LATVIA
Latvian Newspaper
Published under EUCOM Civil Affairs Division Authorisation Number UNDP 196. Publisher and Editor: Valdemārs Lambergs Eßlingen/N Breite Str 6—8 Printer: Ungeheuer & Ulmer Ludwigsburg, Körnerstr. 16 Published twice weekly Circulation 11.000.

LATVIJA

LATVIAN NEWSPAPER

Nr. 36 (380)
Trešdien, 1950. g. 10. maijā
Iznāk trešdienās un sestdienās
Izdevējs: Latviešu Centrālā Komiteja Galvenais redaktors: V Lambergs; galvenā redaktora vietnieks M Čulītis Redaktori: A Bolšteins. J Jēkabsons, B Kiselis E Raisters. L Švarcs Austrālijas redakcijas vad A Šmits (Lawley House Canberra A C T. Australia) Redakcijas adrese: Esslingen/N Breite Str 6 – 8 telefons 17339

EMIGRACIJA GALIGI IZBEIGSIES PEC 9 MENESIEM

Divas galvenas iespejas izceļot — Kādas izredzes palicējiem Vācijā

LCP 17. sesijas Eslingenā gaita un lēmumi

LCP 17. sesija priekšsēža J. Celma vadībā notika 6. un 7. maijā Eslingenā un uz to bija ieradušies 19 LCP locekļi, kuŗiem otrā dienā vēl pievienojās V. Skaistlauks, kas patlaban slimo. Izceļojušos LCP locekļus aizstāja kandidāti, izņemot Bavārijas apgabalu, kur kandidātu skaits jau izsmelts, bet iztrūka V. Janums un A. Ozoliņš. Darba kārtībā sesija pārrunāja LCP un LCK darbību, Vācijā paliekošo aprūpi, tālākās emigrācijas, izglītības un kultūras uc. jautājumus, apmainoties informācijām un ierosinājumiem un pieņemot lēmumus lietās, kuŗu noteikšana mūsu pašu ziņā. Konstatēja, ka LCK darbība pēdējā laikā bijusi ļoti spraiga un izpaudusies sevišķi izceļošanas iespēju paveršanā iespējami lielākam tautiešu skaitam un Vācijā paliekošo likteņa un aprūpes skaidrošanā, kas ar vēl lielāku enerģiju turpināsies. Šai sesijā tika pārbaudīta arī LCP uzticība savam izpildorganam un īpašā uzticības votumā LCK saņēma 15 par balsis. Taupības nolūkā samazināja LCK budžetu un štatus, izceļojušos neaizstājot ar jauniem darbiniekiem.

Sesija noritēja lielā vienprātībā, kas izpaudās visos pieņemtajos lēmumos. Debates ritēja lietišķi un lietišķa bija arī kritika, ar kādu LCP locekļi pieskārās LCK un citu institūtu un pasākumu darbībai. Šajā sakarā izteikts daudz konkrētu ierosinājumu un jautājumu, kas paliek LCK turpmākā nokārtošanā un noskaidrošanā. Lai gan LCK budžeti pastāvīgi samazinās un darbinieku skaits saplok, augstākais pārstāvības organs trimdā darbu var turpināt ar nemazinātu enerģiju un to novadīt līdz laikam, kad LCP un LCK vietā varēs stāties kāda cita centrāla organizācija ārpus Vācijas.

Sesiju ar uzrunu atklāj LCP priekšsēdis J. Celms, atzīmēdams, ka trimdinieku saime Vācijā šodien iet likvidācijas ceļu un var rēķināties, ka nākošā sesija varbūt vairs nevarēs sanākt. LCP un LCK locekļi izklīst, darbinieki aizbrauc, sašaurinās līdzekļi. Tomēr ticība paveiktā darba turpinājumam jāsaglabā, kaut arī līdz pat šim brīdim vēl nav izdevies atrast LCP un LCK mantinieci ārpus Vācijas. Piecos gados šeit padarīts daudz svētīga darba, kas nedrīkst pārtrūkt. To lai ilustrē kaut vai LCK archivs, kuŗā nemitīgi plūst klāt materiāli, centrālā kartotēka prasa jaunus darba un dzīves apstākļus, jāsadala LCK savākto grāmatu krājums, kas viss prasa līdzekļus, kādus Vācijā vairs nevaram dot. Iespēju robežās tomēr darbs tiek turpināts, lai cīņa par trimdas kopības saglabāšanu un Latvijas atjaunotni neapstātos.

Uzrunu nobeidz kopēji nodziedātā Latvijas himna. Pēc priekšsēža aicinājuma LCP īsā klusuma brīdī godina mūžībā aizgājušos LCK locekļus — Jāni Miezi un Oskaru Siktāru. Eslingenas kolonijas vārdā sveicienus nodod padomes priekšsēdis K. Kalniņš, izteikdams pārliecību, ka sesija noritēs vienprātības garā un tādējādi nepaliks bez morālas ietekmes tautiešos.

Stājoties pie darba kārtības, LCP vispirms noklausās mandātu komisijas ziņojumu. No mandāta atteicies R. Osis, kuŗa vietā nāk A. Vanags, izceļojušā T Silkalna vietā prof. M. Eglītis, bet J. Poruka vietā kandidātu vairs nav. Dānijas tautiešu pārstāvim A. Āboliņam LAD pagarinājusi pilnvaru, ko apstiprina, bet bez balstiesībām pielaiž BSP pārstāvi T. Erdmani-Endziņu, pretestības kustības apv. pārst. A. Nepartu, latv. sporta pārstāvi trimdā A. Celmu un ABN pārstāvi J. Rītiņu.

9. maijā Bonnā sāk apspriest vācu DP likumu

Īsu ziņojumu par LCP prezidija darbību sniedz J. Celms, bet par LCK un BCP darbību ziņo LCK priekšsēdis H. Klarks un BCP loc. A. Trapāns. H Klarks norāda, ka ziņojumi par LCK darbu kārtēji publicēti presē, tāpēc šoreiz jāapstājas tikai pie 3 svarīgākajiem jautājumiem. Bij. kaŗavīru izceļošanā uz ASV šobrīd situācija tāda, ka galīgais lēmums sagaidāms visā drīzumā, šķiet, tūlīt pēc jaunā DP likuma teksta saskaņošanas un parakstīšanas. Pēc dažām ziņām jautājums jau izšķirts pozitīvi, un baltiešu bij. kaŗavīri varēs ieceļot ASV. Tālāk nav tikuši arī ungāri, kaut gan DP komisija ziņoja jau pirms pāris mēnešiem, ka viņu bij. kaŗavīru jautājums noskaidrots un katru gadījumu izlems individuāli. Praksē tomēr līdz šim nekas nav grozījies. LCK no savas puses darījusi iespējamo IRO un attiecīgo ASV iestāžu informēšanā šajā jautājumā, bet, domājams, ka izšķiršanos tur aizkavēja cīņa par un pret DP likuma papildinājumiem. Līdzšinējās ieceļošanas gaitas un procesa trūkumus izmantoja likuma pretinieki, un dzirdēts arī, ka no 130.000 ieceļotājiem 77 personas tikšot sūtītas atpakaļ kā nepareizi ielaistas.

Emigrācijas jautājumā LCK daudz pūļu pielikusi cīņai pret denunciācijām, kur skaidroti daudzi individuāli gadījumi un pierādītas kļūdas, ka dažs labs izceļošanas kandidāts samainīts ar personām, kas šobrīd atrodas Latvijā. Tāpat atklājies, ka daža iestāde nav zinājusi, ka pastāvējis Kurzemes cietoksnis, no kuŗa cilvēki uz Vāciju varēja izbraukt pa jūru vēl tad, kad visi ceļi bija nogriezti. Denunciāciju dēļ noraidītajiem jāievēro, ka svarīgi iesniegt pārsūdzības, kuŗu virziens jālūko izlobīt no iepriekšējo iztauju materiāla. Tāpat svarīgi ir liecinieki, kas izceļotāju pazīst jau no Latvijas.

Par Vācijā palicējiem LCK centusies izdibināt IRO, augsto komisāru un vācu iestāžu plānus, bet noteik-

(Turpinājums 4. lpp.).

Streiks Somijā beidzies

Helsinki (Is). — Somijas dzelzceļnieku streiks, kas ilga 6 dienas un draudēja izvērsties katastrofāls, pirmdien beidzies. BBC pirmdien ziņoja, ka jau svētdienas vakarā valdībai izdevās vienoties ar strādnieku pārstāvjiem. Starpniecību bija uzņēmies agrākais ministru prezidents Fāgerholms, kas kabineta vārdā apsolīja paaugstināt strādniekiem algas par 15 proc. Turpmākie algas paaugstinājumi sekos, dzīves dārdzībai pārsniedzot zināmu līmeni.

Kā zināms, streiku sāka somu lokomotīvju vadītāji un streikotāju skaits jau otrā dienā sasniedza 14.000. Kad Somijas valdība izsludināja lokomotīvju vadītāju mobilizāciju un pakļaušanu militārai disciplīnai, streikotājiem pievienojās arī dzelzceļu personāls. Streika laikā bija prātrūkuši arī Somijas reparāciju sūtījumi Pad. savienībai.

Baltiešu iznīcinātājiem būs jāsaņem sods

Vašingtona (J). — Savienoto valstu galvaspilsētas lielākais vakara laikraksts The Evening Star šajās dienās veltījis gaŗāku ievadrakstu Baltijas valstu un tautu liktenim boļševiku okupācijas jūgā. Ievadrakstam likts virsraksts „Noziegums pret baltiešiem" un tajā koncentrētā veidā attēlota Latvijas, Lietuvas un Igaunijas pēdējo gadu traģēdija. „Lai gan brīvā pasaule nav atzinusi šo valstu aneksiju," starp citu raksta amerikāņu laikraksta ievadnieks, „šīs trīs valstis ir nežēlīgi apspiestas, it īpaši sakarā ar milzīgu padomju militāro bāžu ierīkošanu visā šai apgabalā. Pēc ticamām ziņām no Berlīnes pašlaik sākušās jaunas intensīvas igauņu, latviešu un lietuviešu deportācijas. Var rēķināt, ka apm. 1,6 milj. šo zemju iedzīvotāju ir jau nogādāti uz vergu darba nometnēm Sibirijā un pārējā Padomju savienībā. Ar šiem cilvēkiem Kremlis apietas kā ar mājkustoņiem. Deportējamos aizved dažu stundu laikā, ļaujot ņemt līdzi tikai tik daudz mantu, cik var panest uz muguras."

The Evening Star vēlreiz atgādina arī amerikāņu flotes lidmašīnas notriekšanu un krievu medības pēc zviedru kuģiem, norādot, ka visi šie notikumi arvien skaidrāk liecina par padomju nodomu sistēmatiskā un brutālā kārtā pārvērst Baltijas jūru par padomju ezeru. „Pāri visām lietām jāievēro," teikts ievadraksta nobeigumā, „ka krievu rīcība pret igauņiem latviešiem un lietuviešiem ir kvalificējama par briesmīgu noziegumu pret cilvēcību. Vienā vai otrā veidā kādu dienu noziedzniekiem būs jāsaņem par to sods."

Sasulums rietumu pasaulē par vācu gūstekņu likteni Padomju savienībā

TASS paziņo, ka atlaidis tikai 14 „slimniekus"

Bonna (J). — Ārkārtīgu satraukumu visā Vācijā radījis Padomju savienības oficiālais paziņojums, ka PSRS jau atbrīvojusi visus vācu kaŗa gūstekņus, izņemot pavisam niecīgu grupu. Šis paziņojums izraisījis asu kritiku arī citu rietumvalstu presē un politiskajās aprindās. Paziņojums nāk no oficiālās krievu TASS aģentūras, un to pag. ceturtdienas vakarā īsi pirms pusnakts pārraidīja Maskavas radiofons.

TASSa ziņojumā teikts, ka kopš Vācijas kapitulācijas no Padomju savienības mājās atlaisti 1.939.063 vācu gūstekņi 9717 gūstekņi esot notiesāti „par smagiem kaŗa noziegumiem", un pret 3815 gūstekņiem pašlaik notiekot izmeklēšana. Tikko uz Vāciju esot atgriezusies pēdējā kaŗa gūstekņu grupa — 17.538 vīri. 14 gūstekņiem vēl kādu laiku jāpaliekot Pad. savienībā „slimības dēļ", bet tos atbrīvošot tūliņ pēc veselības stāvokļa uzlabošanās.

Jau otrā dienā pēc šī dīvainā padomju paziņojuma Rietumvācijas parlaments Bonnā sanāca uz drāmatisku sēdi, kuŗas gaitā kanclers Dr. Ādenauers oficiāli deklarēja, ka TASSa aģentūras minētie skaitļi par vācu gūstekņu atbrīvošanu nekādā ziņā neatbilst patiesībai. Rietumvācijas valdība „cilvēcības vārdā" publicēja aicinājumu visai pasaules atklātībai un arī PSRS valdībai — sniegt informāciju par to pusotra miljona vāciešu likteni, kas pēc dažām vācu aplēsēm vēl joprojām atrodas Padomju savienībā. Šim valdības aicinājumam pievienojās visas Rietumvācijas parlamenta frakcijas, izņemot komūnistus. Visu vadošo vācu politiķu un preses viedoklis vienbalsīgi pauž sašutumu par Padomju savienības rīcības necilvēcību un melīgumu.

Pēc vācu sociāldemokratu partijas datiem, ko uzskata par relātīvi visprecīzākajiem, Padomju savienībā vēl atrodas vismaz 500.000 vācu kaŗa gūstekņu, 150.000 civīlo internēto un 90.000 sieviešu. Arī no tikko atlaisto gūstekņu liecībām spriežams, ka padomju nometnēs vēl arvien atrodas desmitiem tūkstošiem vāciešu. So-

(Turpinājums 8. lpp.).

Malans ierosinājis Dienvidafrikas paktu

Kapštate (D). — Dienvidafrikas ūnijas prezidents Malans pagājušās nedēļas beigās sniegtajā intervijā ierosināja Dienvidafrikas paktu pēc Atlantika apvienības parauga, lai cīnītos pret komūnisma ekspansiju. Ministru prezidents pasvītroja, ka Dienvidafrikas ūnija gatava atbalstīt savus kaimiņus politiski, saimnieciski un stratēģiski, tā nodrošinot Rietumeiropas civilizāciju Afrikas kontinentā. Kāds žurnālists Malanam jautāja, vai ūnija nepieciešamības gadījumā nenodos savus atbalsta punktus ASV un Lielbritānijai. Ministru prezidents uz šo jautājumu tieši neatbildēja, bet pasvītroja, ka viņš ļoti labi izprot Labo cerību raga stratēģisko nozīmi, un ka briesmu brīdī sadarbība ar abām lielvalstīm nestu augļus abām pusēm.

Vai nežēlastībā kritis arī Kirchenšteins?

Hamburga (D). — Britu licencētais laikraksts Die Welt, atsaucoties uz sava Stokholmas korespondenta informāciju, ziņo, ka tīrīšanas skārušas arī Padomju Latvijas valsts prezidentu profesoru Augustu Kirchenšteinu. 70 gadu vecais profesors pagājušā gada novembrī devies uz Maskavu un kopš tā laika pilnīgi pazudis no atklātības. Laikraksts piebilst, ka valdības funkcijas Kirchenšteina vietā tagad praktiski izpilda komūnistu partijas ģenerālsekretārs Upītis. Die Welt tālāk raksta, ka profesors Kirchenšteins 1940. g. ievēlēts par valsts prezidentu tikai tāpēc, ka emigrācijā Šveicē dzīvojis kopā ar Ļeņinu un ar viņu sadraudzējies. Kirchenšteinam krievi piedēvējuši „pilsonisko nacionālismu". Tīrīšanām par upuri esot krituši arī vairāki latviešu komūnistu partijas sekretāri, kuŗu vārdus laikraksts tomēr nemin. Atbildību par šo informāciju atstājam Die Welt. Līdz šim nav bijis tādas informācijas, ka latviešu komūnistu partijas ģenerālsekretārs būtu Upītis. Iespējams, ka laikraksts sajaucis viņu ar rakstnieku Upīti.

Svarīgo konferenču nedēļa Londonā sākusies

PIRMAIS PANAKUMS — ASV militāra un saimnieciska palīdzība Indoķīnai

Parīze (F). — Prezidenta Trūmena privātajā lidmašīnā Independence svētdienas priekšpusdienā Parīzē ieradās Savienoto valstu ārlietu ministrs Dīns Ečesons, lai sāktu svarīgo konferenču posmu, kas pēc novērotāju domām var radīt pilnīgi jaunu pagriezienu visā līdzšinējā brīvo demokratiju politikā. Pēc īsas atpūtas Ečesons ASV vēstniecībā tūlīt sāka apspriedes ar saviem padomdevējiem. Pirmdien gandrīz visu dienu viņš konferēja ar Francijas ārlietu ministru Šūmanu. So apspriedi pārtrauca vienīgi uz pāris stundām, jo Ečesons bija ielūgts pusdienās pie ministru prezidenta Bido. Jau otrdien ASV ārlietu ministrs izlidoja uz Londonu, lai turpinātu konferenci ar Bevinu.

Dīnu Ečesonu Vašingtonas lidlaukā personīgi izvadīja prezidents Trūmens, novēlēdams labas sekmes svarīgajās konferencēs un izteikdams cerību, ka tās stiprinās pasaules mieru. Pirms došanās uz Eiropu ASV ārlietu minstrs publicēja deklarāciju, aicinādams brīvās tautas saslēgties ciešāk, lai varētu stāties pretim draudīgajam komūnismam. Kad Independence bija nolaidusies Parīzes lidlaukā, Ečesonu ielenca liels pulks žurnālistu, kas vēlējās zināt, par ko ārlietu ministrs Londonā spriedīs. Ečesons paskaidroja, ka trīs ārlietu ministru konference aptvers pasaules svarīgākās politiskās problēmas, kamēr Atlantika pakta padome aprobežosies vienīgi ar aizsardzības jautājumiem Atlantijas okeana telpā.

Parīzes apspriedēs pirmdien piedalījās arī franču augstais komisārs Fransuā-Ponsē, ASV vēstnieks Francijā D. Brjūss, Eiropas lietu ārlietu viceministrs Perkins, speciālais pilnvarotais Filips Džesups, Krievijas lietu eksperts Čarlss Bolens un republikāņu partijas padomnieks Džons Kūpers. Pēcpusdienas sarunās piedalījās arī Džons Mekklojs un Eiropas palīdzības pilnvarotais Everels Herimens.

Ņozīmīgākā vienošanās Parīzē panākta palīdzības jautājumā Indoķīnai. ASV pirmo reizi oficiāli uzņēmās pienākumu atbalstīt Indoķīnas cīņu pret komūnisma briesmām ar militāru apgādi un saimniecisku palīdzību. Ārlietu ministrs Ečesons preses pārstāvjiem paskaidrojis, ka franču Indoķīna nekavējoties saņems no ASV saimniecisku un militāru palīdzību. Par palīdzības apmēriem ministrs nav izteicies. Franču presei no Vašingtonas kļuvis jau zināms, ka jau tuvāko 24 stundu laikā paziņos pirmo militārās palīdzības piešķiršanu Indoķīnai 15 milj. dol. apmērā. Publicētajā komunikē teikts, ka Savienotās valstis pārliecinātas, ka amerikāņi „var palīdzēt un tiem jāpalīdz" Francijai Vietnamas cīņā pret komūnismu.

Kaut arī oficiālajos paziņojumos par Parīzē apspriestajām problēmām galvenā vieta ierādīta Indoķīnai, ne mazāka uzmanība abu ārlietu ministru apspriedēs veltīta Vācijai. UP ziņo, ka pēc informācijas, kas saņemta no franču valdības aprindām, ārlietu ministrs Šūmans pievienojies ASV viedoklim, ka Vācijai praktiski jāļauj brīvas rokas iekšpolītiskos un

(Turpinājums 8. lpp.).

Vairs nebūs simetrijas zvaigžņotajā karogā

Ņujorka (EK). — ASV zvaigžņotā karoga 48 zvaigznes, kas katra apzīmē savu štatu, drīzumā papildinās ar 2 jaunām, jo Aļaskas un Havajas atzīšana par pilntiesīgiem štatiem, ir vairs tikai laika jautājums. Jauno zvaigžņu iezīmēšana karogā tomēr rada grūtības, jo, izjaucot līdzšinējo simetrisko grupējumu 6×8, neviens no jaunajiem projektiem nav atradis simpatijas. Aļaska ar 1,32 milj. kv. km platības ziņā nobīdīs otrā vietā līdz šim lielāko štatu Teksasu. Havaja būs pirmais Amerikas štats ar krāsaino pārsvaru. Balto tur ir tikai kāda trešdaļa. Arī Portoriko un Dirginu salas labprāt vēlētos iespraust savas zvaigznes amerikāņu karogā, taču Vašingtonas politiķi un stratēģi šo vēlēšanos liekas tik drīz izpildīt neņemsies.

LATVIJA

Nr. 36 (380) 1950. g. 10. maijā

Ar autora parakstu vai iniciāļiem parakstītajos rakstos izteiktās domas nav katrā ziņā redakcijas domas.

KURZEMES PIEMIŅAS PIEMINĒŠANA

Pieci gadi aizgājuši, kopš 1945. g. 8. maija kapitulācijas ziegeļi apstādināja rietumu un austrumu kaŗa ratus un Kremļa fanfares pasludināja miljoniem jaunu vergu savai iznīcības valstij pievienotus, kas vēl līdz šai dienai spokainās mantijās ar mirušo un dzīvo ēnām defilē garām vienmēr svaigām smiltīm nokaisītam austrumu ešafotam. Pieci gadi ar dzelkšņiem un rūsainām krāsmatām pārzēluši pāri Kurzemes 1945. g. 8. maija pastarai dienai, kad krita pēdējais Latvijas zemes stūris, uz kuŗa latviešu kaŗavīri un tauta turēja savu pēdējo svēto vakarēdienu, svaidīta tādai augšāmcelšanās ticībai, kāda izšalko cauri dzīviem un kritušiem gadu simtos reizi.

Kurzemes ticība bija un ir tā pati miljonu apspiesto taisnā ticēšana, uz kuras šodien atpestīšanas gaidu iztvīcis un pīšļos sakritušu vaigu atdus iznīcinātās tautas gājiens un jauns austrumu gūsteknis — kā vakar sagūstīts. Mūsu Kurzemes ticība nav dibināta tikai uz gadiem, tikai uz pirkstiem taustāmām reālitātēm, tā nav mērojama tikai politiķa aksiomām, bet līdzināma tautas mūžam, kuŗa nolikumu nezinām un ilgumu nevaram mērot.

Kurzeme cīnās tālāk, dzirdama, jūtama, ar apklusušiem kaŗotājiem nāves vālos, kas reiz nebēdīgi cirtās pakaļ Latvijas karogam, lai to tagad atraisītu aizsaules laukos, jundot ceļu tām latviešu karavānām, kas tik aizrautīgi rietumu pasaulē izgājušas savas saglabāšanas cīņā, tikai retumis pieminot Kurzemes kaŗavīru, kas savos ierakumos ieaudzis sargāja ceļus latviešu pulkiem uz rietumiem, lai tur iedegtos latviešu tautas briesmu ugunis.

Un tālos pionieŗu ceļos, kur jau meta spāru svētkus ar vainagu — gribas pasacīt: pieminiet, pieminiet Kurzemi, lai viņas ticība ņem mājas vietu ik vienā, kas paguris. Kurzeme dzīvo savos kritušos kaŗotājos, kuriem šopavasar zāle pārgājusi jau piekto reizi pāri, savos arājos, cik nu to vairs tur palicis — kas vēl pēdējā dienā izgāja laukos ar sētuvi šiešļi sarmātijas ordu priekšā apzinādamies: tautu nevar pārcelt kā puķu podu nedz pāri jūrām, nedz saušām kājām izvest cauri pāršķirtiem ūdeņiem uz citu tēvzemi."

Un tie, kas pēdējā stundā atkāpās no šis zemes, pārspēka atdzīti ūdenī — staigā, Kurzemes briesmu galgalu savās dvēselēs dzirdēdami nomodā un murgos, nesaraujami savienoti ar šo laiku, kas apbedījis zināmus un nezināmus kurzemniekus, izredzējis pārlaicīgus mocekļus, — gan kaŗavīrus, dzejniekus, mātes, sievas un jaunavas.

Tikai šodien rietumi sāk atjēgties savā lielākajā šī gadu simta maldā — komūnismā, kaut miljoniem tas jau nozīmējis verdzību un karātavas un Kapitolu acu priekšā lēnām skaidrojas Eiropas visasiņainākā priekšposteņa — Baltijas vaigs! Kur šodien stāvētu NKVD vandālis un barbars — vai tā robeža būtu Elba, jebšu Lamanžs, ja Kurzemes cietoksnis visupēdējais nesalauztu un nesaistītu desmitiem krievu divīziju, par ko derētu padomāt arī tiem, kas šodien valda Berlīnes rietumos. Tik cik bieži pats Kurzemes liktenis turējās kā matā piesiets, viens vienīgs pārrāvums uz jūru būtu izšķīris visu to cerības — kas šodien tik pašapmierināti sēd Skandināvijā, vienīgās briesmas saredzēdami vācu žandarmos un laivās pāri jūrai.

Pieminiet Ziemsvētku kauju pie Jāņukroga, kaut šo vienu pašu, kas pazaudēta apzīmogotu visas Kurzemes likteni un daudz tūkstošu no mums šodien nestaigātu brīvos pasaules ceļos.

Pieminiet nepieminiet, arī bez jums ieies aizmūžos Kurzemes leģenda, kur bieži kopā izkāpa jauns periskops, Nāves sala, Tīreļpurvs. Šī laika piemiņai top rakstu un liecību krājums Kurzeme ar visu, kas šīs dienas raksturoja ar tikai leģendu varonībā, bet arī atsedzot aizmuguri un cilvēkus tajā.

Piecos gados no Kurzemes izkļuvušās vēstules, liecības, ziņojumi, visi izteicas vienā teikumā: „glābiet mūs, iekāms nav par vēlu."

Visa Latvija gaida un šo pavasari vairāk vēl kā citus, jo visa tautu dzīvība likta uz skaudrākā naža asuma. Glabājiet sevi tēvzemei — bet dariet to neatkarības un brīvības cīņā!

Liekas, arī šie vārdi jau par vēlu, jo milzums tautiešu paspējuši izdarīt kopīgu dvēseles harikiri — tā kļuvusi beigta pret tiem, kas iznīcības apzīmogoti — vienaldzīga.

Mums ir savi apbūves plānī un projekti, izmaksu kalkulācijas, tikai saskaņotas neatkarības cīņas programmas, ik vienas zemes stūrī atsevišķi, asas, revolūcionāras, piemērotas vietējiem apstākļiem — tādas mana reti.

Tikai pavasaros, kad Zviedrijas krastā pūpolos ielaižas brūnās kamenes — viņu zumēšana atsauc kā dzīvus tālus un kūpošus laikus, un, patiesi, kļūst valga acs.

Uz to zemi atgriezīsimies, cits mirt, cits dzīvot.

Andrējs Eglītis

Bonnas valdība sāk apspriest DP likumu

Jaizveido neklātienes mācība visās emigrācijas zemēs

LCK KOPSĒDES LĒMUMI UN ATZINUMI

LCK kopsēdē 5. maijā Eslingenā apsprieda jautājumus par Vācijā palicējiem, jaunatnes izglītības iespējām un veicināšanu, kā arī par saimniecisko stāvokli un latviešu sporta turpmākām izredzēm. Kopsēdi atklājot, priekšsēdis H. Klarks ziņoja, ka tā ir jubilejas sēde — 100. pēc skaita.

Sēdes ievadījumā LCK locekļi ar piecelšanoas godināja aizsaulē aizgājušā bij. LCK vicepriekšsēža un BCP locekļa J. Mieža un bij. LCK pārstāvja Austrijā O. Siktara piemiņu.

Par Vācijā palicēju jautājumu ziņoja H. Klarks, norādot, ka DP nodošana vācu saimniecībā, kas notiek jau britu joslā, tuvākā laikā sāksies arī amerikāņu joslā. Vācu zemju valdības negrib Vācijā palicējiem DP piešķirt visas vācu bēgļu priekšrocības, bet augstie komisāri ieskata, ka DP bēgļiem šīs priekšrocības jādod. 9. maijā Bonnas valdība sāk apspriest jauno DP likumu, un sakarā ar to attiecīgajām iestādēm iesniegts BCP ierosinājumu projekts DP likuma izstrādāšanai.

Izglītības jautājumos referēja V. Mālkalns, un LCK atzina, ka izveidojama neklātienes mācība katrā emigrācijas zemē. Šis darbs jāsāk, griežoties ar ierosinājumiem pie aizbraukušajiem izcilākajiem paidagogiem. Jāiespiež no jauna Ceļa maize, kas ir laba viela neklātienes mācībai. Neklātienes mācības priekšmetos jāietilpina latviešu valoda, Latvijas vēsture un ģeografija. attiecīgi pārstrādājot šajos priekšmetos tautskolu programmas. Tāpat neklātienes mācībai ļoti piemēroti Latvijā iespiestie vēsturiskie raksti, ko vēlams izdot atsevišķā brošūrā.

Ziņojumā par saimniecisko stāvokli J. Niedra konstatēja, ka, nometnēm likvidējoties, LCK tiek nodots daudz mantu — mēbeles, darbnīcu iekārtas uc. —, ko izlietos Vācijā paliekošo tautiešu dzīves standarta celšanai.

LCK sporta vadītājs A. Celms ziņoja, ka izraudzīti pārstāvji visās zemēs, kuŗi turpinās fiziskās audzināšanas veidošanu emigrācijā. Anglijā sūtņa K. Zariņa protekcijā paredzēts rīkot latviešu sportistu sanāksmi no Eiropas zemēm, pie kam delegāti no Eiropas uz īpaša pilnvarojuma varēs pārstāvēt arī latviešu sportistus tālākās zemēs. Tādā veidā būs iespējams noteikt vadlīnijas latviešu sportistiem visā pasaulē.

Sakarā ar LCK juridiskās nozares vadītāja M. Bērziņa izceļošanu šo lietu turpmāko kārtošanu uzdeva vicepriekšsēdim mag. iur. V. Lambergam.

Kopsēdē, ko vadīja H. Klarks, piedalījās J. Celms, V. Lambergs, A. Trapāns, P. Greizis, J. Niedra, K. Lobe, A. Kripēns, V. Mālkalns, P. Starcs, R. Kukainis, A. Āboliņš, St. Jaudzems, A. Šteinhards, A. Krūms un J. Krūmiņš. (in)

Pārmaiņas Austrijas latviešu pārstāvībā

Mirušā zv. adv. Oskara Siktara vietā par Austrijas latviešu pārstāvja pagaidu vietnieku ievēlēts DV Austrijas nodaļas priekšnieks A. Eglītis, bet par LSK pilnvarnieku un LPF pārstāvi Eduards Štiglics, abi Glazenbachas nometnē pie Zalcburgas.

Nelaiķis Oskars Siktars uz pēdējo dusu Zalcburgas komunālkapos izvadīts 28. aprīlī, atvadoties Glazenbachas nometnes un latviešu organizāciju pārstāvjiem. Nāvei pēkšņi 1907. g. 9. maijā Sēļu pagastā dzimušo sabiedrisko darbinienku aizraujot veļu valstī, Austrijas tautiešiem pietrūkst viņa padoma un pieredzes sadarbībā ar daudzu tautību pārstāvjiem un iestāžu vadītājiem, ko viņš prata uzturēt ar savu takta pilno, mierīgo un tomēr noteikto stāju. Nelaiķis atstāj sievu un divas meitenītes.

ARĪ FRANCIJA GRIB UZŅEMT VECOS ĻAUDIS

Pēc ilgākām sarunām ar franču valdības pārstāvjiem panākta vienošanās, ka arī Francija uzņems daļu veco DP, un britu joslas nometņu birojos jau uzsākta kandidātu reģistrācija. Uzņemšanas noteikumi tomēr ierobežoti ar nosacījumu, ka franču veco ļaužu mītnēs novietojamiem DP jābūt katoļticīgiem. Neuzņems invalidus un personas, kas pašas sevi nespēj apkopt. Vietas mītnēm vēl nav izraudzītas, bet uzņemamo vecums noteikts sākot ar 60 g.

Latviešu māte nožņaudz un iemet upē savu bērnu

Štutgartes kriminālpolicija kopā ar amerikāņu militāro policiju 4. maijā Eslingenā latviešu kolonijā uz aizdomu pamata par sava bērna nogalināšanu apcietināja 26 g. v. latvieti Mirdzu Štubi. Dienu vēlāk viņa arī atzinās, ka marta beigās nožņaugusi un Nekārā iemetusi savu 3½gadus veco dēlu Hubertu. Štube ievietota Štutgartes militārajā cietumā, un viņu drīzumā tiesās amerikāņu tiesa.

24. aprīlī Nekārā kāda Štutgartes tilta tuvumā atrada apmēram 4 g. v. puisēna līķi, kas, kā pazīmes rādīja, iepriekš nožņaugts ar cilpu ap kaklu, ievīstīts maisā un pēc tam iemests upē. Kriminālpolicija visās publiskajās vietās izlīpināja plakātus ar nogalinātā bērna attēlu un aprakstu, un jau pēc dažām dienām pieteicās kāda latviešu ģimene no Švābu Gmindes, kas pēc attēla un apraksta bija pazinusi Mirdzas Štubes dēlēnu, ar kuŗu Eslingenā dzīvojusi vienā dzīvoklī. Policija noziedzīgo māti darba vietā apcietināja, un viņa pēc liegšanās un neveiklām izrunām vēlāk noziegumā arī atzinās.

Štube ir neprecējusies un viņai vēl ir 6 g. v. meitiņa, veca māte un tēvs, kas strādā Heilbronā. Pēc puisēna piedzimšanas viņa nodevusi zēnu kādā katoļu patversmē. No turienes viņš pirms Lieldienām atvests mātei, bet drīz atkal pazudis. Kaimiņiem Štube stāstījusi, ka bērnu adoptējuši amerikāņi, bet pēc apcietināšanas policiju mēģinājusi maldināt ar citu izskaidrojumu. Nopratināšanā, vaicāta par slepkavības iemesliem, Štube izteikusies, ka gribējusi izceļot uz ASV, bet zēna dēļ tas nebijis iespējams; Eslingenas latviešu policija gan paskaidroja, ka Štube izceļošanu vispār vēl nav ievadījusi. Tad viņai ienācis prātā puisēnu nogalināt. 29. martā viņa izsūtījusi no mājas savu meitiņu un māti, iestiprinājusies ar degvīnu un nākamās dienas, 30. marta rītā izņēmusi zēnu no gultiņas, nolikusi uz grīdas, aizsegusi viņa seju ar mutautiņu, aplikusi ap viņa kaklu cilpu un to savilkusi. Kas noticis vēlāk, viņa vairs skaidri neatceroties, bet zina pateikt tikai to, ka iesaiņojusi līķi maisā, ielikusi koferī un devusies uz Nekāru. Upei tuvajā mežā viņa kādu laiku nogulējusies, bet kad gribējusi maisu ar līķi mest upē, pietrūcis drosmes. Koferi pārnesusi mājās, noslēpusi pagrabā un tikai nākamajā dienā pēc darba devusies atkal uz upi un iemetusi maisu ar sava bērna līķi Nekārā, bet koferi dienu pēc tam aizsviedusi atkritumos. Pirms līķa mešanas upē Štube gribējusi pakārties, bet šo nodomu atmetusi savas meitiņas dēļ, ko ļoti mīlot.

Par notikumu plaši raksta arī Štutgartes un Eslingenas vācu prese, pie kam Stuttgarter Nachrichten piebilst, ka noziegumā daļēji vainojami arī Štubes dzīves apstākļi, jo viņa kopš gadiem bez dzimtenes klīst pa Vāciju un varbūt zaudējusi iekšējo līdzsvaru un samērus starp labo un ļauno.

MIRIS ILGGADĪGS LATVIJAS DZELZCEĻU DARBINIEKS

Montreālā, Kanadā; pēc grūtas slimības 51 g. vecumā miris būvinženieris Andrējs Voldemārs Kļaviņš. Latvijas neatkarības laikā Kļaviņš darbojās Latvijas dzelzceļu dienestā, ieņemdams vadītājus amatus, un ilgāku laiku bija Dzelzceļu virsvaldes techniskais direktors; piedalījies arī sabiedriskajā dzīvē, daudzus gadus būdams dzelzeļnieku biedrības vicepriekšsēdis. Bija korporācijas Tālavija loceklis. Nelaiķi zemes klēpī guldīja 22. aprīlī, māc. A. Gaudiņam sakot izvadīšanas vārdus un piedaloties prāvam pulkam pavadītāju.

Heilbronas konfliktā vajadzīga vispusīga izmeklēšana

„KO NU JŪS BRAUKSIT PIE SASALUŠA LĪĶA . . ." SAKA ĀRSTE MIRUŠA BĒRNA MĀTEI — DIREKTORS Dr. FIŠERS BAIDĀS NO PRESES — Dr. ŠTEINEGERES-LINDES PATLABAN SLIMNĪCĀ VAIRS NAV

Latvijas pārstāvis ziņo par apstākļiem Heilbronas sanatorijā

Sakarā ar pēdējo nedēļu notikumiem Heilbronas tuberkulozes sanatorijā, kuŗu sekas bija vairāku slimnieku, to vidū arī slimnieku starptautiskās komitejas locekļu izraidīšana no sanatorijas un sakarā ar IRO preses konferencē izteikto viedokli, Heilbronas sanatoriju apmeklēja Latvijas redakcijas loceklis, lai uz vietas noskaidrotu norises patiesos apstākļus.

Pirmais pārsteigums, ar ko Latvijas pārstāvim pie Heilbronas tuberkulozes sanatorijas ieejas nācās sastapties, bija tas, ka vārtu sardzes policisti atteicās izsniegt apmeklēšanas atļauju, norādot, ka slimnieku apmeklēšana ārpus noteiktajām stundām nav atļauta. Nelīdzēja arī oficiālā IRO preses apliecība, jo policisti aizbildinājās, ka sanatorijas direktors Dr. Fišers noteikti noliedzis ielaist slimnīcā preses pārstāvjus. Pirms kāda laika tur veltīgi nopūlējušies iekļūt arī lielā amerikāņu laikraksta Die Neue Zeitung, kā arī vairāku vācu laikrakstu reportieŗi. Latvijas pārstāvim tomēr izdevās slimnīcā iekļūt un iegūt tiešu informāciju par pēdējo nedēļu notikumu gaitu, kā arī par apstākļiem, kādi pašreiz valda sanatorijā.

Sarunās ar slimniekiem un vairākiem personāla locekļiem noskaidrojās, ka vācu ārste Šteinegere-Linde, kas savas komūnistiskās nostājas dēļ izraidīta no slimnīcas, pašreiz slimnīcā vairs nestrādā. Ne personāls, ne slimnieki nezināja paskaidrot, vai ārste oficiāli atlaista, jo ne direktoru Dr. Fišeru, ne pašu Šteinegeri-Lindi Latvijas pārstāvim neizdevās sastapt. Dr. Fišers 23. aprīlī, kad viņu apmeklēja LCK pārstāvis Virtembergā-Bādenē V. Skaistlauks, gan lūdzis oficiāli paziņot slimniekiem, ka Šteinegere-Linde darbā sanatorijā vairs neatgriezīšoties. Pret ārsti visi pacienti, izņemot vienīgi pavisam mazu grupu, ir noskaņoti nelabvēlīgi ne tikai viņas komūnistiskās nostājas dēļ, bet nav apmierināti arī kā ar ārsti. Slimnieki no viņas nodaļas, ja vien iespējams, pārgājuši uz citām nodaļām, jo Šteinegere-Linde savus ārstes pienākumus veikusi pavirši, nav apmeklējusi pacientus, ar kuŗiem sastrīdējusies, pat 5—7 dienas, lietojusi ļoti ciniskus izteicienus, tā sāpīgi apvainodama daudzus slimniekus. Pašu slimnieku parakstīti ziņojumi apliecina, ka Dr. Šteinegere, piemēram, kādai latvietei, kas vēlējusies braukt apbedīt savu bērnu un braucienam dabūjusi arī direktora atļauju, teikusi: „Ko nu jūs brauksit pie sasaluša līķa," vai kādai citai slimniecei, kas lūgusi palīdzību pret stipru klepus lēkmi: „L. kundzei vajadzētu atvest vīru, tad tas viņas stāvokli uzlabotu." Par šiem un līdzīgiem gadījumiem pacientu starptautiskā komiteja jau decembrī iesniegusi direktoram motīvētu un 30 slimnieču parakstītu lūgumu Št. pārvietot, bet tas nav ievērots. Nav līdzējuši arī vairāki citi iesniegumi, tāpat kā komitejas pārstāvju personīgas sarunas ar direktoru.

Slimnieku sarūgtinājums un neapmierinātība ar Šteinegeri-Lindi beidzot tā sakāpinājusies, ka kādu dienu vairāk nekā 100 slimnieku, aktīvi darbojoties no slimnīcas izraidītajiem 7 pacientiem, ārsti izveduši pa slimnīcas vārtiem. Slimnīcā vēl palikušie starptautiskās komitejas locekļi, to vidū latviešu pārstāvis A. Treilons, noteikti vēršas pret IRO preses konferencē, kā arī amerikāņu armijas laikrakstā Stars and Stripes izteiktajiem apgalvojumiem, ka noskaņojumu pret Šteinegeri-Lindi radījusi tikai 10—12 cilvēku liela nemiernieku un dauzoņu grupa. Tādu — kā jau vairākkārt uzsvērts — radījusi pret sevi tikai ārste pati.

Tāpat slimnieki neizprot arī starptautiskās komitejas locekļu izraidīšanu no sanatorijas, jo kā komitejas priekšsēdis Dr. Zaļevskis, kas pats ir ārsts un bijis grūti slims, tā arī pārējie taisni pūlējušies nevis pacientus sakūdīt, bet gan satrauktos prātus nomierināt un izteikuši vēlēšanos, lai konfliktu nokārtotu demokratiskā veidā, uzklausot arī visu slimnieku pārstāvības resp. komitejas viedokli; komiteju, kā slimnieku pārstāvības organu, savā laikā atzinusi slimnīcas vadība un IRO. Vispār, ne slimnīcas vadība, ne IRO nav veltījusi vērību nevienam komitejas un slimnieku iesniegumam. Starptautiskā slimnieku komiteja allaž bijusi par to, ka no slimnīcas jāizraida tie pacienti, kas neievēro iekšējās kārtības noteikumus, atstāj slimnīcu bez atļaujas, naktīs utt.; pie tam ne slimnieki, ne arī kāda viņu grupa nekad mēģinājusi izteikties nelabvēlīgi pret pārējiem ārstiem un personālu, kuŗu vidū ir laba daļa vāciešu, bet gan liecina par viņiem tikai visu labāko. Slimniekus apvainojusi un satraukusi arī IRO 2. apgabala medicīnas daļas vadītāja Dr. Kastelano rīcība, kas ieradies konfliktu noskaidrot, bet tā vietā vairākiem slimniekiem draudējis ar DP statusu atņemšanu un nesaudzīgi apgājies ar grūti slimajiem.

Sarunās ar vairākiem slimniekiem noskaidrojās, ka stāvoklis sanatorijā tagad gan zināmā mērā nomierinājies, jo ārste vairs nestrādā, bet visu tautību grupas tomēr ir neapmierinātas ar savu likteņa biedru izraidīšanu, kas morāliski daudzus slimniekus ļoti nospiedusi, un ar iesniegumiem un informācijām griezušās kā pie IRO vadības, tā pie vairākām starptautiskām organizācijām, lūdzot lietas pamatīgu un demokratisku izmeklēšanu. Pacienti cer, ka tas arī notiks.

Tuvāku informāciju par konfliktu un tā sekām no slimnīcas ārstiem Latvijas pārstāvim neizdevās iegūt, jo arī viņiem direktors Dr. Fišers noliedzis par to izteikties. Ārsts N. tikai gan nožēloja, ka slimnieki tā izrīkojušies pret ārsti, kaut arī viņa slimniekiem nebūtu patīkama. Dr. N. neatzīst arī komitejas un pārējo pacientu solidārizēšanos ar ārstes rupjo izraidīšanu, ko vienīgi varētu attaisnot kā spontānu jūtu izpaudumu, ievērojot pie tam apstākli, ka direktors vairākkārt solījis slimnieku sūdzības ievērot. Pēc ārsta apliecinājuma pacientu noskaņojums sanatorijā pašreiz esot mierīgs, bet pret slimnieku izraidīšanu protestējuši visi, nevis tikai kāda maza sakūdīta grupiņa.

Kāda vācu žēlsirdīgā māsa uz jautājumu, ko viņa domā par slimnieku konfliktu ar Šteinegeri-Lindi, Latvijas pārstāvim izteicās: „Strādāju citā nodaļā un ar ārsti man nebija saskares, bet, cik dzirdēju no daudziem slimniekiem, viņas izteicieni un apvainojumi daudzkārt bijuši visai smagi. Domāju, ka pret slimniekiem tā nevar izturēties un īpaši vēl tādēļ nē, ka šeit pacienti ir no visām tautībām un pie tam tik daudz izcietuši. Ārste pēdējā laikā slimnīcā vairs nav manīta, bet, vai viņa oficiāli atlaista, nezinu."

Informācija, ko Heilbronas sanatorijas apmeklējumā ieguva Latvijas redakcijas pārstāvis, tātad daudzos punktos ir pretēja preses konferencē deklarētajam IRO viedoklim. Mums šķiet, ka šī konflikta pilnīgai izbeigšanai būtu gan jāuzklausa arī apvainotie, jo pašreizējos apstākļos un pēc pašreizējām informācijām, ko bijis iespējams iegūt no slimnīcas un IRO vadības, tomēr, liekas, ka vainīnieki — ja tādi, notikumus objektīvi vērtējot, slimnieku vidū tiešām ir — nav tikai kādas grupiņas piederīgie vai starptautiskā pacientu komiteja. Direktora Dr. Fišera atteikšanās sniegt jebkādu informāciju presei un ielaist žurnālistus slimnīcā var radīt aizdomas, ka — kā to savos ziņojumos izsaka vācu laikraksti Heilbronner Stimme un Stuttgarter Nachrichten — slimnīcā tiešām slēpjas kādas tumšas lietas. Vispusīga apstākļu noskaidrošana būtu kā IRO, tā slimnīcas vadības, pacientu un arī visu DP interesēs.

Arv. Bolšteins

HEILBRONAS SANATORIJAS IEMĪTNIEKA PAŠNĀVĪBA

4. maija rītā Heilbronas sanatorijā saņēma ziņu, ka uz netālajām dzelzceļa sliedēm atrasts kāda jauna, slimnīcas pidžamā tērpta vīrieša līķis. Noskaidrojās, ka nelaimīgais ir sanatorijas iemītnieks, 24 g. vecs ukrainis. Nekādi paskaidrojumi, ne norādījumi par nāves iemeslu pie viņa nav atrasti, bet visi apstākļi norāda, ka izdarīta pašnāvība. Heilbronas sanatorijas iemītnieki pārliecināti, ka nelaimīgais ir bada streika un pēdējo nedēļu notikumu upuris, jo streiks un slimnieku izraidīšana daudzus pacientus ietekmējusi visai smagi. Nelaimīgā veselības stāvoklis pirms bada streika pie tam bijis samērā labs.

Nometņu dzīve

GLAZENBACHAS nometnē par administrātoru iecelts J. E. Džilberts, bet par nometnes vadītāju O. Rūtiņa vietā K. Šakmarijs. Tautiešu skaits mazliet pārsniedz simtu. Veco un darba nespējīgo atbalstam nometnes dāmu komiteja vasaras vidū projektē rīkot mantu loteriju.

Latvieši Austrālijas pētniecības darbā

Modernā ķīmija reiz būs svarīga Latvijas atjaunošanā

VĒSTULE REDAKCIJAI PAR MŪSU ZINĀTNIEKU DARBU PASAULES PIEKTAJĀ KONTINENTĀ

Daudziem latviešu zinātniekiem šodien jāstrādā pavisam neierastā vidē un apstākļos. Tas ir smags uzdevums, taču vienmēr godam veikts. Latvieši „ielauzušies" arī Austrālijas zinātniskās un rūpnieciskās pētīšanas institūtā — augstākajā zinātniskajā iestādē pasaules piektajā kontinentā. Institūta uzdevumos ietilpst visplašākie Austrālijas pētīšanas darbi, kāpēc radītas dažādas nozares. Institūtos zinātnieki kalpo tikai pētniecībai, un šo pasākumu veicēju vidū tagad iesaistīti arī latvieši. Cik pagaidām zināms, tie ir prof. Ābele (Adelaidē), Šteinbergs (Kanbērā) un Siņicins (Deniliķvinā). Bez tam par asistentēm entomoloģijas nozarē institūtā Kanbērā strādā tautietes Liepiņa un Prauliņa. Latviešu zinātnieki bauda austrāliešu kollēgu vislielāko cieņu un draudzību.

Inž.-ķīm. Andrejs Šteinbergs stāsta: „Zinātniskās un rūpnieciskās pētniecības institūta nodaļas atrodas visās Austrālijas pavalstīs. Pētnieki pieskaras visgrūtākajām problēmām, un šo zinātnieku darbu rezultātiem jāizpaužas regulārās publikācijās, pēc kurām tad spriež par pētnieku spējām. Vissmagāk jau izvēlēties pašu risināmo problēmu. Es esmu nodarbināts ganību zāļāju pētīšanas nodaļā, kuras darba rezultāti svarīgi visam Austrālijas kontinentam. Te vēl ļoti daudz neatrisinātu problēmu — jāpētī trūkstošie elementi zemē utt., jāsaskaras ar latviešu zinātniekiem agrāk neierastām lietām. Rietumaustrālijā lietus, piemēram, dažkārt nelīst 3—4 mēnešus, taču zāle zaļo. To veicina bors. Ar to pašu trūkstošo elementu piegādi Austrālijai radīti priekšnoteikumi tūkstošiem kvadrātjūdžu jaunas auglīgas zemes veidošanai. Ja Austrālija jau netālā nākotnē sapņo par 20 milj. iedzīvotāju, tad institūta uzdevumā ir pētīt iespējas, lai šie miljoni te tiešām varētu dzīvot un paēst.

Kopš atstājām savu dzimteni, ķīmiskajā zinātnē radies ļoti daudz jaunumu. Darbu šodien tāpēc nevar vairs salīdzināt ar to, ko un kā strādājām Latvijā. Viena no institūta svarīgākajām prasībām ir, lai visīsākajā laikā varētu izdarīt iespējami lielāku izmēģinājumu skaitu. Dienā tagad veicam pat 6—12 analizes! Protams, to var panākt tikai tādā ceļā, ka vecās gravimetriskās metodes aizstātas ar jaunām. Institūtā ir arī lieliskas bibliotēkas, un ļoti labas aparatūras dēļ varam lietot vismodernākās darba metodes. Vērojama orientācija ASV un Anglijas zinātnisko ceļu virzienā, bet mazāka vācu ietekme. Eā pašreiz plaši izmantoju kāda Javas pētnieka darbus. Strādāju pie metodes ātrai sēra kvantitātīvai noteikšanai augos. Šis darbs būs arī mana pirmā zinātniskā publikācija Austrālijā, pēc kuras spriedīs ne vien par manām, bet vispār latviešu zinātnieku spējām. Domāju, ka metode man izdevusies ļoti labi, un atliek vēl tikai darbu „nopulēt". Esmu atradis, ka kādu citur lietotu metodi ar lieliskām iekmēm var izmantot arī ātrai sēra kvantitātīvai noteikšanai augos.

Darbs, ko tagad strādāju Austrālijā, kādreiz būs vajadzīgs arī dzimtenē, jo okupantu vandaliski nopostītās Latvijas atjaunošanai mūsu zinātnieki pavadīs daudzas bezmiega naktis. Jau tas vien skaidrs, ka boļševiki bez žēlastības izcērt mūsu dārgumu — mežus. Ļaunumu, ko šāda neprātība rada, novērst varēsim varbūt labi ja 50 gados, jo visiem zināms, cik meži ļoti ietekmē klimatu. Nepatīkamu mācību šajā ziņā dabūjuši amerikāņi. Izcērtot mežus, daži viņu milzīgi auglīgie kviešu lauki tagad pārvērtušies tuksnesī. Minētajā jautājumā ir arī daudz citu piemēru. Vēl labi atceramies no dzimtenes, ka ap Olaini mūsu lauksaimnieki nevarēja izaudzēt jaunlopus. Bija dažādas slimības, un daudzu to pamatā saskatāms kobalta trūkums. Latvijas atzelšanai mums plaši palīdzēs tieši modernā ķīmija.

Domāju, ka institūta durvis pakāpeniski atvērsies arī vēl citiem latviešiem, kaut zinātniskais darbs Austrālijā tālu nav pilnībā samaksāts. Augstskolu beigušo cilvēka sākuma alga ir tikai 500 mārc. gadā. Tāpēc nav brīnums, ka austrāliešu akadēmiķi ne labprāt iesaistās valsts interesēm veltītā darbā. Es ar savu 760 mārc. gada algu šejienes apstākļos skaitos ļoti labi situēts, lai arī šī alga neatbilst darba nozīmīgumam."

Inž.-ķīm. A. Šteinbergs Austrālijā ieradās no Vācijas, kur dzīvoja Baireitā. Latvijā viņš strādāja pavisam citā nozarē nekā šodien: bija mūsu rūpniecības lepnuma — V. Ķuzes fabrikas tehniskais vadītājs. Ja V. Ķuzes mašīnas Latvijas brīvības pēdējā laikā neapstājās visu diennakti, ja gadā bija ap 300 jaunizlaidumu (gandrīz 1 katru dienu!), tad tur bija ko strādāt, ko domāt un risināt ļoti smagas problēmas.— pat tādas, ko biskvitu, šokolādes un konfekšu ēdējs nemaz nespēj iedomāties. Bet tas tomēr ir pavisam cits stāsts. Kas inž.-ķīm. A. Šteinbergam darāms Austrālijā, apmēram pateikts augšējās rindās. Esam šoreiz runājuši tikai par vienu latviešu pētnieku pasaules piektajā kontinentā, bet tikpat nopietni, par slavu Latvijai, te strādā arī citi mūsu zinātnieki.

Kanbērā, maijā

Arnolds Šmits

Latviešu gaidu karogs zviedru pilsētas ielās

Kā Latvijas slejās īsumā jau atzīmēts, aprīlī Gēteborgas Hāgas baznīcā notika pilsētas latviešu skautu un gaidu dievkalpojums, kurā iesvētīja Gēteborgas skautu un gaidu kustības veicinātāju — JKS un latviešu draudzes kopīgi dāvinātos karogus. Skautu un gaidu mācītājs J. Sviķis un vietējās draudzes mācītājs P. Jaunzemis teica izjustus dievvārdus. Māksliniece M. Vintere dziedāja lūgšanu no A. Jurjāna kantātes Tēvija un H. Berino Mūsu tēvs. Ērģeļu pavadījumus spēlēja V. Puķīte. dievkalpojumu nobeidza Latvijas valsts himna.

Nākošajā dienā lielajā zviedru skautu un gaidu parādē tikko iesvētītais latviešu gaidu pulciņa karogs jau plīvoja Gēteborgas ielās, līdzās igauņu gaidu karogam, pievēršot skatītāju uzmanību un liekot tiem pārdomāt: kādēļ gan šis karogs šodien nevar plīvot zemē, kurai tas pieder?

E. B.

Pagaidām iztiekam bez angļu valodas

Cik dažādas ir Savienotās valstis, tik dažādi apstākļi, kādos nokļūst bijušie DP. Mēs esam nonākuši pavisam savdabīgā un savrūpā vidē. Dzīvojam jau veselu mēnesi lielpilsētā — Filadelfijā, bet līdz šim pašam laikam mums vēl nav bijis vajadzīgs izlietot mūsu trūcīgās angļu valodas zināšanas. Tas izklausās dīvaini, bet ir tomēr patiesība, jo arī dažos veikalos mūsu apkārtnē runā vāciski.

Esam atraduši darbu un mājvietu kādā no 20 Filadelfijas vācu ev. lut. draudzēm. Šis draudzes mācītājs — kāds priekš 20 gadiem no Šveices iecelojis vācietis ar kundzi — arī vācieti no Štetines — nav amerikānizējušies, bet palikuši savā dzīves veidā īsti vācieši un eiropieši. Ģimenē ir 4 dēli — skolnieki un studenti, kuru ideāls nav bēzbols un televīzija, bet gan laba mūzika, grāmatas un vaļas brīžos šachs. Visi viņi dzimuši un auguši Amerikā, tomēr ģimenē runā tikai vāciski. Cieša un garīgi stipra vienība — bet ne šaura un aprobežota. Mācītājs ir dziļi intelliģents cilvēks, interesējas arī par DP problēmām un zina daudz par Baltijas valstīm, it īpaši Latviju un Rīgu. Viņš saprot mūs un saka: „Nekad, nekad jūs te neiedzīvosities, nekad nejutīsities kā mājās..."

Filadelfijā, aprīlī.

A. Z.

CENTRĀLĀ ORGANIZĀCIJA VEIDOJAS

Ņujorkā aprīļa beigās notika ASV Latviešu centrālās apvienības Ņujorkas delegātu apspriede, piedaloties arī Ņudžersijas pārstāvim C Karolam. Delegāti galvenokārt pārrunāja jautājumu, kā jaunajā centrālajā organizācijā vislabāk apvienot fiziskās un juridiskās personas, un visumā atzina, ka pastāvošās organizācijas un draudzes, kas saistītas ar saviem statūtiem, jaunajā organizācijā varēs būt tikai biedres-veicinātājas. Organizācijas sastāvs vismaz sākumā tātad svērsies vairāk uz fizisko personu pusi

Apvienības organiz komitejā, bez jau ievēlētā H. Lielnora, nolēma kooptēt vēl A. Reini, R. Drilli, V. Ignātu un H. Vītolu. Dzīvas pārrunas radīja jautājums par vajadzību dibināt Ņujorkā jaunu lokālu latviešu organizāciju, jo pastāvošās organizācijas savu statūtu dēļ nespējot apmierināt visus tautiešus. (i)

Auseklīša ornaments austrāliešu baznīcas logos

Dažas piezīmes par latviešu dzīvi Jaundienvidvelsā

Ieplūstot lielam skaitam ieceļotāju Austrālijas kontinentā, nav noliedzams, ka viņi atved sev līdzi arī jaunas vēsmas šejienes garīgajā un kultūras dzīvē. Dažreiz šo ievesto jaunumu izmantošana no austrāliešu puses izpaužas diezgan dīvainā kārtā. Raksturīgs piemērs: N. ieceļotāju nometnes tuvumā atrodas pilsēta. Vairākas šīs pilsētas dāmas, redzot mūsu tautietes nometnes sarīkojumos un izstādēs krāšņajos latviskajos tautas tērpos, pagatavojušas tādus arī sev un lepojas tagad ar tiem viesībās un citur...

Nesen Parkes pilsētā Jaundienvidvelsā iesvētīja jauncelto baptistu draudzes dievnamu. Tā būves un izdailošanas darbā bija saistījies arī 1948. gadā ieceļojušais latvietis L., kas starp citu veidoja dievnama krāsainos logus. Uzticēto darbu L. veicis ļoti rūpīgi un teicami, par ko viņam izteikta draudzes vadības pateicība, bet mēs, pārējie latvieši, ar sajūsmu raugāmies uz skaistajiem krāsainajiem logiem, ko rotā mums tik labi pazīstamie latviskie ornamenti ar auseklīti vidū.

Austrālijas farmeriem — aitkopjiem parasti pieder vairāki suņi. Šeit ir parasts, ka mājkustoniem barība jāsameklē pašiem, jo cilvēks par tiem rūpējas maz. Kāds tautietis, strādādams farmā, līdztekus nodarbojas ar vistkopību. Viņam ir ļoti labas un draudzīgas attieksmes ar kaimiņu farmas īpašnieku. Kādu dienu kaimiņa izsalkušie suņi iekļuvuši mūsu tautieša pagalmā un saplosījuši 15 sugas vistas . Nākošajā dienā latvietis sastop kaimiņu farmas īpašnieku un izstāsta tam savas bēdas, cerēdams, ka saņems atlīdzību par nodarītajiem zaudējumiem. Kaimiņš līdzjūtīgi noklausās tautieša stāstu un atbild: „What a pity" — cik žēl! Latvietis sakož zobus un zaudējumu pacieš. Dažas dienas vēlāk viņš palaiž savvaļā sava „bosa" izsalkušos suņus barības sameklēšanai, un sekas nav ilgi jāgaida. Drīz vien ierodas tas pats kaimiņš un sūdzas tautietim, ka viņa saimnieka izsalkušie suņi pagājušajā naktī ielauzušies kaimiņa farmas aplokā un saplosījuši desmit vislabākās Merino sugas aitas. Uz šo sūdzību latvietis savukārt līdzjūtīgi pagroza galvu un atbild: „What a pity!" Kaimiņu draudzīgās attieksmes pēc šiem notikumiem un savstarpējiem līdzjūtības apliecinājumiem esot vēl uzlabojušās.

Alektaunā, aprīlī.

K. Cipants

Ņujorkieši priecājas par mūsu tautiešu plakātiem pretboļševistiskajā demonstrācijā

29. aprīlī Ņujorkā notika ASV kaŗa veterāņu rīkotā tradicionālā lojālitātes parāde, kas šogad reizē izvērtās arī par sevišķi plašu un iespaidīgu pretboļševistisku demonstrāciju. Lojālitātes parādes gājienā piedalījās vairāk nekā 100.000 personu, bet to noskatījās apm. 1 miljons pasaules lielākās pilsētas iedzīvotāju. Demonstrantu rindās bija redzamas arī daudzas ievērojamas amerikāņu politiskās un sabiedriskās dzīves personības.

Pavisam demonstrācijā piedalījās 38 dažādu tautību grupas. Latviešu grupa, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, šoreiz bija skaitliski lielāka un ļoti labi organizēta. Grupas priekšgalā nesa Savienoto valstu un Latvijas karogus aiz kuŗiem sekoja plakāts ar uzrakstu Latvian. Tālāk pa 6 rindā soļoja mūsu tautu meitas krāšņos nacionālos tēpos, izpelnoties visā gājiena laikā skatītāju uzmanību un bagātīgus aplausus. Tāpat

Latviešu grupas daļa amerikāņu lojālitātes parādē Ņujorkā.
T. Krūma uzņēmums.

lielu skatītāju piekrišanu un interesi guva tālākie latviešu grupas plakāti un transparenti. Zīmīgs bija plakāts, kuŗā attēlots lidmašīnu incidents virs Baltijas telpas ar uzrakstu: It can happen also here — tas var notikt arī šeit! Uz kāda cita plakāta bija uzraksts: Bende Staļin, atmaksas stunda nāk! Vislielāko piekrišanu skatītājos tomēr guvis plakāts ar tekstu: Andrējs Višinskis — latviešu tautas bende Nr. 1 — kad viņu tiesās?

Latviešu grupai pa priekšu demonstrācijā gāja lietuvieši, bet aizmugurē somi un igauņi. Grieķu grupa uz auto platformas bija uzcēlusi „akmens" mūrus ar dzelzs priekškaru, aiz kuŗa sevišķi iespaidīgi bija attēlots 28.000 pazudušo grieķu bērnu liktenis.

Uzmanību pret jaunaustrāliešiem!

Austrālijas laikraksts The Herald pastāsta šādu notikumu. Lauku farmā siltā rudens dienā ienāk ceļa gājējs un lauzītā angļu mēlē apvaicājas: „Plīz, vud jū oblaidž mī viz e glās of vāter?" — Padzēries, tūrists tencina un nu jau pavisam tekošā austrāliešu izloksnē saka: „Pateicos, kundze, nu atkal varu runāt normāli. Man likās, ka arī jums pret jaunaustrālieti būs laipnāka sirds nekā pret parasto ceļa gājēju..."

*

Soli tālāk gājusi miss Kamerona no Jaundienvidvelsas, kas uzdevusies par ungāru DP, apmetusies Betherstas imigrācijas nometnē un 6 nedēļu laikā pārliecinājusi pat savus istabas biedrus, ka ir īsta ungāriete. Darba pārvalde drīzā laikā sameklējusi jaunajai „dīpītei" darbu kādā ciemā, kur miss Kamerona (kas tagad saukusies par Taņu Mariju Mišiku) tomēr ilgi nepalikusi. Jau trešajā nedēļā viņa pazudusi, paņemot līdzi arī saimnieka dārglietas 2200 mārciņu vērtībā. „Ungārietes" dēkas nobeigušās tiesas zālē un cietumā.

*

Visai pesimistiski noskaņots ir Sidnejas laikraksta Sunday Telegraph reportieris Kings Billijs, kas nopietni apgalvo, ka drīz vien katram austrālietim Sidnejas ārzemnieku kvartālā Kingskrosā būšot jāapgādājas ar pasi un tulku. Jaunaustrāliešu pārsvars šajā pilsētas daļā esot tiešām ievērojams. Pēdējais rūgtais piliens mistera Billija kausā bijusi kādas radiofabrikas reklāma poļu, vācu un itaļu valodā, no kuŗas 250 vārdiem austrālietis varot saburtot tikai 12... (AL)

Teksasas štatā latviešiem sazināties grūti

DAŽAS IZCEĻOTĀJA PIEZĪMES

Negaidot Vācijas transitnometnē uz diezgan reti ejošo Ņuorlinsas kuģi, izmantoju radušos iespēju braukt uz Teksasu no Ņujorkas ostas pāri visam Amerikas kontinentam. 45 stundu ilgais brauciens izmaksāja apm. 52 dol. personai. Teksasa, kas ir lielāka nekā pirmskaŗa Vācija, pēc pēdējiem oficiālajiem datiem līdz šim uzņēmusi 1051 DP. Tas īstenībā ļoti mazs skaits, it īpaši tādēļ, ka šejienes iedzīvotāji — luterāņi — ir lielāko tiesu vācieši vai arī vācu pēcteči, un vācu valoda te stipri izplatīta, kas varētu ievērojami atvieglot arī DP uzņemšanu.

Algas Teksasā līdzīgas ASV ziemeļu apgabalu algām, bet preču cenas te stipri zemākas. Latviešu cilvēkam Teksasas dienvidos grūtāk panesams vienīgi karstums, jo no marta līdz septembrim temperātūra šeit ir apm. 70—100 gr. F. Štata lielie attālumi kavē latviešu sazināšanos un sastapšanos. Daži mūsu tautieši dzīvo San Antonio, Dalasā, Dentonā. Rosko apkaimē. Universitātes pilsētā Austinā studē vairāki latviešu stipendiāti.

La Granges pilsētā, kas atrodas apm. 2 jūdzes no manas dzīves vietas, pašlaik meklē frizieri. Ja kādam ar šo darba piedāvājumu būtu līdzēts, lūdzu rakstīt: A. Kaupiņam, La Grange. Box 488, c/o H. Jansen, Texas USA

Teksasā, aprīlī.

A. Kaupiņš

LATVIEŠI VISĀ PASAULĒ

Latviešu inženieri, architekti un techniķi 7. maijā pulcējās sanāksmē Sidnejā. Darba kārtībā bija jautājums par turpmāko arodniecisko organizēšanos, prof. N. Rozenauera referāts par Sidnejas techniskajām mācības iestādēm un dažādi citi jautājumi.

Sidnejā nodibināts jauns klubs, kas domāts par vietu, kuŗā vecie austrālieši var satikties ar imigrantiem, lai pēdējiem dotu iespēju pilnībā iemācīties angļu valodu. Klubu apmeklē arī daudz latviešu, kas tiekas tur ar dažādas austrāliešu sabiedrības pārstāvjiem — māksliniekiem, ierēdņiem, dzelzceļniekiem, tirgotājiem, namamātēm utt.

Jau kopš ilgāka laika nodibināts Dienvidaustrālijas latviešu palīdzības fonds, kas pastāv pie Adelaides latviešu biedrības un Adelaides latviešu draudzes. Fonda vadītājs ir J. Kanasts, biedrības pārstāvis F. Kļaviņš un draudzes pārstāvis K. Apinis. DALPF pēdējos 6 mēnešos nosūtījis latviešiem uz Vāciju 63 pārtikas sainīšus un regulāri aprūpē Vācijā 3 mūsu kaŗa invalidus. Fonda vadība aicina Austrālijas tautiešus būt atsaucīgiem ar ziedojumiem, lai palīdzības darbu varētu turpināt. Adrese: Dienvidaustrālijas latviešu palīdzības fonds, Box 1675, G .P. O., Adelaide, S. A., Australia.

*

Daugavas Vanagu Vateršejas nodaļu Beļģijā šajās dienās apciemoja mūsu konsuls Briselē H. Rācenis un LSKB valdes priekšsēde E. Valtera kundze, kā arī vairāki desmiti citu Briseles tautiešu. Kopīgā sarīkojumā piedalījās dziedonis A. Piziks, bet Vateršejas latviešu bērni uzstājās ar deklamācijām un dziesmām.

Francijas latviešu mācītājs E. Lappuķe dabūjis solījumu no franču luterāņu baznīcas, ka tā varēs materiāli atbalstīt latviešu draudzes trūcīgākos locekļus ar drēbēm un apaviem. Drēbes un apavi (vīriešu, sieviešu un bērnu) ir lietoti, bet vēl labā kārtībā. Parīzē un pārējā Francijā dzīvojošos tautiešus, kas vēlētos drēbes un apavus saņemt, māc. Lappuķe lūdz piesūtīt attiecīgās ziņas uz šādu adresi: M. le Pasteur E. Lappuķe, 47, Avenue Marceau, NOISY-le-SEO (Seine).

Latviešu palīdzības komitejas Francijā bibliotēka un lasāmgalds pieejams tautiešiem katru otrdienu no pl. 19—21. Adrese: 16, Rue Chauchat, Paris IX-e. Komiteja aicina tautiešus ziedot latviešu grāmatas bibliotēkas papildināšanai.

Zviedru apvienotās studentu organizācijas iesniegušas rakstu karalim, lūdzot palīdzēt 300 baltiešu studentiem Zviedrijā, to vidū 25 latviešiem, lai tie varētu saņemt stipendijas un aizdevumus studiju beigšanai. Tāpat lūgta karaļa gādība, lai baltiešus atbrīvotu no mācību maksām, piešķirtu tiem drīzāk Ziedrijas pavalstniecību un uzņemtu bez ierobežojumiem medicīnas un zobārstniecības fakultātē.

Zviedrijas latviešu organizāciju savienības padomē par priekšsēdi ievēlēts A. Bušs, bet par ģenerālsekretāru P. Kalniņš; revīzijas komisijā — Ž. Šmitmanis, A. Kļava un O. Miezis.

Latviešu skaits Zviedrijā, pēc pēdējām ziņām, nesasniedz vairs 4000. Nesen Kanadā atkal ieradušies 27 Zviedrijas latvieši.

Lai gūtu līdzekļus Vācijā palikušo invalidu atbalstam, Sv. Jāņa latviešu draudze Toronto katru mēnesī rīko vienu vakarēšanas sanāksmi, vienmēr iepriecinot dalībniekus ar jauku un rūpīgi sagatavotu programmu. Pēdējā vakarēšanā rakstniece Biruta Senkēviča runāja par Jurģu dienas paražām dzimtenē, bet B. Freiberga bija iestudējusi vairākus tautas dziesmu drāmatizējumus. Uzveduma dekorācijas bija gatavojuši R. Stamers un I. Hertelis.

Kanadas latviešu nacionālās apvienības delegātu sanāksme notika 6. un 7. maijā Toronto.

Nākošās latviešu dziesmu dienas Anglijā notiks 17. un 18. jūnijā Lesterā. Izstrādāta jau sīka dziesmu dienu programma Galveno koncertu 18. jūnijā ar uzrunu atklās sūtnis K. Zariņš.

Latviešu meža strādnieku grupu Kilderā (Ziemeļanglijā) nesen apmeklēja Stokholmas latviešu drāmatiskā kopa uzvedot Zīverta komēdiju Zaļā krūze un igauņu rakstnieces Salmes Trīp-Tilkas drāmu Vienīgais ceļš.

LCP 17. sesijas Eslingenā gaita un lēmumi . . .

Nacionālā kultūra — mūsu pastāvēšanas būt vai nebūt

(Turpinājums no 1. lpp.).

tas skaidrības vēl nav. Tāpat plānu, pēc kuŗa būtu redzamas paliekošās nometnes, sola tikai nākošajā nedēļā. Zināms, ka Bonnas valdība vācu DP likumu sāks apspriest 9. maijā. Jau agrāk 10 DP tautību pārstāvji attiecīgām instancēm iesnieguši savu likumprojektu, kuŗā ietverti galvenie palicēju tiesību jautājumi. Nodots arī memorands par minoritāšu tiesībām, kā arī citi iesniegumi. Bonna deklarējusi, ka pie vācu federācijas valdības atzīs LCK, bet pie atsevišķu zemju valdībām LCK apgabalu pārstāvjus. Par šādiem pārstāvjiem proponēti: Šlēzvigai Holšteinai — St. Jaundzems, Ziemeļreinai — Vestfālei — A. Trapāns, Lejassaksijai — R. Kukainis, Bavārijai — A. Šteinhards, Hesenei — P. Greizis, Virtembergai-Bādenei — V. Skaistlauks un zemēm franču joslā — A. Krūms. Pārstāvību uzturēšanai pieprasīts pabalsts no IRO speciālā fonda.

Uzticības votums LCK

Ziņojumu par britu joslu papildina A. Trapāns. Līdz 1. jūlijam vācu iestādes būs pārņēmušas visas DP nometnes un būs likvidēta arī pati kontrolkomisija, kas līdz šim tās pārraudzīja. Nometņu pārņemšanas process visātrāk virzās uz priekšu Šlēzvigā-Holšteinā, kur bērnus pārvieto vācu skolās, kamēr Ziemeļreinā-Vestfālē vēl apstiprināti jauni skolotāji latviešu skolām. Tālākais nometņu pārkārtošanas plāns vēl nav paziņots, bet norādīts, ka strādātājus no nometnēm izvietošot pa rūpniecības rajoniem, bet emigrācijas procesos iesaistītos pa emigrācijas centriem. Līdzekļu jautājumā mūsu pārstāvībām norādīts, ka IRO speciālais fonds it kā pārskaitīts vācu budžetā un no tā nav cerības ko saņemt. Pārstāvju institūts jāiedzīvina jau pirms 1. jūlija, jo ar 30. jūniju likvidē arī BCP. Iestādēm izdarīti daudzi iesniegumi par palicēju statusu, skolu uc. jautājumiem, bet saņemti paskaidrojumi, ka palicējiem būs jāiekļaujas vācu sabiedrībā un jāļaujas asimilēties. Vairāk par vācu bēgļu tiesībām DP neizdošoties izkaŗot.

Arī britu joslā denunciācijas nemazinās, skardamas gandrīz visus latviešu sabiedriskos darbiniekus. Parastais motīvs — apvainojumi par komūnistiem vai to līdzskrējējiem.

Debatēs pie ziņojumiem runātāji vispirms pieskārās H. Klarka referātā minētajai bij. Fišbachas komitejas lietai. Skaidrības gūšanai LCP uzklausīja arī Dilingenas nom. kom. pārstāvja Rītiņa paskaidrojumus un pēc LCK priekšlikuma pieņēma šādu rezolūciju: LCP apstiprina LCK lēmumu morāliski nosodīt bij. Fišbachas komitejas rīcību. Nosoda Dilingenas nom. rev. kom. loc. R. Freiberga un visu to personu rīcību, kas kā no vienas, tā no otras puses izplata izmeklēšanas materiālus šai lietā mūsu tautiešiem un citu tautību personām un organizācijām bez LCK ziņas un piekrišanas.

A. Šilde jautāja par to bērnu turpmāko likteni, kas no britu joslas bērnu namiem pārvietoti uz ASV. Esot ziņas, ka viņi nodoti audzināšanai amerikāņu ģimenēs, kas pēc divu gadu pārbaudes tos varēšot adoptēt. Sarunās ar vāciešiem par palicēju statusu nedrīkstētu aizmirst arī vācu arodbiedrības, ne arī vācu likumos paredzēto izceļotāju pabalstu, nedz IRO līdzekļus, ko paredzēts izsniegt dzīves uzsākšanai. Tāpat būtu interesanti tuvāki dati par LCK budžetu.

Atbildot A. Trapāns uzsvēra, ka 200 bāreņu novietošana ASV atrasta par labāko atrisinājumu, jo piedāvājumi saņemti arī no tādām zemēm, kur latviešu nemaz nav. Pirms pārvešanas LCK aicinājusi mūsu valsts pārstāvību ASV, latviešu organizācijas un mācītājus rūpēties, lai bērnus adoptētu latviešu ģimenes. Pirmā atsaucība tomēr bijusi maza. St. Jaundzems piezīmē, ka savā laikā vēl Vācijā 23 bērni no bērnu namiem izdoti audzināšanai latviešu ģimenēs un 17 no tiem adoptēti.

Pēc debatēm LCP pieņēma A. Šildes rezolūciju: LCP nolemj lūgt Latvijas sūtni Vašingtonā stāties sakaros ar amerikāņu iestādēm, lai panāktu ASV novietoto bērnu izvietošanu latviešu ģimenēs. ASV latvieši aicināmi uzņemties šo bērnu audzināšanas un adoptīvvecāku pienākumus, novēršot viņu aizplūšanu uz nelatviešu ģimenēm.

H. Klarks, atbildot A. Šildem, piezīmēja, ka ar vācu arodbiedrību pārstāvjiem jau runāts un tie piedalījušies arī dažās ar IRO notikušajās apspriedēs. Pabalstu lietā Bonnai iesniegts īpašs memorands, kurā prasīta materiāla palīdzība no Maršala plāna summām. Tāpat lūgti pabalsti no IRO.

Pie budžeta saimniecības J. Niedra norāda, ka tā stingri balstījusies uz LCP sesijas pieņemtiem un apstiprinātiem budžetiem. Atalgojumi allaž pieskaņoti faktiskiem ienākumiem, pie kam lielākais atalgojums ir 200, bet zemākais 50 DM mēnesī, ko saņem arī LCK priekšsēdis. Katrs LCK nozares vadītājs veic vairākus darbus, pie kam štati arvien sašaurinās. Atalgojuma summām nekādā gadījumā nevar pieskaitīt izdevumus LCK apgabalu pārstāvībām, jo tanīs ietelpst transporta, kancelejas uc. izdevumi, dažkārt arī telpu īre.

R. Kukainis strupi kritizēja LCK, apzīmēdams tās darbību par ilūzorisku un norādīdams, ka viss darba smagums gulstas uz LCK pārstāvjiem. „Tā kā šī varbūt ir pēdējā sesija, tad es iesniedzu priekšlikumu pārbaudīt LCK uzticības votumu." LCP priekšlikumu pieņem aizklātā balsošanā, izteic LCK uzticību ar 15 pret 2 balsīm, 2 atturoties.

A. Klīves projekts LNP uzbūvei

Par LNP prezidija darbību ziņo J. Celms, atzīmēdams, ka LNP Imbshauzenas sesijā vairākuma priekšlikums par LNP reorganizāciju nav dabūjis vajadzīgo balsu skaitu un tāpēc mazākumam bijis pienākums nākt ar savu projektu. Parlamentārieši no tā atteikušies, tāpēc projektu izstrādājis prezidija loceklis A. Klīve un iesniedzis to apspriešanai prezidija sēdē, kas notikusi janvārī. Prezidija vairākums tomēr atzina, ka tas neatšķiŗas no vecā, izņemot to, ka LCP pārstāvju vairs nav, jo LCP vairs nepastāvēšot ārpus Vācijas. Pēc Klīves projekta LNP sastādītos no 95 delegātiem, kuŗus sūtītu šādas organizācijas: Latvijas CP 12, baznīcas 4, „kurzemnieki" 3 un LSK 1, bij. kaŗavīri 12, sieviešu org. 2, studenti 3, profesori 1, pret. kust. 2, koop. 2, tautas apv. 1 un prese 1. Nāktu vēl klāt delegāti no nacionāliem centriem: ASV 7, Anglijas 7, Vācijas 7, Kanadas 4, Zviedrijas 3, Austrālijas 6 un pa vienam no Francijas, Beļģijas, Norvēģijas utt. vai vēl 11. Pirmā LNP sēde projektēta Ņujorkā 1951. g. Projekts vēl nav prezidijā pieņemts.

LCP šoreiz būtu jāizšķiŗ jautājums par ārējās informācijas fonda pārvaldi, par ko jau debatēts Valkas sesijā. LNP grāmatu fondā nodots ap 20.000 grāmatu, un tās vēl nāk klāt. Sadale jāveic līdz 30. jūnijam, bet organizācijām, kas pieprasa bibliotēkas, būtu jāmaksā par transportu. Zemēs, kur jau centrālās organizācijas, grāmatu sadali varētu veikt tās.

Debatēs pie šī ziņojuma plašāka domu apmaiņa rodas par ārējās inf. fonda pārvaldi. V. Lambergs atzīmē, ka LCP Valkas sesijā fonds nodibināts, bet pārvalde nav konkrētizēta. Pārrunās gan izteiktas domas, ka pieaicināmi arī LNP pārstāvji. Praksē tāpēc fondu līdz šim pārvaldījusi LCK. Tanī ienācis 16.600 DM, izdots 6000, tā kā kasē uz 3. maiju skaitījās vairāk nekā 10.000 DM. Tādas brošūras radušas ļoti dzīvu atsaucību un tautieši, kas tās citās zemēs saņem, pateicas ar ziedojumiem. Tie palīdzējuši fonda kapitālu noturēt. Brošūru izdošana jāturpina, jo lielākas grāmatas prasa daudz līdzekļu un cittautieši tās bieži nemaz neizlasa.

P. Starcs uzsver, ka tagad cīņa pret komūnismu pārvērtusies par visas pasaules problēmu un Anglijā un ASV iznāk daudz grāmatu, kas attēlo padomju īstenību. Tāpēc lieli izdevumi nebūtu vajadzīgi, bet mūsu cīņas fondam jāmudina tautieši ieinteresēt rietumus par šo literātūru, reizē arī izdalot mūsu brošūras. Ļoti daudz līdzēts būtu arī ar priekšlasījumiem, uzstāšanos debatēs utt.

V. Lambergs, P. Greizis uc. runātāji uzsvēra izdoto brošūru nozīmi, ko ļaudīm rietumos pasniedz dzīvie komūnisma liecinieki. Tās ērti var izdalīt vai nolasīt sanāksmēs arī tie, kam valodas dēļ plašāki referāti par smagiem. Par fonda pārvaldi A. Šilde un K. Kalniņš uzsvēra, ka ap fondu jāapvieno visas organizācijas, tam jāapliecina mūsu vienprātība, bet pārvaldes organa paplašināšana nedrīkstētu prasīt nekādus administrātīvus izdevumus. A. Neparts domā, ka ap šo fondu varētu radīt globālu organizāciju, ja to nav iespējams izveidot citādi.

Pēc J. Celma priekšlikuma vienbalsīgi pieņēma lēmumu ārējās informācijas fonda pārvaldi konstruēt šādi: 2 loc. no LNP un 2 no LCK, bet priekšsēdis LCK inf. noz. vadītājs.

Par nacionālās kultūras jautājumu 45 minūšu gaŗu referātu sniedz prof. P. Starcs, starp citu teikdams: Visa pasaule nonākusi grandiozu apmēru sociālo cīņu stāvoklī. Kur glābties mazajām tautām, ja lielo tautu miljoni iet bojā? Vienīgā izeja — iekšējā izturība un gara veselums. Vēsture pierāda, ka vienos un tanīs pašos apstākļos viena tauta iznīkst, bet otra pieaug spēkā un vairumā. Kāds krievu zinātnieks apskatā par 16 tautām dotos vēsturiskos apstākļos konstatē, ka 7 no tām izmirušas, bet 9 pieaugušas. Izšķirīgais moments ir, vai tauta spēj savu nacionālo kultūru veidot videi un laikmetam piemērotā garā, vai, citu tautu kultūras barību ēzdama, apsīkst un asimilējas. Tāpēc garīgās kultūras uzturēšana ir primārs nosacījums, kas var saglabāt mūs arī trimdā, jo īstā asimilācija, kā rāda amerikāņu piemērs, notiek tikai 3. paaudzē, bet mēs ceram, ka mūsu trimda tik ilgi nevilksies.

Kāds amerikāņu zinātnieks uzrakstījis pētījumu par ASV tautām, kuŗā konstatē, ka 1930. g. tautas skaitīšanā ASV bijis 50.000 cilvēku, kas dzimuši Latvijā vai bijuši to pēcteči, bet 20.000 tādu, kas Latvijā dzimuši. Latvieši uzrādot ārkārtīgas asimilācijas tieksmes un no minētajiem 20.000 neasimilējušies bijuši tikai 8000. Par ātrās asimilācijas cēloni minēta šo latviešu ieceļotāju internacionālā mentālitāte. Kamēr īru, somu, norvēģu uc. ieceļotāji ASV ienesuši kaut ko no savas kultūras, latvieši joprojām palikuši zemākajā proletāriāta slānī. Lai šis pats process neatkārtotos, mums jāsaglabā mūsu nacionālā kultūra un uzticība savai misijai, bruņota ar ASV augsto techniku. Taču mūsu jaunākā paaudzē kultūras intereses stipri cietušas un ar tām sekmīgi konkurē sports. „Es varu apzvērēt, ka šajā gadījumā neiet runa par maniem novecojušamies un apsūnojušiem uzskatiem, ko man bieži pārmet, bet ka es klāstu vismodernākās zinātnes atziņas. Mūs var glābt vienīgi fanatiska pieķeršanās nacionālai kultūrai, nevis sports un izpriecas šajā milzīgo sociālo cīņu laikā, jo maza tauta nevar atļauties privilēģijas, kādas bieži atļaujas lielās tautas, kur masas var sportot, bet paliek vēl plašs virsslānis, kas ziedojas kultūrai."

Pēc debatēm pieņem attiecīgas, paša profesora iesniegtas rezolūcijas, kuŗās uzsvērts ka trimdā latviešiem stingri jāturas pie savas tautas mentālitātes un jānorobežojas no kultūras deģeneratīvām parādībām, kā to prasa Latviešu stāja svešumā.

LCP atzīst Latvijas izdošanas nepieciešamību

V. Lambergs ziņo par laikrakstu Latviju, starp citu atzīmēdams, ka tā saimnieciskais stāvoklis joprojām palicis stabils un savā saturā tas grib būt visas tautas laikraksts, kas par savu galveno uzdevumu sprauž cīņu par Latvijas neatkarību. Debatēs, kurās piedalās A. Kripēns, A. Šilde, J. Niedra uc., K. Kalniņš iesniedz un LCP vienbalsīgi pieņem rezolūciju, ka LCP atzīst Latvijas izdošanas nepieciešamību kā cīņas ieroci Latvijas neatkarības atgūšanai, kultūras vērtību un tautas dzīvā spēka saglabāšanai un atrod, ka saimnieciskā ziņā izdošana joprojām turpināma Vācijā. Laikrakstam jāsaimnieko ienākumu robežās un jākalkulē iekļaušanās vācu saimniecībā. LCP ieteic izbeigt polemiku jautājumos, kas mūs šķeļ, nevis vieno.

Debatēs vairāki runātāji izsakās pret šīm polemikām. Prof. P. Starcs piezīmē, ka pēc tām tautieši varētu domāt, it kā latviešos valdītu lielas domstarpības, bet īstenībā satversmes, sūtņu pilnvaru un bij. Saeimas jautājumā viņi pilnīgi vienprātīgi. Saeimas un tās deputātu tiesību jautājumā savu atzinumu 1948. g. martā devuši 5 senātori, bet atstājuši neatbildētu jautājumu, vai Saeima pastāv arī trimdā un vai tā var sanākt. Tā kā atsevišķiem deputātiem, kas tagad trimdā, satversmē nekādu valsts dzīves problēmu kārtošana nav paredzēta, tad jāuzskata, ka Saeima beigusi eksistēt un par šo jautājumu tālāk nav nekādas nozīmes debatēt.

IRO ieteic izmantot visas izceļošanas iespējas

H. Klarks uzsveŗ, ka emigrācijas lietā jau izteicies ziņojumā par LCK darbību. Te jāpiezīmē tikai, ka iesniegts memorands atļaut izceļotājiem ņemt līdzi savus ietaupījumus naudā, bet atbilde vēl nav dota. Pagaidām izceļotāji uz ASV var ņemt līdzi 40 DM, ko apmaina otrā krastā pēc oficiālā kursa. Kādas klauzulas būs jaunajā DP likumā, to varēs uzzināt tikai vēlāk, bet par tagadējo jāsaka, ka atkal uzsākta lauksaimniekiem noteiktās kvotes piemērošana. Līdz 30. jūnijam izsniegto vīzu skaitam jābūt samērā ar šo kvoti.

Ziņojumu papildina A. Trapāns, norādīdams, ka praktiski pastāv tikai divas masu izceļošanas iespējas — ASV un Austrālija. Pēdējā šogad vēl grib uzņemt 80.000—85.000 izceļotāju, palielinot ieceļotāju skaitu no anglosakšu zemēm. Austrālija DP uzņems tikai šogad un tāpēc IRO ieteic šo iespēju izmantot. Britu joslas IRO galv. mītnei var katrā laikā pieteikt savu vēlēšanos doties uz Austrāliju, tā ka nav nemaz jāgaida komisijas. Izceļošana uz ASV nobeigsies 1951. g. martā. IRO uzsveŗ, ka pēc tam DP vairs nebūs nekādu izceļošanas iespēju, jo UN paredzētais bēgļu augstais komisārs ar emigrācijas lietām vairs nenodarbosies. Tāpēc izceļošana jānobeidz šogad un jārīkojas enerģiski, jo šis IRO budžets ir pēdējais.

Debatēs P. Greizis atzīmē, ka strupceļā nonākusi izceļošana bij. kaŗavīriem, kam nav IRO statusa. Tāpēc LCK būtu jāpadomā, kā viņiem palīdzēt. Savā laikā tos solījās uzņemt Francija. Varbūt vēl varētu lūkot sagādāt tiem ieceļošanas iespējas Anglijā. Pēdējo citi runātāji apšauba, bet par Francijas piedāvājumu A. Trapāns piemetina, ka par to agrākās sesijās lemts, bet nav bijis skaidrs franču nolūks, kādam tie vēlas izskrīnētos.

Plašas pārrunas izraisa Vācijā paliekošo tautiešu aprūpe. J. Niedra norāda, ka vācu saimniecībā iesaistītajiem vēl ilgāku laiku nāksies palikt nometnēs, jo trūks dzīvokļu, un arī darba izredzes problēmatiskas. Pēc kāda projekta strādājošos, kas nevar izceļot, grib koncentrēt Ziemeļreinā-Vestfālē, bet pēdējās pārstāvji norāda ka arī šai zemē valda bezdarbs. Tāpēc svarīga arvien būs papildu aprūpe. LPF jau uzkrāts 7500 DM un vēl arvien ienāk jauni ziedojumi, tā ka līdz jūlija beigām varbūt sanāks 10.000 DM. Salīdzinot ar vajadzībām, tā ir maza summa, tāpēc tautieši citās zemēs aicināmi talkā. Jau tagad cilvēki veco ļaužu mītnēs prasa pēc atbalsta, jo viņiem gan dod uzturu un telpas, bet bieži trūkst naudas pat pastmarkām.

A. Trapāns ziņo, ka saņēmis oficiālu aizrādījumu par drīzumā paredzēto aicinājumu izceļotājiem — ziedot naudu Vācijā palicēju aprūpei. Pastāv nodoms Vācijā paliekošos strādātājus aplikt ar īpašu nodevu veco un slimo labā. Tā kā šie līdzekļi visām tautībām saplūstu kopā, tad mums pašiem būtu jāpasteidzas šim nokārtojumam priekšā un jāaktīvizē pašpalīdzības fonds, lai tautiešu papildu aprūpi nostādītu uz nacionāliem pamatiem.

Debatēs notiek pārrunas par uzkrāto fondu apvienošanu, Vācijā paliekošo tautiešu reģistrāciju jau tagad, pašu saimniecisku pasākumu organizēšanu, izmantojot nometņu un pārskološanas centru mašīnas un darba rīkus utt. K. Kalniņš atzīmē, ka šādus pasākumus sola atbalstīt IRO un tie varētu strādāt tirgiem ārzemēs. Svarīgi būtu jau laikus vācu sabiedrību iepazīstināt ar mūsu stāvokli, izdodot attiecīgu brošūru vācu valodā.

Vairāki runātāji pieskaŗas arī jautājumam par Vācijā paliekošo pavalstniecību V. Lambergs uzsveŗ, ka tautiešiem atstāta individuāla izvēle vācu anketās vai dokumentos likt ierakstīt Latvijas pavalstniecību vai arī bezpavalstniecības atzīmi. Tā kā daži bīstas, ka kādreiz varētu pienākt laiks, kad Latvijas pavalstniekus Vācijā Maskava varētu pieprasīt izdošanai, jāuzsveŗ, ka bezpavalstniecības statuss tādā gadījumā tikpat maz aizsargās, kā Latvijas pavalstniecība vai pat mēģinājumi iegūt Vācijas pilsonību. Mūsu tautieši Latvijas pavalstniecībai dod priekšrocību pret bezpavalstniecību, kas saskan ar mūsu cīnītāju stāju. Aizsargs pret eventuālu izdošanu ir azīla tiesības, kuŗas pēc H. Klarka norādījuma prasītas arī Bonnai mūsu iesniegtajā vācu DP likumprojektā, proponējot tekstu, ka bēgļus nekādā ziņā nedrīkst izdot zemēm, kur tiem draudētu dzīvības briesmas un vajāšanas.

Pirmā ceturkšņa budžets devis 9000 DM atlikuma

J. Niedra, H. Klarks, V. Skaistlauks uc. atzīmē, ka aprūpes fondu apvienošana nedotu vēlamos rezultātus, jo DV neaizskaŗamajam fondam un LPF ir savi īpaši uzdevumi, bet svarīga gan būtu darbības saskaņošana un fondu aktīvizēšana. Pēc debatēm pieņem rezolūcijas aprūpes fondu darbību saskaņot, pēc ģimenēm sastādīt izskrīnēto uc. tautiešu sarakstus, kas IRO emigrācijas schēmās nevar ietilpt, kā arī bij. kaŗavīru sarakstu, kas gaida izceļošanu uz ASV, un uzdot LCK apzināt bāreņus un ārlaulības bērnus, par kuŗu adoptāciju vajadzētu rūpēties.

Pēc H. Klarka priekšlikuma izteic pateicību LWF uc. baznīcas organizācijām par sniegto un vēl sniedzamo morālo un materiālo atbalstu mūsu tautiešiem, kas ļoti jūtams.

P. Greizis konstatē, ka amerikāņu joslā sāk likvidēt darba un sardžu vienības cilvēku trūkuma dēļ. Pašlaik vēl esot rezervē ap 30 kandidātu, bet to drīz pietrūkšot. Būtu jācenšas šīs vienības saglabāt, jo pēc 1. jūlija stāvoklis var kļūt citāds un kandidātu skaits krasi pieaugt. Tāpēc tautiešiem jau tagad jāliek vērā šīs darba iespējas un laikus jāiesaistās minētajās vienībās, lai aizkavētu to likvidāciju.

T. Erdmane-Endziņa ziņo par palīdzības akciju, kas dod labus rezultātus un nav pārtraucama. Viņai izceļojot, akciju pārņems LCK pārstāvis Virtembergā-Bādenē V. Skaistlauks.

Par trimdas kopības organizāciju turpmāko darbību referē H. Klarks un V. Lambergs, atzīmējot, ka LCP Imbshauzenas sesijas ārkārtējie lēmumi reālizējas un centrālās nacionālās komitejas top Beļģijā, Anglijā, ASV uc. zemēs Vācijā LCK aparāts pastāvīgi samazinās, bet apgabalu pārstāvjiem paredzēti jauni uzdevumi pie vācu zemju valdībām. Domājams, ka brīdī, kad Vācijas LCP un LCK būs vajadzīga mantiniece, darba pārņēmēja organizācija jau būs kādā citā zemē noorganizēta.

Izglītības un skolu jautājumā ziņojumu sniedz LCK izglītības noz. vad. Mālkalns. Debatēs runātāji pasvītro, ka nacionālo skolu eksistence iespēju robežās turpināma, un ka skolu mācību līmeni nedrīkst pazemināt. Ierobežoto telpu dēļ šī ziņojuma un debašu atreferējumu sniegsim nākošajā numurā.

LCK budžeta lietas iepriekš bija skatījusi cauri īpaša saimnieciskā komisija, kuŗas atzinumus un priekšlikumus sesija pieņem. Š. g. 1. ceturkšņa budžets, kas bija sabalansēts uz 37.800 DM, faktiski izpildījies par 49.816 DM, pie kam ieņemts vairāk DM 12.016,24, bet izdevumu posteņi pārsniegti par DM 2760,24. Atlikums tātad uzrāda 9256 DM.

Jauno budžetu laikam no 1. 4. līdz 30. 6. pieņem, sabalansētu uz DM 29.500. No pašpalīdzības un algas nodevas paredzēts ieņemt 20.700, bet izdevumos noteikts algām 8000, apgabalu pārstāvībām 3500, informācijai 2500, pabalstiem un izglītībai 2200, ceļam un transportam 3000, nometnēm 5150, LPF 1150 utt. Budžeta reālizācijā stingri jāievēro taupības principi un izdevumos jāvadās no faktiskajiem ienākumiem. Taupības nolūkā apvieno LCK juridisko nozari ar informācijas nozari. To vadīs inf. noz. vad. mag. iur. V. Lambergs, svarīgākos jautājumos pieaicinot arī citus juristus, kas LCK apsolījuši bezmaksas palīdzību. Līdzšinējais LCK jurid. noz. vad. M. Bērziņš izceļojis uz ASV.

Ar to darba kārtība ir izsmelta. Dažādos jautājumos LCP vēl noklausās ANB pārstāvja ziņojumu un pieņem priekšlikumus: Uzdot LCK rūpēties par Heilbronas incidenta lietas izmeklēšanu un spert attiecīgus soļus un pēc V. Skaistlauka priekšlikuma — pilnvarot LCK dot nometņu komitejām saistošus priekšrakstus, kas nav paredzēti Noteikumos par nometnēm un vēlēšanu instrukcijā. Tas sevišķi svarīgi gadījumos, kad vairākas nometnes apvieno un paši iedzīvotāji nevar vienoties par viņu pārstāvību. E. R.

TĒVZEMEI UN BRĪVĪBAI

Jānis Siliņš

Latvju tēlotāja māksla svešumā

1. MŪSU CEĻA ZVAIGZNE: LATVISKĀS MĀKSLAS IDEJA

Ieilgst mūsu trimdas gadi: nezinām, kad tie beigsies. Sūrā tagadnē, cīņā par kailo eksistenci un tālākiem nākotnes mērķiem mūs iedvesmo pagātnes garīgais mantojums, ko nekāda vara nevar mums atņemt. Tā arī vienā no mūsu kultūras mantu apcirkņiem — tēlojošās mākslās. Atceramies spožo Latvijas pastāvības laiku — šos divi gadu desmitus. Trīs paaudzes sadarbojās, turpinot, izkopjot un padziļinot centienus, ko nodibināja mūsu nacionālie romantiķi, ap 70. gadiem dzimušie mūsu mākslas celmlauži. Alksnis un Rozentāls un viņu līdzgaitnieki pirmie saskatīja ceļa zvaigzni: latviskās mākslas ideju. Jauna un svaiga zemnieciska tauta atmodusies meklēja un meklē ceļu uz sevi pašu, savu īpatību izteiksmi mākslinieciskos veidolos. Alksnis, Rozentāls, Valters, Purvītis, Ūdris, uc. šo savu pārliecību dokumentēja paliekamos, mums klasiskos veikumos. Viņi saprata itin pareizi gara dzīvē tik nepieciešamo sastapšanos ar citām tautām, lai varētu reizē ņemt un dot. Ņemama ir laikmetiskā formu valoda, mākslinieciskās kultūras pārnacionālie pamati. Dodama ir sava iekšējā skaņa, radītāju personību paustās nacionālās nokrāsas.

Kopējā Eiropas mākslas mantojuma ņēmēji kļūst tā vairotāji un līdzveidotāji. Te norisinās kultūras ieguvumu un vērtību cirkulācija lielo un mazo, veco un jauno tautu draudzīgā kopdarbībā eiropisko mākslas tradiciju ietvaros.

Mūsu nacionālo romantiķu paaudze savu īpati latvisko uzdevumu visnotaļ risināja tematikā. Dedzīgā mīlestībā uz savu dzimteni, savu tautu un zemi tā tēloja Latvijas ainavu, zemnieka darba gaitas, mūsu vēsturiskās un teiksmainās pagātnes ainas. Tā bija tautiskās apziņas izpausme mākslas veidolos, apliecinot ticību savas tautas garīgai patstāvībai un mūsu kultūras nākamībai.

Nākamā paaudze, ap 90. gadiem dzimušie, ievadīdami modernisma centienus mūsu mākslā, latvisko īpatību meklēšanu saskatīja arī stila un formas problēmās. Gados vecākos un gados jaunākos māksliniekus vienoja kopīgā ievirze: mūsu mākslai īpatais simboliskais reālisms, kas vērojams arī mūsu dzejā. Savdabīgā saliedējumā saistās īstenība ar teiksmu: īstenības parādības, irreālas gaismas apstarotas, kļūst simboli, un simbolos jaustā aizsaules pasaule gūst konkrētus, dzīvīgus un pilnskaņīgus veidus.

Patstāvīgās Latvijas gados mūsu tradicijas ar latviskās mākslas ceļa zīmi kļuva jaužamākas. Franču un beļģu ietekmes mūsu mākslinieki iekšēji pārstrādāja savā uztverē un izjūtā. Formu un krāsu raksturos varēja atskārst mūsu gleznotāju un tēlnieku savādības: šīs smagās zemnieciski stūrainās formas, ziemeļnieciski slāpētās krāsas maigā izkliedētā gaismā, kur vietumis iezaigojās spilgtāki akcenti.

2. MĀKSLINIECISKĀS KULTŪRAS NOSACĪJUMI.

Mākslinieciskās kultūras raženai attīstībai ir nepieciešami savi labvēlīgi iekšēji un ārēji apstākļi. Iekšējiem faktoriem pieskaitāma visnotaļ apdāvinātu mākslinieciskų personību esamība. Tālāk: kultūras vispārējā līmeņa augstums, garīgā vide, kurā mākslinieka darbs gūst ierosmi un atbalsu. Tāpat arī garīgā uztvere un dzīves izjūta, kas pastāv tautā, apkārtējā sabiedrībā. No otras puses jāpiemin ārējie apstākļi. Vissvarīgākais starp tiem gan būs profesionālā darba iespējas savā dabiskajā dzīves vidē, savā zemē un tautā, paaudžu auglīgā sadarbībā. Ne mazāk svarīga ir attiecīga kultūras iestādījumu pastāvēšana kopā: mūzeji + mākslinieku organizācijas, izglītības un audzināšanas iestādes (skolas, studijas akadēmija), izstāžu telpas, prese u. tml. Jāatzīst, ka visumā mūsu neatkarības laikā, neraugoties uz kļūdām un trūkumiem, mūsu jaunā valsts bija šo apstākļu ziņā labvēlīga mākslas attīstībai. Mūsu topošās mākslas stāds auga un zarojās gan kvalitātīvi, gan kvantitātīvi.

3. TRIMDAS PIRMAIS POSMS.

Mūsu svešniecības gaitās izšķirami divi posmi. Pirmais — nometņu dzīve Vācijā, Dānijā — tuvojas savam noslēgumam. Otrs — emigrācija aizokeana zemēs pašlaik ir savā sākuma posmā. Tiem tautiešiem, kas devušies uz Zviedriju, Angliju uc. Eiropas zemēm, emigrantu situācija iestājusies agrāk; bet visumā viņu dzīve kārtojusies līdzīgā veidā.

Pēc 1945. gada kapitulācijas mūsu trimdinieku lielais vairums dzīvo DP nometņu nenormālajos apstākļos. Te vadījusi savas svešniecības gaitas liela daļa latviešu prominentāko mākslinieku. Daži vecākās paaudzes meistari: aizsaulē aizgājušais Purvītis, no dzīvajiem — mūsu mākslas seniori Kuga un Dzenis.

Nākamā vecuma pakāpe — ap 90. gadu dzimušie un tiem gados tuvu stāvošie — reprezentēta daudz kuplāk. Šo paaudžu pārstāvju vidū sastopama laba tiesa agrāko Mākslas akadēmijas mācību spēku. Beidzot jaunākās ģenerācijas mākslinieki, izteiksmē jau nobriedušie un vēl topošie, kas jūtami kuplina trimdas mākslas plūdumu. Metīsim īsu skatu viņu darba ārējā un iekšējā situācijā.

No vienas puses, atrodoties — lai arī dažkārt trūcīgajā — nometnes aprūpē, atkrīt rūpes par mitekli un pārtiku, kā arī paliek samērā daudz brīva laika. Taču, no otras puses, — šaurās telpas, darbiem nepieciešamo materiālu trūkums un citi ar nometnes dzīvi saistītie apstākļi lielā mērā apgrūtinājuši nodarbošanās iespējas. Tomēr jāliecina, ka latviešu mākslinieki visumā pratuši šos kavēkļus un grūtības pārvarēt; daudzi strādājuši pat ļoti intensīvi. Tā nu tikusi saglabāta māksliniekam tik svarīgā arodnieku eksistence. Ne mazāk svarīga ir kopējā nacionālā atmosfaira, dzīves pulsējošā vide, kas saglabājusi mūsu tradiciju atblāzmu. Svarīgs rosinātājs ir mākslinieku savstarpējā saskare un sadarbība. Eslingenā nodibinājās vadītājs centrs — mākslinieku savienība; bez tam pastāvējušas lielākas vai mazākas kopas vairākās vietās: Augsburgā, Lībekā, Vircburgā, Rāvensburgā, Fišbachā uc. Ar to sekmēta savstarpējā kritika, ierosme un domu apmaiņa, kas tik nepieciešamas mākslinieka darbā. Arodnieka eksistence nevar būt bez atbalss sabiedriskā vidē, bez šīs vides morāliskā un materiāla atbalsta. Te būtiska nozīme ir mākslas darbu skatēm. It īpaši rosīgi tika rīkotas izstādes apmēram līdz 1948. g. vidum: individuālas un kollektīvas, atsevišķu nometņu, kā arī plašāku novadu mērogā. Dažām no šīm parādēm — gan izstādot latviešu māksliniekiem vien, gan arī kopā ar citu tautu trimdas māksliniekiem — piemita nozīmīgas reprezentācijas raksturs: piem., Bāden-Bādenē, Minchenē, Vīsbādenē, Eslingenā, Štutgartē, Augsburgā, Oinhauzenā, Lībekā uc. Šīs reprezentācijas bija domātas okupācijas varu pārstāvjiem un vācu sabiedrībai.

Kopš 1947. g. latviešu mākslinieku saskare ar vācu kultūras dzīvi un vācu sabiedrību kļuvusi aizvien nozīmīgāka. Ir bijuši savi daļēji, lai arī nekādi spožie, materiāli panākumi. Pirms valūtas reformas groteskajos apstākļos par konzervu bundžiņām, amerikāņu cigarešu kārbām, apvalkātām drēbēm un tml. ir pārgājusi laba tiesa mūsu mākslinieku darbu šo mantu piedāvātāju īpašumā. Pārdot stipri viduvējus darbus par reichsmarkām lielākās pilsētās nebija sevišķa problēma. Visienesīgākā šai laikā pirms reformas bija daiļamatniecība. Turpretim vispārējā mākslas tirgus krize, parādoties jaunai naudai Vācijā, skāra arī latviešu gleznotājus. Viņi kļuva atkarīgi no vācu pircējiem, jo mūsu nometņu „jaunbagātniekiem", kad par cietu naudu nu varēja pirkt visu, pat ne sapnī neienāca prātā iegādāties kādu latvju meistara darbu. Arī citi latvieši nometnēs mākslas izstādēm, kur tādas vēl mēģināja rīkot, veltīja vienīgi vienaldzību. Un tomēr daži mūsu gleznotāji — arī pēc valūtas reformas — varēja eksistēt no vācu publikas, kas prasīja kvalitāti, personību un impozantu tematiku. Tā, piem., Liberts un rosīgais Gailis, kas sarīkojis veselu rindu panākumiem vaiņagotu izstāžu.

(Turpmāk beigas)

CHRONIKA

Prof. Jānis Mediņš sarakstījis dziedājumu ciklu In signo domini ar Veronikas Strēlertes tekstu.

Olģerts Bištēviņš, kas jau kopš trim gadiem dzīvo Buenosairesā un vada turienes nacionālās universitātes simfonisko orķestri, gūst arvien labākus panākumus, ko īpaši izceļ turienes prese.

Par Olafa Ilziņa koncertu Ņujorkā The New York Times raksta: „Ilziņa stilu vairāk iezīmē spars nekā degsme, vairāk mūzikālitāte nekā uguņošana. Ja arī viņš īsti nevar dēvēties par lielu vijolnieku, tad tomēr viņa priekšnesums pārliecina vienmēr".

Tā tapa latviešu strēlnieki

STRĒLNIEKU VIENĪBU DIBINĀTĀJA JĀŅA GOLDMAŅA ATMIŅAS

Latviešu trimdinieki, ar uzmanību vērodami izšķirīgu notikumu pazīmes nākotnē, reizē ar paasinātu dzirdi ieklausās pagātnē, jo tās atbalsīs sadzird arī nākotnes balsis. Ta arvien jaunā gaismā mūsu priekšā parādās latviešu agrākās cīņas, sevišķi tās, kas izcīnītas kopā ar rietumu sabiedrotajiem par kopējo lietu. Šis cīņu rūdījums nevar būt bijis lieks un kopējie asiņu upuri velti. Brīvības un taisnības karogiem no jauna jāpaceļas tur, kur lielās pagātnes cīņas to savā laikā bija pacēlušas.

Šādā sakarā nozīmīgas ir latviešu strēlnieku vienību dibinātāja Jāņa Goldmaņa atmiņas. Ar viņu uz mums runā balss, kas reiz jau ar lielu dedzību aicināja latviešus stāties zem saviem cīņas karogiem, un šī balss toreiz neizskanēja velti. Goldmaņa tēvs šogad (11. septembrī) varēs atskatīties uz 75 raženiem mūža gadiem. Viņš drīzumā paredz doties uz Jauno pasauli, lai tur nenoguris turpinātu asināt savu domu mūsu kopējai cīņai. Tālāk sniedzam dažus izvilkumus no strēlnieku tēva Goldmaņa atmiņām.

Pirmajam pasaules karam ieilgstot, 1916. g. pavasarī kādai vācu karaspēka grupai bija izdevies izlauzties līdz Jelgavai. Tur ģen. Potapovs steigā bija paguvis izsniegt ieročus pāris latviešu darba rotām. Cīņa bija beigusies ar vāciešu sakaušanu, un tie bija no Jelgavas atsisti. Ģen. Potapovs šiem latviešiem un vispār latviešu tautai bija veltījis tik slavas pilnu runu, ka Kurzemes gubernātors nebija atļāvis to pilnībā atstāstīt presē.

Šis notikums latviešus pārsteidza, un sakarā ar to students K. Glizdiņš sazinā ar Jelgavas un Rīgas latviešu sabiedriskiem darbiniekiem ieradās pie manis Pēterpilī. Viņš sniedza sīkāku ziņojumu un izteica sabiedrisko darbinieku domas, ka jaunradušos apstākļus latviešiem vajadzētu izmantot savā labā pie krievu valdības. Kā tas vislabāk būtu izdarāms, par to būtu sasaucama sabiedrisko darbinieku apspriede ar abiem latviešu valsts domniekiem. Iepriekš sazinājies ar J. Zālīti, pieteicu Glīzdiņam dienu, kad abi ar Zālīti ieradīsimies Rīgā, lai uz to laiku varētu apziņot apspriedes dalībniekus.

Pirms aizbraukšanas vēl ar Zālīti pārrunājām, ko šinī apspriedē ierosināt. Bijām vienis prātis, ka no visiem viedokļiem ideālākais būtu, ja mēs varētu iegūt tiesību noorganizēt dažas regulāras latviešu karaspēka vienības. Ja jau reiz karš ieilgst un milzīgās mobilizācijas prasa tik daudz latviešu asiņu — lai tad arī pasaule redz un zina cīņu laukos latviešu tautu. Piemēram, Austrumprūsijas kaujās dažā karaspēka daļā bija līdz 80 proc. latviešu, un vairums no viņiem atrada mūža atdusas vietu Augustovas mežos, bet visā pasaulē nebija ne vārds dzirdams par latviešu cīņām un varonību. Visos slavinājumos tikai bija runa to, ka tās esot sibiriešu vienības. Bez tam pieredze vācu iebrukuma laikā Kurzemē, līdz pat notikumiem pie Jelgavas, rādīja, ka krievu kara pulki neaizstāv mūsu zemi ar tādu sirsnību kā pašu ļaudis. Bija jaušams, ka robežu stabi pēc tik lielām cīņām vairs nepaliks tajās vietās, kur tie bija ierakti, karam sākoties. Un ja vēstures svaru kausi pēc tam svērtos kaut cik taisnīgi, tad arī latviešu tautas upuriem būtu jātiek taisnīgi novērtētiem.

Ar šādām domām braucām uz Rīgu. Mūsu domas dalījās tikai vienā lietā: Zālītis aizstāvēja uzskatu, ka par šo jautājumu jāizdara tautas nobalsošana, bet mans ieskats bija, ka pašreizējos apstākļos tas nav reālizējams un ka mums tikai jāpieliek auss pie tautas sirds un jāsadzird tās pukstieni: tagad — vai nekad. Šai domai par labu runāja arī tas, ka tūkstošiem latviešu brīvprātīgi pieteicās krievu kara pulkos.

Iebraukuši Rīgā, devāmies tieši uz Purgaļa namu, kur vēlāk atradās strēlnieku bataljonu organizācijas komitejas birojs. Tur jau bija priekšā pulciņš sabiedrisko darbinieku. Apbrīnojamā vienprātībā visi izteicās par latviešu kaujas vienību dibināšanu, bet domu, ka iepriekš būtu jāizdara tautas nobalsošana, atzina par nereālu. Pēc apspriedes pārtraukuma kļuva zināms, ka pret vienību dibināšanu izsakoties vienīgi Veinbergs. Viņa uzskati esot tādi: ja dabūtu atļauju šādus latviešu pulkus dibināt un ja tad tajos pieteiktos ļoti maz vai nemaz, tad mēs tā kā tā valdības priekšā būtu izgāzušies. Neviens gan ar šādu neuzticēšanos latviešu tautas saprātam nerēķinājās un tapa nolemts lūgt virspavēlniekam atļauju dibināt 4 strēlnieku bataljonus. Pārrunājām arī, kā stāties pretī iespējamai muižnieku un galma pretdarbībai.

Sapulcējušies atzina, ka ir svarīga īstā kandidāta izraudzīšana, kas ar gatavo lūgumu dotos pie virspavēlnieka. Atzina, ka tam noteikti vajadzētu būt Goldmanim, jo viņa kara sākumā valsts domē teiktā runa esot atstājusi ļoti lielu iespaidu uz krievu noteicējām aprindām; par to vēl pēc tam ļoti bieži esot bijusi izdevība pārliecināties. Tai pašā reizē arī atzina, ka ģen. Potapovam latviešu vārdā derētu pasniegt zelta zobenu. Vajadzīgos līdzekļus tūlīt arī savāca un delegācijā izraudzīja J. Goldmani, J. Zālīti, A. Ķeniņu, māc. J. Sanderu un K. Glizdiņu.

Šajā apspriedē arī pieņēmām galvenos principus, uz kuriem jādibina lūgums: 1) strēlnieku bataljoni komplektējami kā no tiem latviešiem, kas vēl nav kara dienestā, tā arī no tiem, kas jau ir dienestā, bet izsaka vēlēšanos pāriet uz latviešu bataljoniem; 2) dibināmās vienības darbosies tikai Latvijas territorijā; 3) pavēlēs blakus krievu valodai lietojama arī latviešu; 4) vienības vadīs latviešu virsnieki; 5) uz kaujas karogiem un krūšu nozīmēm blakus krieviskajiem būs arī latviešu uzraksti; 6) bataljonu formēšanai pastāvēs īpaša latviešu organizācijas komiteja, kuras priekšsēdi apstiprina armijas virspavēlnieks; 7) organizācijas komiteja par darbību būs atbildīga vienīgi augstākām militārām iestādēm; 8) komitejai būs tiesība izdot atļaujas iebraukšanai kara apsardzības rajonos un kara transportu un materiālu pārvadāšanai.

Nākamajā rakstā lasiet:

„PULCĒJIETIES ZEM LATVIEŠU KAROGIEM!"

Ātrvilciena Stokholma-Göteborga

SATIKŠANĀS

Epsilons

II.

Vilciens apstājas kādā stacijā, uzņem jaunus pasažierus un atkal turpina savu gaitu. Bet mūsu kupejā to pat nepamana, jo debates starp inženieri Sprici Gudro un maniem cīņu biedriem ir kļuvušas tik dedzīgas, ka pat pārējie braucēji kļūst uzmanīgi.

„Bija vieglprātība domāt, ka latviešu leģions noturēs fronti. Tā bija veltīga asiņu izliešana," saka Gudrā kungs, atgādinādams jaunās paaudzes orientēšanās spēju trūkumu.

„Bet, Gudrā kungs, to jums vajadzēja pateikt jau toreiz, kad leģions tika organizēts. Bez tam jaunā paaudze nav pati brīvprātīgi šīs cīņas izvēlējusies — viņa tika piespiesta to darīt. Mobilizētie leģionāri, nonākot kaujas joslā, dažkārt kaujas apstākļu spiesti, dažkārt aizraudamies no naida pret mūsu nāvīgo ienaidnieku boļševiku, cīnījās nikni. Bet šīs cīņas izsaucēji iemesli nebija „politiskās domāšanas" vai „orientēšanās" sekas. Tā bija vara, kas noveda jauno paaudzi cīņas stāvoklī, tie bija kaujas lauka apstākļi vai naida jūtas, kas dažreiz diktēja cīņas asumu. Jūsu izteikto apvainojumu, Gudrā kungs, drīkst attiecināt tikai uz tiem latviešiem, kas leģiona cīņas bija domājuši kā brīvprātīgu politisku sadarbību ar okupācijas varu. Bet leģiona rindās šādu cilvēku bija ļoti maz", es nodomāju un ar interesi gaidu, ko atbildēs mani cīņu biedri. Bet no viņu mutēm es dzirdu kaut ko pavisam dīvainu:

„Ko gan citu jaunai paaudzei vajadzēja darīt, kad cīņas noritēja jau Latvijas robežas tuvumā? Frontes upuri ir nieks, salīdzinot ar tiem, ko prasīs boļševisms, ja tas vēlreiz ielauzīsies mūsu zemē."

„Draugi, ko jūs runājat?!" es domās protestēju. „No jūsu runas izriet, ka latviešu jaunā paaudze izvēlējusies nest upurus frontē, lai pasargātu mūs no milzu upuriem, ko prasīs vēlreizēja boļševiku ienākšana mūsu dzimtenē. Bet, mani cīņu un likteņa biedri, tā taču nav taisnība! Šādas neloģiskas utopijas tikai retam leģionāram ienāca prātā, un tie parasti bija ļaudis, kas dzīvi un apstākļus nespēja vērtēt ar prātu, bet vienīgi ar sirdi. Kurš domāt spējīgs latvietis gan cerēja, ka leģionārs būs barjēra, kam boļševiks netiks pāri? Kādēļ jūs, draugi, tādus nepatiesus faktus un tukšus vārdus runājat? Ar to jūs mūsu nevainojamos cīnītājus patiesi padarāt par domāt nespējīgiem vieglprāšiem. Patiesie iemesli, kādēļ latvieši nokļuva leģionā, taču bija spaidu mobilizācija. Jūsu pieminētos cīņas motīvus pasaule pamatoti nevar attaisnot tādēļ, ka tā bijusi neloģiska rīcība dotajos apstākļos resp. ir gribēts absolūti neiespējamais.

Tad atkal runā Gudrā kungs:

„Mūsu laiks vēl nebija pienācis. Brīvību mums atnesīs rietumi, tādēļ nevajadzēja sašmucēties angļu un amerikāņu acīs."

Mani cīņu un likteņa biedri piekrīt, ka brīvība ir gaidāma tikai no rietumiem. Jutos iepriecināts, jo tas pierāda, ka viņiem ir arī loģiska un skaidra lietu aptvere. Bet tad tūdaļ atkal seko pārmetumi sabiedrotiem par Jaltas konferenci un vēlreiz atkārtoti apgalvojumi par cīņu, kas zem sveša karoga un svešā uniformā tomēr domāta tautas nākotnes glābšanai un boļševiku deportēto mocekļu atriebšanai. Es noprotu, ka manos draugos ir nostiprinājusies doma pārvērst mūsu leģiona dibināšanas lietu par mūsu brīvprātīgi gribētu pasākumu. „Bet tā ir bīstama niekošanās, jo mēs paši ar saviem memorandiem un lietišķiem faktiem esam rietumiem pierādījuši, ka mūsu leģionāri ir nelikumīgas, mūsu negribētas, spaidu mobilizācijas upuri. Paši esam deklarējuši, ka leģiona formēšana un cīņas nav gribētas, bet ir uzspiestas. Šī deklarācija izteic patiesību un ir arī lietderīga, kamēr katrs pretējs apgalvojums ir nepatiess un kaitīgs. Vai neuzticība un spaidi, ko viscaur piedzīvo leģionāri no rietumu demokratiju puses, nav šīs bīstamās niekošanās sekas. Vai jūs, draugi, neredzat, ka Gudrā kungs smīn par jūsu pūlēm, jo jūs lejat ūdeni uz viņa dzirnavām? Tāpat kā Jaltas konferences lēmumi nevarēja būt par iemeslu, lai mēs meklētu sabiedrību ar kādu no mūsu okupantiem. Vai jums, mani draugi, nav zināma arī kāda cita, proti, Ribentropa — Molotova vienošanās? Par visām varmācībām, kas notikušas Latvijas valstij un latviešu tautai, vienlīdz vainīgas abas varas, kas par Latvijas iznīcināšanu vienojās. Bet tagad jūs sakāt, ka ar vienu no šiem Latvijas bendēm esam gribējuši cīnīties kopā, domājot par pašu zemes nākotni, par komūnistu nomocītiem ģimenes locekļiem un piederīgiem, kas vergo Sibirijā. Mani draugi, domājiet dziļāk un sakarīgāk, pirms ko runājat

Bet patiesībā latviešu jaunā paaudze taču nekad nav tā domājusi, nedz rīkojusies, kā jūs sakāt."

Tad pēkšņi es dzirdu kaut ko tādu, ko mans prāts vairs nespēj aptvert — taisni latviešu leģionam varot pateikties daudzi tūkstoši latviešu par iespēju izkļūt brīvā pasaulē. — Ar to ir domāts, ka latvieši ir tikuši evakuēti uz Vāciju, pateicoties leģiona cīņas nopelniem.

„Klusiet, draugi," es saku. „Vai nezināt, ka latviešu evakuācija uz Vāciju bija tikai vācu „tukšās telpas" stratēģija? Par to taču ir atrasti un publicēti dokumenti. Pateicības un mīlestības dēļ neviens evakuācijas kuģis nav nosūtīts uz Vāciju. Vai nezināt, ka visa kultūrālā pasaule uzskata boļševismu un hitlerismu par varām, kas nepazīst mīlestību, pateicību, cilvēcību? Šīs varas aukstasinīgi noslepkavo miljonus, lai tikai sasniegtu savus velnišķīgos mērķus. Bet ja jūs tagad latviešu evakuāciju nosaucat par mīlestības un pateicības darbu, tad jūs ideālizējat vienu no tām varām, ko pasaule pazīst kā necilvēcīgu. Jūs nostājaties pret visu pasauli un gremdējat mūs visus . . ."

Vilciens apstājas. Mani cīņu un likteņa biedri atstāj kupeju. Es redzu, ka Gudrā kungs un viņi ir un paliks divas pasaules. Bet es redzu, ka vēl ir arī trešā pasaule — taisnības, lietderības, mērķtiecīgas apdomības pasaule.

Oberamergava gaida svētceļniekus

Kad pēc 30 gadu kaŗa un zviedru kaŗapulkiem mazo Alpu ciemu, ko šķērso Ameras upīte, pārstaigāja mēris, sēdams nāvi, oberamergavieši deva zvērestu un pilda to vēl tagad: jau vairāk nekā 300 gadus ik pa 10 gadiem viņi attēlo Kristus ciešanas un nāvi. Pirmā izrāde notika 1634. gadā. Gadsimtu gaitā šīs ciešanu izrādes un Oberamergavas ciems kļuvis slavens visā pasaulē, aicinādams svētceļniekus no tālām zemēm un tautām.

Visu, kas vajadzīgs grandiozajam uzvedumam, veikuši un vēl tagad veic vienīgi paši Oberamergavas iedzīvotāji: paši tēlo, paši vada inscenējumu, komponējuši mūziku, darinājuši skatuvi un dekorācijas, šuvuši tērpus un kaluši ieročus. Tekstu sarakstījis kāds garīdznieks. Neviens cits nedrīkst pielikt roku spēļu sagatavošanā, jo tad tiktu pārkāpts zvērests. Ciemā ir daudzas ģimenes, kuŗu senči piedalījušies pirmajā izrādē, un pēcnācēji tēlotāju vidū bijuši no paaudzes uz paaudzi līdz šai dienai.

Ciešanu spēļu izrādēm 1900. gadā uzcēla milzīgu halli, kuŗā vietas vairāk nekā 5000 apmeklētājiem. Skatītāju telpa segta ar jumtu, bet skatuve zem klajas debess.

Līdz šim notikušas vairāk desmit spēles, tās atkārtotas 10—25 reizes un trijos gadsimtos tās noskatījušies miljoni svētceļnieku. Pirmajā viesu

Antons Preizingers šī gada Ciešanu spēlēs tēlos Kristu. Ap 38 g. v. viesnīcnieku pēc viņa izraudzīšanas galvenajai lomai izcēlās dedzīgi politiski strīdi

grāmatā, kas uzglabājusies no 1849. gada, lasāmi slavenu vīru paraksti: Francis Lists, Richards Vāgners, Rotšildi, Anglijas karalis Eduards VII, Moltke, Gladstons, Antons Brukners, Eižens D'Albērs, Edisons, Jahores sultāns, Vanderbilts, Rokfellers, Eifeļa torņa cēlājs Eifels, grāfs Cepelins, Zolā, ASV prezidents Viljems Tafts, Loids Džordžs, Richards Štrauss, Olafs Gulbransons, Herberts Huvers, Džakomo Pučīni, kardinālis Pačelli (tagadējais pāvests), Henrijs Fords, Rabindranats Tagore utt.

Tagad pēc 16 gadu pārtraukuma Oberamergava atkal ir lielā notikuma gaidās (1940. gadā kaŗa un Hitlera režīma dēļ spēles nebija iespējams sarīkot). Tagad ciems pulsē vienā vienīgā darba ritmā: kur vien acs raugās, ceļ, krāso, atjauno, spodrina, mēž un tīra, lai līdz 21. maijam, kad notiks pirmā izrāde, viss būtu sagatavots viesu tūkstošu uzņemšanai. Jau izkāpjot mazajā stacijā, acīs duŗas, ka katrs otrais vīrietis, ko sastop ciemā, nēsā gaŗus matus un bārdu. Pat mazos ciema puišeļus grūti atšķirt no meitenēm, jo arī viņi būs tautas vidū uz skatuves, un tādēļ to saulē nobrūnējušās sejiņas apvij gaŗas sprogas, kas sniedzas līdz pleciem.

Jau kopš janvāŗa gandrīz katru dienu notiek mēģinājumi, un īpaši galveno lomu tēlotājiem ir ko piepūlēties, lai sagatavotos uzvedumam, kas ar 2 stundu pusdienas pārtraukumu ilgst visu dienu. Visgrūtākais uzdevums ir Kristus lomas tēlotājam — to šogad veiks 38 g. vecais viesnīcnieks Antons Preizingers —, jo pēc 7 stundu ilgas spēles viņam jānes smagais krusts un pēc tam 20 minūtes jākarājas pie tā. Preizingers, tāpat kā lielākā tiesa tēlotāju, spēlēs piedalījies jau vairākkārt, un arī Marijas lomas tēlotāja, 21 g. vecā kokgriešanas skolas audzēkne Anemija Maira jau 1934. g. bijusi tautas vidū.

„Nāciet un skataities!" tāds šodien ir Oberamergavas ciema aicinājums.

IEEJAS BIĻETES, UZTURS UN PĀRNAKŠŅOŠANA

Ciešanu spēles uzvedīs no 21. maija līdz 24. septembrim, katru trešdienu un svētdienu. Izrāde sākas pl. 8.30 un ilgst līdz pl. 18 ar 2 stundu pusdienas pārtraukuma un notiek neatkarīgi no laika apstākļiem. Ieejas biļetes maksā: 1. vietā — DM 15.—, 2. v. — 12.—, 3. v. — 9.—, 4. v. — 5.—, pie kam 1. vieta atrodas tālāk no skatuves, lai skatītājs labāk pārskatītu masu skatu, kuros piedalās līdz 600 personu reizē un dabiskās dekorācijas skatuves aizmugurē. Kopā ar ieejas biļeti jāpasūtina arī pārnakšņošanas un uztura kartes, kuŗas dod tiesības 3 pārnakšņošanām, 3 brokastīm, 3 vakariņām un 2 pusdienām. Kopējā cena pārnakšņošanas un uztura kartei A klasē plus ieejas biļete 1. vietā ir DM 57.—. B klasē plus biļete 2. v. — DM 50.—. Iespējams arī citādas kombinācijas, pie kam lētākā maksa ir DM 43.—. Ieejas biļete bez pārnakšņošanas un uztura kartes kārtējām izrādēm nevar pasūtināt. Pasūtinājums jāizdara: Geschäftsstelle der Passionspiele 1950, Oberammergau, Schnitzlergasse 6, minot pasūtinātāja adresi, vēlamo izrādes datumu, pārnakšņošanas un uztura grupu un teātŗa vietu. Vācijas dzelzceļi ciešanu spēļu laikā katram braucējam uz Oberamergavu dos 40 proc. maksas pazeminājumu. Tuvāka informācija saņemama ceļojumu birojos un rīcības komitejas birojā.

Latviešiem, īpaši tiem, kas dzīvo netālu no Oberamergavas, un kam līdzekļi atļauj, nevajadzētu palaist garām izdevību, vēl Vācijā esot, redzēt šo grandiozo uzvedumu, uz kuŗu ceļo ļaudis pat no vistālākajiem kontinentiem.

Arv. B.

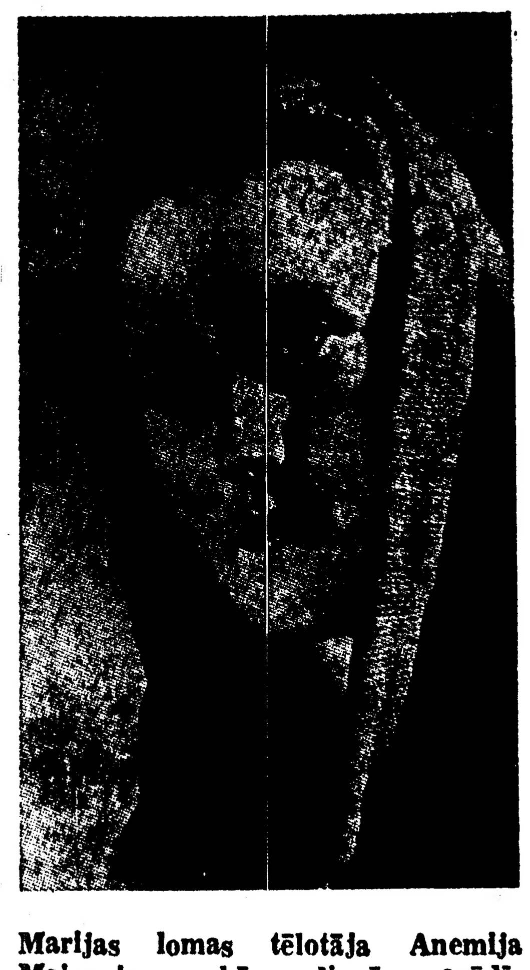

Marijas lomas tēlotāja Anemija Maira jau no bērna dienām parādījusi krietnas skatuves spējas

Dusi saldi, biedri!

Rakstnieku stāvoklis Padomju savienībā

Krievu rakstnieks Michails Zoščenko, kas rietumu pasaulē kļuva pazīstams īpaši ar savu satīru krājumu Guli ātrāk, biedri, tagad padarīts par „destruktīvu kritiķi" un kritis par upuri tai komūnistu partijas līnijai, kas nosprausta ideoloģiskās patiesības saglabāšanai literātūrā: Zoščenko saņēmis aizliegumu turpmāk rakstīt satīras.

Kad priekš pusotra gada mira Ždanovs, krievu rakstnieki un dzejnieki nedaudz uzelpoja, jo blakus daudzām citām funkcijām Ždanovs uzmanīja, vai tikai padomju rakstnieki izpilda visus sociālistiskā reālisma noteikumus. Viņa pienākumus uzņēmās Maļenkovs, kas tagad izrādās vēl neiecietīgāks par savu priekšgājēju.

Kaŗa laikā padomju literātūra īpaši izcēla „svētās Krievijas" ideālu un cildināja patriotismu, un tajā gadījās pat pa mācītāja tēlam, ko tūliņ vis nepadarīja par strādnieku šķiras nodevēju. Zoščenko toreiz bija Ļeņingradas lielā literātūras laikraksta Zvezda līdzstrādnieks. Ždanovs, norādot, ka padomju literātūrai drīkst būt tikai valsts un tautas intereses, kādā centrālkomitejas rezolūcijā pieprasīja īpašu literātūras pārraudzīšanu no ideoloģisko kļūdu viedokļa un asi vērsās pret Zvezdu tās politiski un ideoloģiski piedauzīgo publikāciju dēļ. Redakcijai tika piekomandēts partijas uzraugs un Zoščenko, tāpat kā lirikei Achmatovai, tā bija jāatstāj. Jau kaŗa beigu posmā Zoščenko bija jādodas uz Kazakstanu, jo laikraksts Boļševik apzīmēja viņu par „pornografisku skribentu bez smadzenēm". 1946. gada beigās iznāca viņa pēdējais īsstāstu krājums, un dažas dienas vēlāk Ždanovs apzīmēja to par pretīgu padomju tautas apvainojumu īpaši tādēļ, ka stāstā Kāda mērkaķa piedzīvojumi Zoščenko bija licis nomanīt, ka caurmēra mērkaķis var būt prātīgāks par caurmēra birokratu. Zoščenko mēģināja izkļūt no spīlēm, uzrakstot dažus patriotiskus apcerējumus par okupācijas laiku, taču tie tika pilnīgi noklusēti.

Šis gadījums drīkstētu būt pamācīgs visiem tiem literātiem un citiem māksliniekiem rietumos, kādu īpaši netrūkst Vācijā — visiem tiem, kas ik izdevīgā gadījumā skandina par savu kollēgu „brīvās, neierobežotās, valsts atbalstītās radīšanas iespējām lielajā tautu demokratijā."

KULTŪRAS CHRONIKA

Trīnes grēki pārstaigā pasauli: pēc tam, kad nule lasījām par šīs lugas uzvedumu Zviedrijā un Austrālijā, pie tās iestudēšanas ķērusies arī Kanadas latviešu kluba drāmatiskā sekcija Toronto. Pirmizrāde notiks maija vidū.

Franču joslā Vācijā ceļa jūtīs atrodas Anšlavs Eglītis, Veronika Janelsiņa, Jānis Kalmīte, Harijs Eberšteins un Mirdza Sīle, kas dosies uz ASV. Prof. Jurevičs nodomājis izceļot uz Austrāliju. Sabiedriskā dzīve franču joslā stipri sarukusi un tās priekšgalā ir latviešu preses biedrības kopa ar priekšsēdi V. Kalvi.

Bij. franču joslas tautskolu inspektors T. Sīlis, Vācijā dzīvodams, sakrājis izgriezumos visus Vācijā iznākošos latviešu laikrakstos publicētos dzejoļus, sākot ar laikrakstu pirmajiem numuriem. Šo pasākumu viņš turpina arī tagad un autori, kas meklē pazudušus vai aizmirstus dzejoļus, var tos atgūt, rakstot T. Sīlim, 1425 NW 37th Oklahoma City Okla. USA.

Redakcijai piesūtīti Oldenburgas latviešu jaunatnes pašdarbības kopas žurnāla Kalnā kāpējs pirmais un otrais numurs, kas iespiests rotātora technikā. Saturā mūsu pazīstamo autoru, kā arī pašu jauniešu darbi, chronika un apcerējumi par jaunatnes problēmām.

Dzejnieks Dzintars Freimanis ASV iesniedzis Stamford Advocate redakcijai materiālus par Latvijas boļševizēšanu. Laikraksts tos izmantojis ap 300 rindu gaŗā rakstā We accuse the East and warn the West, kuŗā attēlota mūsu tautas traģika kopš 1939. gada.

Komponists J. Norvilis ieradies Kanadā un apmeties uz dzīvi Ontārio provincē.

Zviedrijā Nacionālais Fonds nolēmis savākt līdzekļus gleznas dāvināšanai pāvestam. To uz Romu aizvedīs svētceļotāji, un tās saturā būs apcerēts bēgļu motīvs.

Igauņu rakstnieks Karles Lukss sagatavojis grāmatu par Baltiju un baltiešiem kaŗa un trimdas gados. Tā drīzumā iznāks Ņujorkā un tajā būs attēlota īpaši baltiešu dzīve Dānijā.

Latviešu kultūras dzīve Jaunajā pasaulē

Kultūras dzīves rosmei Vācijas latviešu nometnēs arvien vairāk pamirstot, tā toties jo aktīvi turpina attīstīties viņpus okeanam. Pēc pēdējās kaut cik ievērojamās gleznu skates Nellingenā, ko rīkoja IRO, tagad, gandrīz veselu gadu vēlāk, nākošā ievērības cienīga kopēja izstāde notiek Kanadā, kur Edmontonas pilsētas mākslas mūzejā 10. maijā slēgs žurnālista A. Kundrāta organizēto un jau 18. aprīlī atklāto latviešu mākslas izstādi. Tajā reprezentēti prof. V. Tone, A. Ogule, A. Dārziņa, E. Dajevskis, J. Zvirbulis, J. Zuntaks, M. Krūmiņš, J. Soikāns, H. Mazītis un A. Krūka. Pirmo reizi Kanadā plašās publikas priekšā stājās arī latviešu dailamatnieki. Izstādi apmeklējuši vairāki valdības locekļi un devuši visai atzinīgas atsauksmes.

Kā lieli attālumi un sveši apstākļi nespēj paralizēt sabiedriskās un kultūras dzīves pulsu, par jaunu apliecināja nesen Oregonā notikušā rakstnieku diena. Tagad pēc Eslingenas latviešu teātŗa administrātora J. Kājiņa ierašanās Bostonā aktuālāka kļūst arī senā ideja par latviešu teātŗa noorganizēšanu šai pilsētā, kur vienkopus jau atrodas tādi erudīti skatuves spēki, kā Kārlis Veics, Jānis Lejiņš, Reinis Birzgalis, Augusts Mitrēvics, un kur gaida ierodamies vēl citus māksliniekus no Vācijas. Jaunradāmā teātŗa vajadzībām jau atrastas piemērotas ērtas un plašas telpas un atrisināts arī dekorāciju jautājums. Viss pārējais tagad atkarīgs no pašu iniciātoru un darba veicēju sekmēm.

Ernas Geistautes viņete

(1. turpinājums).

Eju tālāk. Tā kā māsas Terēzes māja iekrīt pa ceļam, ieeju pie viņas vispirms.

„Jūs viena mājā?" jautāju.

„Jā. Pēteris aizgāja pie doktora Rauna uz preferansa partiju."

„Tā? Pie doktora Rauna?" es brīnos.

„Jā. Bija sliktā omā un aizgāja."

„Sliktā omā?" es atkal brīnos.

„Ko jūs brīnaties?" Terēze jautā.

„Es nupat viņu satiku, un viņš bija pavisam labā omā. Jā. Viņš gāja kopā ar jauno dziedātāju. Un oma viņam bija lieliska."

„Tad jau labi", Terēze mierīgi saka. „Viņam vajag drusku izkustēties cilvēkos". Un viņa ir pavisam mierīga.

Nezinu kāpēc, bet mani kaitina viņas miers. Kā viņa drīkst būt tik pašapzinīga? Sieviete viņas gados, no biežas mazgāšanas sarkanām, sasprēgājušām rokām. Bet izturas tā, it kā viņai būtu tiesības kādam patikt. Man gribas viņu mazliet izkustināt no šī miera, tādēļ nopietni un ar zīmīgi stieptu balsi saku:

„Jā, jā. Provizora kungam tagad ir tiešām labi."

Terēzes acis kā dzirksteles iesprakšķ man sejā:

„Ko jūs ar to domājat?"

„Tiešām neko. Bet... tā tas nu ir. — Un tagad es skriešu."

Es aprauju valodu un taisos prom.

„Pagaidiet, pagaidiet!" Terēze sauc man pakaļ. Bet man nav vairs nevienas drusciņas laika. Es pamāju un esmu uz ielas.

Iela. Gājēji. Bērni skraida un tvarsta kaķus, sūkā saldējumu. Veikalnieki slēdz veikalus. Iegriežos pie savas šuvējas. Tā steidz Terēzei līgavas tērpu, pilsētas galvas kundzei, mācītāja un ārsta kundzēm vakara tērpus. Mans tērps nav sākts. Labi, es saku: kāzas ir tikpat vajadzīgas godības kā bēres, tikai ar to starpību, ka kāzas dažreiz izjūk, bet bēres — nekad.

„Ko?" — meitenes paceļ galvas. „Var izjukt?"

„Kādreiz izjūk arī!" es nosmejos un pastāstu, ko nupat redzēju. Tad steidzos tālāk: pie Zentas, Maijas, Veltas, Birutas: nu, nevar gaŗām iet arī zobārstei. Pie viņas sēž provizora palīdze, jautra meiča. Es nemīlu tērzēt, tāpēc īsos vārdos pasaku jaunāko, protams par provizoru arī. Viņas zināja vēl vairāk: provizors sācis krietni iedzert. Kāpēc? — mēs nosmejamies. Un tad man ienāk prātā kāds teikums: neviens lai nemēģina ēst paradīzes augļus priekšlaikā. — Un atkal mēs smejamies, un ir tik omulīgi un sirsnīgi. Smēķējam, dzeŗam kafiju, un pievakare ir jauka. Tur dabūju zināt, ka doktors Rauns gatavojoties ārzemju ceļojumam, lai iepazītos ar kurortu iekārtu Vakareiropā. Ārstu kongresā viņš lasīšot referātu par saviem jaunākiem pētījumiem un atradumiem mūsu mazā ezeriņa ūdenī, par vērtīgajām dziedinātājām spējām. Valdība jau apspriežot projektu par milzu kurorta celšanu ezera krastā, kas būtu reklamējams plašās ārzemēs. — To dzīvi, to plašumu un vērienu, kas tad šeit sāksies!

Nevaru vairs nostāt uz vietas. Ziņas ir tik satriecoši svarīgas, ka man tās jāpārbauda līdz galam un pamatīgi. Tāpēc ceļos un pa taisnāko ceļu eju uz kurorta laboratoriju, kur blakus telpās dzīvo mana bijušā skolas biedrene Inkena, doktora Rauna asistente un neaizstājama palīdze darbā.

Šķērsoju visu pilsētu un no otras puses nonāku ezermalā pie dziedinātavas un laboratorijas. Saule jau aizbridusi aiz mežiem pamalē. Vakars ir silts un smaržīgs. Laboratorijas priekšā maza vēsmiņa uzpūš matiolu smaržu un salīgo bērzu šmaugos zarus pāri celiņam. Ir krēsla, tomēr visi logi tumši. Vai tad Inkena nebūtu mājā? Piezvanu un tūlīt eju iekšā. Bet kas tad tas? Es apmulstu: doktors Rauns sēž ērti atlaidies klubkrēslā, un iepretim viņam — Inkena, arī tāpat ērti un omulīgi. Uz galdiņa augļi, kafija, tokaijietis... Man vienkārši aizraujas elpa, es stostos, kas ar mani nekad nenotiek. Šai uztraukumā tomēr vēroju doktora Rauna seju: nav šaubu — viņš vairās mana skata. Inkena pasniedz man kafiju, bet sarunas nevedas. Es redzu: Rauna kungs ir iztraucēts. Viņš nodzēš cigareti un pieceļas. Vēl pāris nenozīmīgu vārdu, un viņš atvadās.

Es skatos Inkenā ilgi un dziļi un nesaku neko, bet manas domas strādā. Tad es nenovaldos un iesaucos:

„Un tu no manis to slēpi?"

„Ko tad?" tā viņa.

„Nu, to, ka doktors Rauns sēž pie tevis."

„Bet vai tāpēc tik ļoti jāuztraucas?" viņa jautā.

„Nē, nē, protams. Bet kā tu varēji man noklusēt?.. Vai tas ar jums jau ilgi velkas?" tincinu Inkenu.

Inkena skatās manī un valda dusmas. Tad īsi saka:

„Tavas domas ir nomaldījušās. Mēģini atrast pareizo ceļu." Un viņa uzgriež man muguru un pieiet pie loga.

Pirmo reizi ar vērtētāju skatu sāku aplūkot Inkenu: mazliet melnīksnēja, bet baltā blūzīte un melnais kuplais svārks dara viņu it jaunavīgu. Tomēr — vismaz piegriezumam vajadzēja būt modernam. Bet to nesaku skaļi. Ķeros tūlīt pie svarīgās lietas:

„Saki, Inken, vai taisnība, ka šeit celšot milzu kurortu?"

„Taisnība."

„Un doktors Rauns brauc uz ārzemēm?"

„Arī taisnība."

Tātad tomēr taisnība! Es nevaru parunāt, jo domās man tēlojas visa nākošā spožā dzīve.

Te uz galda stūŗa ieraugu Eiropas karti ar pasvītrotām vietām, un man rodas aizdomas. Prasu:

„Vai Rauna kungs brauks viens?"

Inkena klusē.

Nu man vairs nav šaubu: Inkena brauks ar viņu kopā. Esmu sašutusi par to, cik grūti no viņas izvilkt atzīšanos:

„Nu, kāpēc tu liedzies, Inken? Tu brauksi viņam līdz! Jā! Nu ko tu baidies, man tu vari uzticēties. Es protu klusēt. Nu, saki! Es glabāšu to pašā pūra dibenā aizslēgtu, aizzieģelētu. Jūs, droši vien, brauksit katrs atsevišķi un satiksities kaut kur tur. Es palīdzēšu tev, Inken, tikt no šejienes prom tā, ka nevienam nebūs aizdomu. Zinu, cik grūti jācīnās, lai iegūtu vienu skaistu stundu... Un tu man atvedīsi smaržas un jaunākos žurnālus."

Inkena iesmejas, pārliecas pār maijpuķītēm un ieelpo to smaržu, protams, lai slēptu savu aizgrābtību. Es neatlaižos un saku:

„Tātad smaržas tu atvedīsi?"

„Jā, ja vien... es braukšu." Inkena tāpat smaidīdama nosaka.

„Paldies, paldies, Inken! Tu tomēr esi mana labākā draudzene."

Bet nu jūtos nogurusi. Atvados un eju mājā. Te, kur gadījies, kur ne, netālu no manas mājas pretī nāk pats lielgruntnieks Imaks, vīrs, kam pieder gandrīz visi neapbūvētie gruntsgabali ap Sidrabenes ezeriņu un pats ezers arī. Apturu viņu un saku:

„Apsveicu, apsveicu!"

„Par ko tad?" viņš brīnās.

„Kā, jūs neko nezināt?"

Imaks, liels un apaļš, nokož cigāram galu, aizspļauj to, iesprauž mutē un skatās manī apaļām acīm:

„Nē, nezinu. — Ko tad?"

„Vai!" es bez elpas iesaucos. „Viņš neko nezina!"

Imaks izrauj cigāru no mutes un izgrūž:

„Ko tad?"

„Jūs esat miljonārs! Jā. Apaļš miljonārs!"

Imaks paliek ar vaļēju muti, tad atjēdzas un ķer kabatā pēc kabatas grāmatiņas.

„Nē, jel!" es apturu viņu. „Bet Sidrabene... tā būs pasaulslavena kūrvieta. Ir atrasts, ir atrasts kaut kas ezera ūdenī... lielas lietas, lielas lietas... cels, būvēs, raks, veco ūdens trieci nost cels spēkstaciju, sūknēs ūdeni... restorāni, viesnīcas, hipodroms, tenisa laukumi, golfs, ārzemnieki... valdība jau pieņēmusi projektu... Ak, tu Kungs, kas te gan viss notiks! To dzīvošanu, to plašumu, to vērienu! Jūsu zemi apbūvēs līdz pēdējai purva dūkstij."

To visu saku vienā laidā, un man pašai ir tā, it kā nupat tikai sāktos jaunības laiks.

Imaks ir gluži mēms. Viņš kustina lūpas, bet vairāk nevar izdabūt:

(Turpinājums sekos.)

Četri gadi aiz dzelzs priekškara (9)

Mani apcietina poļu slepenā policija

MIERĪGAJAI DZĪVEI BEIGAS — PIRMĀ NOPRATINĀŠANA

Visam reiz pienāk gals, un tāds 1949. g. pienāca arī manam Polijas dzīves brīvības laikam. Tūlīt pēc Jaungada nosvinēšanas kritu UB rokās.

Bija saulains rīts. Seši cilvēki sēdējām pie brokastu galda, kad izdzirdām auto motora rūkoņu. Vispirms gar logiem pabrauca kāda vieglā mašīna, tad smagā. Pēdējās kravas nodalījumā sēdēja vairāki karavīru uniformās un daži civīlā ģērbušies. Motoru troksnis pēkšņi apklusa. Tad redzējām, ka gar logiem paskrēja divi karavīri. Durvis, pa kurām varēja ienākt dzīvojamā ēkā no ceļa puses, vēl bija aizslēgtas. Pie tām klauvēja. Saimnieks aši paskatījās uz mani.

„Man liekas, ka nu nav labi," viņš iesaucās.

Bēgt! — bija pirmais, kas man iešāvās prātā. Cauri divām istabām izmetos pagalmā.

Saimniecības ēkas veidoja lielu četrstūri. Kur tās nesagāja kopā, tur bija ap trīs metru augsta, cieši kopā salaista dēļu sēta. Pagalmā neviena nebija. Ieskrēju zirgu kūtī un devos augšā pa kāpnēm. Kūts galā lūka, pa kuru varēja nolekt ārpus pagalma zemē. Par šo bēgšanas ceļu, ja pienāktu vajadzība, es jau daudzas reizes biju domājis. Pieliecos un paskatījos uz leju — kūts galā stāvēja karavīrs ar mašīnpistoli rokās. Bija pa vēlu.

Tādu nespēku rokās un kājās vēl nekad nebiju jutis. Bet uz kūts atrast mani nedrīkstēja. Lēnām nokāpu pa kāpnēm. Iebēru zirgiem drusku auzu un tad dzirdēju, ka atvērās dzīvojamās ēkas durvis. Saimnieks sauca mani. Izgāju pagalmā. Man pretī nāca divi civīlā, tad saimnieks, bet pēdējais — karavīrs ar ieroci. Viens pačamdīja man no ārpuses kabatas.

„Kas jūs esat?"

„Vācietis."

„Jūsu uzvārds?"

Pateicu kādu vācu uzvārdu. Pieņemsim, ka teicu Linde.

„No kurienes jūs esat, Linde?"

Teikt, ka esmu Polijas vācietis, nevarēju. To viegli pārbaudītu. Tāpat baidījos teikt, ka esmu no Vācijas, jo vāciski es runāju tā, kā Latvijā vidusskolā biju mācījies, bet Vācijas novadu izloksnes man bija svešas. Vajadzēja teikt taisnību.

„No Latvijas."

„No kurienes . . .?"

„No Latvijas."

Mans pratinātājs saskatījās ar otru civīlā ģērbušos. Abi pārmainīja pāris teikumu. Tā bija liela kļūda, ka viņi to izdarīja, man dzirdot.

„Liekas, ka šis te ir kāds cits," teica viens. Ar to pietika, lai es zinātu, ka tie nebija atbraukuši pēc manis kā pēc sarkanarmiešiem izbēgušā latvieša.

Sekoja vēl pāris jautājumu. Pēc viena sapratu, ka kāds ciema iedzīvotājs bija mani nodevis. Mans saimnieks visu laiku domāja, ka mūsu ciemā UB slepenā ziņotāja nav, bet nu izrādījās, ka viņš bija maldījies.

„Aizbrauksim uz apriņķa pilsētu. Ja viss būs kārtībā, šodien pat tiksit atpakaļ," teica viens. Es zināju, ka netikšu atpakaļ, jo viss nebija kārtībā. Man taču nebija dokumentu.

Pārģērbos. Atvadījos no ļaudīm, kas bija kļuvuši man labi draugi. Kad teicu uz redzēšanos, viens UB vīrs smīnēdams piebilda:

„Es gan neticu, ka jūs vēl redzēsities."

Lai. Tas nebija tik ļauni. Daudz ļaunāk būtu bijis, ja UB vīri būtu pārmeklējuši māju. Tad viņi būtu atraduši mana drauga vēstuli no Latvijas un dažus numurus Rietumeiropas latviešu avīžu.

Uz apriņķa pilsētu mani aizveda ar vieglo auto. Smagais aizbrauca citā virzienā, šķiet, vēl kādu ķert. UB namā mani daudz neiztaujāja. Pierakstīja tikai neīsto uzvārdu, dzimšanas laiku un vietu. Uzdevos vecāks un dzimis kādā Latvijas pilsētā, no kuras pēc kara nav daudz palicis pāri. Pusstundu vēlāk jau atrados cietumā, vienā kamerā ar 12 poļiem.

Jau pirmajā naktī mani pratināja. Ap vienpadsmitiem, kad visi gulējām, atvērās kameras durvis. UB vīrs bija redzami iereibis. Vēlāk uzzināju, ka tas bija viens no izmeklēšanas virsniekiem. Pats dumjākais un nelietīgākais, — teica citi ieslodzītie, kas to pazina jau ilgāk.

Pirmie jautājumi skāra laiku no manas piedzimšanas līdz kara sākumam. Daži bija pavisam muļķīgi, piemēram: cik man Latvijā bijis brūšu? Tad nāca:

„Kur tu biji kara laikā?" (Jūs viņš vairs neteica).

„Vācijā," atbildēju un minēju kādu Rietumvācijas ostas pilsētu, kur savā mūžā neesmu bijis.

„Ko tu tur darīji?"

„Strādāju ostā."

„Kādā ielā dzīvoji?"

Ātri pateicu kādu jau iepriekš sadomātu ielu. Vairāk vai mazāk melots, tas nebija svarīgi, galvenais, lai neradītu aizdomas, atbildēju bez kavēšanās.

„Kā tu no Vācijas nonāci Polijā?"

Atbildēju, ka pēdējā laikā mani pārcēla darbā uz Pomerāniju, bet no turienes sarkanarmieši atveda uz Poliju. To ciemu, kur izbēgu sarkanarmiešiem, neminēju.

„Un no šejienes sarkanarmieši tevi nepaņēma līdzi?"

„Nē. Komandants atļāva palikt šeit."

„Atpakaļ negribi braukt?"

„Uz Vāciju?"

„Nē. Uz Latviju."

„Latvijā man nav brīv atgriezties."

„Tāpēc, ka tur tu esi kaut ko izēdis!"

„Nē, bet esmu 1939. g. repatriējies un tādus neņem atpakaļ."

„Kas tev to teica?"

„Kara komandants."

„Bet vai tu gribētu turp atgriezties?"

Nezināju, ko atbildēt.

„Nu?!"

„Radinieku man tur nav."

„Un drauga arī neviena!? Visi naidnieki, to es ticu! Bet tagad pasaki: kad tu biji kara dienestā, kur un kādā vienībā?"

Pateicu taisnību. Tikai, kad prasīja arī manu dienesta pakāpi, atkal meloju. Sēdēju pratinātājam tuvu pretim un redzēju, ka viņš neierakstīja protokolā tos gadu skaitļus, ko es teicu, bet divu kara gadu ciparus. Man gatavoja cilpu.

Sekoja vēl pāris nenozīmīgu jautājumu. Es visu laiku gaidīju, kad man prasīs, kur palikusi pase, bet šis jautājums izpalika.

„Paraksties!" pratinātājs pastūma man protokolu.

„To es nevaru parakstīt. Kara laikā es nebiju armijā."

„Kas tev atļāva skatīties, ko es rakstu?"

Nākamajā turpinājumā lasiet:
DIVI UB PRATINĀTĀJI

A. Hakelis trenē austrāliešu šķēpa metējus

SPORTA VĒSTULE LATVIJAI NO SIDNEJAS

Mūsu izlases šķēpa metējs A. Hakelis savās pirmajās gaitās Austrālijā bija strādnieks kokzāģētavā, bet tagad ir pavārs Sidnejā ar uzdevumu gatavot saldos ēdienus. Sportists ļoti apmierināts, jo „bruto" izpeļņa sasniedz ap 10 mārc. nedēļā. Viņš šo darbu arī nemainīs, kamēr tiks strādāt savā specialitātē — par maiznieku.

Mūsu izlases šķēpa metējs A. Hakelis (pa kreisi) un latviešu vieglatlētu pārstāvis Austrālijā sprinteris G. Saiva Sidnejas kluba St. George krāsās.

Pēc teicamajiem panākumiem sacīkstēs Sidnejā A. Hakelis tagad dūšīgi trenē austrāliešu šķēpa metējus, vingrinādamies arī pats. Sportists optimistisks par nākamo sezonu, kad mēģinās labot somam M. Sipalam piederošo Austrālijas rekordu, kas ir tuvu 67 metriem.

Sezonas pēdējās sacīkstēs, lietum līstot, A. Hakelis meta šķēpu 194 pēdas resp. 59,13 m (1 p. ir 30,48 cm). Pirms sacensībām salūza koka šķēps, un Hakelis meta ar alumīnija „pīķi", kaut pats saka, ka koka šķēps viņam arvien lidojot 3—4 m tālāk. Sportists tāpēc bija ļoti nelaimīgs, jo šķēps sen neesot tik labi „sēdējis plecā" kā šajās sacīkstēs.

G. Saiva.

Sidnejā, aprīlī.

Latviešu sports Eiropā un citos kontinentos

Hanavas vieglatlēti J. Plīsis un I. Mežaraups, kas pašreiz ir ceļā uz ASV, kur dzīvos Viskonsinas štatā, pirmajās pavasara pārbaudes sacīkstēs — un arī pēdējās Eiropā — sasniedza šādus rezultātus: tāllēkšanā — Plīsis 6,37, Mežaraups 6,12; diskā — Mežaraups 39,12, Plīsis 39,04; šķēpā — Plīsis 49,03, Mežaraups 43,05.

Traunšteinas latviešu sportistu saime pēdējā laikā manāmi izklīdusi. Emigrācijas gaitās devies traunšteiniešu sporta „dvēsele" Jānis Jendze un puse amerikāņu joslas volejbola meistarvienības spēlētāju — I. Siliņš, E. Circenis un P. Karčevskis. Drīz viņiem sekos arī pārējie — P. Neilands, A. Krūmiņš un K. Štolcers. Izceļojusi arī amerikāņu joslas latviešu meistare galda tenisā A. Vanaga un galda tenisisti A. Leonovičs un I. Bergmanis, bet A. Rosovs iestājies sardžu rotā Viesturs. Pavisam reti treniņi notiek basketbolā, jo uz ASV devies Zariņš un Grauds, bet kājas auj arī Svarcs un Seskis. Vēl arvien gan cītīgi turpina trenēties volejbolistes R. Lūkinas vadībā.

Jāņa Dāliņa vārds atkal lasāms Austrālijas presē. H. Hopmans, rakstot Melburnas The Herald slejās par austrāliešu soļotāju nākotnes izredzēm, aicina treneru darbam piesaistīt arī šī sporta veida speciālistus jaunaustrāliešus. Vispirms minēts Dāliņš, un atzīmēti viņa agrāko laiku panākumi.

Latvietis M. Raiskums (Melburnas Rīga) iedalīts Viktorijas izlases basketbolistu kandidātos Austrālijas meistarsacīkstēm. Jau agrāk Viktorijas reprezentācijas vienībai par kandidātiem izraudzīja Bumbēru, Tilmani un Jaunozoliņu.

Latviešu vieglatlētu pārstāvis Austrālijā G. Saiva uzņemts Ņusautvelsas technoloģijas augstskolā Sidnejā. Mūsu peldētāju pārstāvis Austrālijā ir J. Riņģis, bet smagatlētu pārstāvis V. Andrejs. Abu adreses: C. I. C. Bathurst, NSW, Australia.

Latviešu nedzirdīgais sportists Rublis Jaunzēlandē gūst labas sekmes soļošanā. Viņš vairākkārt startējis valsts galvaspilsētā Velingtonā.

Delmenhorstas sardžu vīru volejbolisti un basketbolisti, 30. aprīlī viesojoties Oldenburgas Omštedes nometnē, uzvarēja volejbolā mājniekus 15-11; 15-12. Basketbolā pirmajās minūtēs izpaudās liels viesu pārsvars, bet pēc sekmīgas oldenburgiešu darbības spēles turpinājumā puslaikā rezultāts bija 20-25, un beidzot uzvaru ar 46-41 izcīnīja oldenburgieši. Uzvarētāju vienībā spēlēja Zāns, Kleinhofs, Gūtmanis, Birznieks, Stūrāns un Sniķeris, pie kam pirmie 5 ir Oldenburgas latviešu jaunatnes pašdarbības kopas sporta sekcijas basketbolisti, kas uzvaru padara vēl nozīmīgāku. Viesus pārstāvēja Janavs, Karps, Gāle, Šmits, Vinters un Ašenkamps.

Anglijas latviešu futbola meistarībā uzvaru izcīnīja Dienvidanglijas vienība Mežotne, kas divās finālspēlēs, vērtējot abu sacensību kopējo vārtu attiecību, pieveica 4-2 un 2-0 Vidusanglijas Auseklī. Meistarsacīkstēs šogad piedalījās 6 un finālam kvalificējās 4 vienības, bet spēlētāju darba apstākļu un savainošanās dēļ finālā cīnījās tikai Mežotne un Auseklis. Uzvarētāju sastāvā: Mastbrākeris; Puke, Draule; Rullītis, Šulcs, Grīnbergs; Blumbergs, Uztups, Kadiķis, Šēnbergs un Graudiņš.

Anglijā miris 24 g. v. latviešu futbolists Arnolds Pilenieks. Viņu piemin sporta kopas Banga sportisti, tautisko deju kopa un visa latviešu sportistu saime Anglijā.

A. Pakalns, bij. RFK virslīgas vienības futbolists, Londonā salaulājies ar M. Bļezo.

Iznācis Latviešu Sporta 3. numurs. Saturā informācija par latviešu sporta notikumiem visos kontinentos, kā arī interesanti raksti par boksu, futbolu un bezbolu uc. B. Čečiņš sniedz sīku statistiku par 1950. g. pieciem labākajiem pasaules ātrslidotājiem un arī latviešu ātrinieku piecus visu laiku labākos sasniegumus.

3. līgas vienība izveidos laukumu 120.000 skatītājiem

Arsenāls uzvarēja Liverpūli 2-0 un trešo reizi izcīnīja slavenāko sporta trofeju pasaulē — Anglijas futbola kausu. Par spīti lietum finālcīņu noskatījās gandrīz 100.000 futbola entuziastu. Viņu vidū bija arī karaļpāris un daudzas ievērojamas personības. Arsenāls ar to ierakstīja jaunu panākumu savā slavenajā vēsturē. Kausa fināls un citas lielās cīņas vairākkārt pierādījušas, ka Vemblejas stadions ar savām 100.000 vietām tomēr ir par mazu tik grandioziem sarīkojumiem, tāpēc tagad Anglijas 3. līgas vienība (!) Crystal Palace London nodomājusi ievērojami paplašināt savu laukumu, lai tajā būtu vietas 120.000 skatītāju. Tas iespējams tikai tādā futbola zemē kā Anglijā!

Uz pusi mazāk skatītāju nekā Vemblejā pieredzēja Budapeštā Ungārijas valstsvienības augstu 5-0 uzvaru pār Čechoslovakiju. Nopietnāk pretoties čechi spēja tikai 1. puslaikā.

Jauns pasaules rekords lodes grūšanā — 17,82 m.

Jau kopš daudziem gadiem speciālisti lēš, ka pasaules labāko vieglatlētu sasniegumi arvien vairāk tuvojas cilvēka spēju robežai, bet gadu no gada lēcēji, metēji un skrējēji pārvelk svītru visiem aprēķiniem. Liekas, ka reizē ar milzīgajiem sasniegumiem technikā, medicīnā un zinātnē arvien vairāk attīstās arī cilvēka spējas un šodien būtu pārdroši noteikt robežu, cik tālu kāds atlēts spētu aizgrūst lodi, lēkt augstumā vai noskriet 10.000 m. Jauns pierādījums tam ir 23 g. vecā amerikāņu studenta Džima Fuksa nupat pašā sezonas sākumā sasniegtais pasaules rekords lodes grūšanā — 17,82 m, ar ko viņš par 3 cm pārsniedzis savu pagājušā gada jūlija labāko varējumu. Oficiālais pasaules rekords ar 17,70 m gan vēl arvien pieder Čārlzam Fonvilam, kas pēc ilgākas slimības arī jau šopavasar sacīkstēs telpās spēja 17,10 m (Fukss pagājušā ziemā sasniedza arī jaunu pasaules rekordu telpās — 17,57). Nevien Amerikā, bet visā sporta pasaulē tagad saspringzināti gaida abu milžu „divkauju" šajā sezonā un ne bez pamata cer, ka viens no viņiem „pieveiks" 18 m līniju. Bet vai tā būs cilvēka spēju robeža?

Arī citās disciplīnās atzīmēti izcili varējumi (visos 5 kontinentos šajā sezonā sasniegti jau 14 valstu rekordi), no kuriem pieminēšanas vērti: augstlēkšanā — francūzis Gallo 2,03, Mekgrjū (ASV) 2,00, Valters (ASV) un Vinters (Austrālija) 1,98; 4×100 m stafetē Kubas valstsvienība 41,5 sek., 100 m — Perecs (Čīle) 10,5, Besters (D.-Afrika) 10,6; 200 m Mekenlijs (Jamaika) 20,9, Fortuna (Kuba) un La Bīčs (Panama) 21,2; 400 m — Kers (Austrālija) un Mekenlijs 47,8; tāllēkšanā — Bifls (ASV) 7,62; kārtslēkšanā — Kerols (ASV) 4,40, Smiss (ASV) 4,27; diskā Frenks (ASV) 51,88; šķēpā — Helds (ASV) 70,67. Sezonas atklāšanas sacīkstēs Nordachā, Bādenē, 7,23 m tālumā lēcis vācu jaunatnes meistars Jekle.

TOP GRĀMATA PAR BASKETBOLU

Latviešu izcilais basketbola treneris Andrejs Bērziņš, kas tagad dzīvo Austrālijā, sācis rakstīt sen iecerēto grāmatu par basketbolu. Bez spēles technikas, taktikas un treniņmetodēm grāmatā plaša vieta domāta arī aprakstiem par basketbola attīstību Latvijā, mūsu teicamajām vienībām un labākajiem spēlētājiem. Autors ievadījis sarunas ar Londonas laikrakstu Latviešu Sports par dažu nodaļu eventuālu iespiešanu tur jau pirms grāmatas iznākšanas. Ja pasākums paveiksies tā kā domāts, tad latviešu sporta literātūrā tas būs liels ieguvums. A. Šm.

RAIBĀ PASAULE

◆ Lai izvairītos no liekiem zaudējumiem, kādi sakarā ar valdību maiņām un politiku slavas nepastāvību rodas, bieži mainot ielu nosaukumus, Virtembergas pilsētiņas Veingartenas domnieki nolēmši turpmāk nenosaukt politiķu vārdā vairs nevienu ielu.

◆ Kāda angļu pīpju fabrika paziņojusi, ka Anglijā ievērojami pieaudzis sieviešu pīpju lietotāju skaits. To ievērojot, lielos apmēros jāsāk gatavot gleznainas dāmu pīpes.

Kā var iegādāties LCK apgāda gramatas ārpus Vācijas?

Rakstiet tieši apgādam, pieprasot vēlamo grāmatu. Jūs to saņemsit pa pastu savā dzīves vietā, ar norādījumu, kam izdarāma samaksa.

LCK APGĀDA IZDEVUMI

	DM
Br. Kaudzītes Mērnieku laiki, pilnīgs izd. ar Ed. Brencēna ilustr., audekla sējumā	14,—
A. Saulietis Darbu izlase, broš.	3,80
A. Austriņš Pulškāns, tēloj., broš	4,—
K. Skalbe Stāsti un tēlojumi, broš.	1.50
K. Lesiņš Lietas, kas kārtojas pašas, nov., stāsti, broš.	5,50
ies.	8,50
J. Klīdzējs Cilvēki uz tilta, stāsti, broš.	4,—
I. Leimane Mātes cilts, rom., broš.	5,50
P Klāns Greizie rati, tēlojumi, broš.	4,—
V. Uibopū Neviens mūs nedzird, romāns, broš.	7,50
ies.	12,—
P. Upe Tumšā robeža, tēlojumi no robežsargu dzīves, 3 daļās, broš. kopā	4,—
R. Skujiņa un R. Birzgalis Palaidnīgie zaķēni, bērnu grāmata	2,50
M. Urnežus Torņi liesmās, dzejoļi, broš.	3,—
K. Dāle Laika rasa, dzejoļi	1,50
J. Širmanis un A. Kaugars Ceļa maize, lasāmgrāmata II. un III. klas.	3,—
H. Kreicers Dzīves mācība	3,—
M. Gaide un A. Endziņš Tēvu valodas mācība, sistēmātisks gramatikas un pareizrakstības kurss tautskolām un pašmācībai	3,—
Dr. K. Ulmanis Domas par tautu un valsti	2,50
E. Sūna Literāra saruna ar kritiķiem, teorētiķiem un rakstniekiem	4,50

CITU APGĀDU IZDEVUMI

	DM
K. Lesiņš Janka mūzikants, romāns	6,—
M. Bendrupe Smieklīgais un viņa sirds, noveles	5,—
J. Jaunsudrabiņš Jaunsaimnieks un velns, romāns	11,—
J. Jaunsudrabiņš Nauda, romāns	6,50
K. Roze Latv.-angliska vārdnīca	9,—
K. Roze Angliski-latv. vārdnīca	7,—
Pogina-Eiche A course of English	6,—
Antuans de St. Eksiperī Nakts lidojums, broš.	3,50
ies.	6,—
Marg. Mičela Vējiem līdzi, romāns, I. un II. d. à	5,—
Prof. Šmits Latviešu pasakas, ies.	8,50
Ed. Virza Laikmets un līra, dzejoļi, ies.	5,50
Zenta Mauriņa Spīts, esejas, ies.	9,50
Zenta Mauriņa Sirds mozaīka, esejas	4,—
A. Eglītis God thy Earth is aflame (Dievs, tava zeme deg), angļu val., ar ilustr.	1,50
T. Gulbransens Un mūža meži šalc, romāns	5,80
D. F. Veinlands Rulamans, stāsts, ies.	8,30
A. Leiše Putnkopība	6,—
Zelma Lagerlefa Nilsa Holgersena brīnišķ. ceļojums ar meža zosīm, I., II. un III. d à	4,80
U. S. A., rokas grāmata	2,—
Akselis Munte Grāmata par San Mikelu, romāns, I. un II. d. à	5,—
D. Roga un St. Cīrulis Ābece	2,—
A. Deglavs Rīga, romāns	2,80
P. Mantnieks Latvijas karte	8,—
Ed. Tomass Latvija	4,—
P. Mantnieks Pasaules atlants, broš.	3,—

LCK apgāds LATVIJA
Esslingen/N., Breite Str 6. Germany

Pulksteņu veikals Halifaksā

Paziņoju, ka Anglijā, Halifaksā, esmu atvēris savu pulksteņu veikalu- darbnīcu.

Pieņemu pārdošanai pulksteņus, tautiskos izstrādājumus, gredzenus, cigarešu etvijas uc.

Veikalnieciskos darījumos ieinteresētos lūdzu rakstīt. Jūsu izstrādājumiem un juvelierprecēm būs jauna pārdošanas vieta.

Pulksteņus labošanai pieņemu katru darbdienu no pl. 9 rītā līdz pl. 6 vakarā. Darbu izpildu ar labu amata meistara prasmi.

VINCENTS KOKARS,
20, Gibbet Street, Halifax, Yorkshire. (392)

„LATVIJAS" abonements,

pasūtinot laikrakstu pa atsev. eksemplāriem (līdz 3 eks. ieskaitot) maksā DM 3.— mēn. + DM 0.50 par piesūtīšanu, pasūtinot kollektīvi vairāk par 3 eks. DM 3.— mēnesī par eksemplāru; pasūtinot uz ārzemēm un maksājot Vācijā DM 3.— mēn. + DM 1.80 par piesūtīšanu. Sludinājumi maksā DM 0.90 par vienslejīgas nonpareilles iespiedrindas aizņemto telpu. Darba meklēšanas sludinājumi par puscenu. Abonementa pieteikumi, sludinājumi, naudas pārvedumi un korespondence adresējama „Latvijai", (14a) Esslingen/N., Breite Str. 6.

Papardes zieds

11, Wyresdale Road, Bolton, Lancs.,

piedāvā tautiešiem visā pasaulē:

Vārda un dzimumdienu, kā arī visu svētku apsveikumu kartes greznā daudzkrāsainā iespiedumā un lielā variantu bagātībā. Cenas: Austrālijā un Jaunzēlandē 5 d; ASV un Kanadā $ 0,06; Vācijā DM 0,15; Zviedrijā ZKr. 0,16; Dānijā DKr. 0,18; Holandē HFl. 0,12; Beļģijā BFrs 1,20; Brazīlijā Cr. 0,90.

Latvisku rakstu un simbolu greznotas aploksnes apsveikumu kartēm: 1½ d; $ 0,03; DM 0,06; ZKr. 0,07; DKr. 0,09; HFl. 0,06; BFrs. 0,60; Cr. 0,40.

Dzimtenes skatu pastkartes: 3 d; $ 0,04; DM 0,10; ZKr. 0,12; HFl. 0,09; BFrs. 0,90; Cr. 0,60.

Luksa vēstuļpapīri ar Latvijas brīvības laiku simboliem: cenas kā dzimtenes skatu kartēm.

Greznotās lielās aploksnes luksa vēstuļpapīriem: cenas kā dzimtenes skatu kartēm.

Mārtiņš Fogts, Ģīmetne, īsromāns: 1/9; $ 0,35; DM 0,95; HFl. 0,65; BFrs. 6,50; Cr. 4,50.

Bez tam sudraba un dzintara etnogrāfiskās rotaslietas lielā izpildījuma un cenu dažādībā, dekorātīvas lelles, prievītes, jostas uc.

Ādas izstrādājumi ar deviņu karatu zelta dobspiedumā veidotu Brīvības pieminekli un Valsts ģērboni: vēstuļu mapes, albumi, kabatas portfeļi, piezīmnīcas, naudasmaki un citi priekšmeti lielā variantu dažādībā.

Mūsu galvenie pārstāvji ievērojamākās latviešu apdzīvotās zemēs ir šādi:

Arv. Ziemiņš, (23) Oldenburg (Oldb.), Bismarckstr. 17, Deutschland;
Latvju Grāmata, 503, 2nd Str NW, Waverley, Iowa, U. S. A.;
Valters Ziediņš, 220, Lisgar Str., Toronto 3, Ont., Canada;
Edg. Spaile, Migrants Centre. Block „E", Bathurst, N. S. W., Australia;
Latviešu Palīdzības Komiteja, Box 701, Stockholm 1, Sverige;
I. Reitmanis, Postbox 292. Kobenhavn V, Danmark.

Pieprasiet pilnīgu mūsu bezmaksas katalogu, kur atradīsit pārstāvju adreses un cenas zemēm, kurām tās nav dotas šai sludinājumā, kā arī mūsu ērtos piegādes un maksāšanas noteikumus. (390)

Tutlingenas grāmatnīca

izpilda pasūtinājumus pilnā pēcmaksā plus porto.

K. MELNBĀRDIS,
(14b) Tutlingen Camp P. D. R., Bar. 54-8. (370)

Apmeklējiet saldējumu salonu

Neapoli-Eis

Eslingenā, Obermetzgerbach ielā 16. Atvērts katru dienu.

Saldējums nekonkurējamas kvalitātes, tīrs, izgatavots no svaigiem lauku produktiem. (391)

ĒRIKA MEIJAS,

256, St. Georges Terrace, Perth, W. Australia,

Grāmatu galds

pieņem grāmatu pasūtinājumus un abonentus laikrakstiem Latvija, Austrālijas Vēstnesis, Laiks, Zviedrijas izdevumam Information behind the Iron Curtain, mēnešrakstam Laikmeta domas un dokumenti (cena 2 sh), žurnālam Ceļa zīmes un Vācijas žurnālam Tilts. (389)

Aleksandra Pētersone,

kādr. D. Z. in Ostl., atsaucies. Tevi meklē N. A. Dzīvoju Anglijā. God. tautieši, ja jūs kāds par viņu ko zinātu, ļoti lūdzu rakstīt š. av. kant. ar Nr. 388. (388)

300 padomju tanku Prāgas ielās

Čechoslovakijā gaidāmas Padomju savienības un satelītvalstu militāras apspriedes

Prāga (F). — Atzīmējot Čechoslovakijas atbrīvošanas piekto gada dienu, svētdien Prāgā notika lielas svinības, kurās bija ieradušies prominenti komūnisti no Padomju savienības, satelītvalstīm un Rietumeiropas. Krievu delegāciju, kurā ietilpa kominforma ģenerālsekretārs Suslovs un ārlietu viceministrs Zorins, vadīja politbiroja loceklis maršals Bulgaņins. Pārējās satelītvalstis pārstāvēja aizsardzības ministri. Pārstāvjus uz Prāgu bija sūtījuši arī Francijas, Lielbritānijas un Italijas komūnisti.

Svinību priekšvakarā maršals Bulgaņins teica runu, pasvītrodams, ka Padomju savienība „stiprinās draudzību tautas demokratiju starpā". Runas turpinājumā Bulgaņins uzbruka rietumu lielvalstīm un Jugoslavijai, deklarēdams, ka Tito un Rankoviča kliķei drīz pienāks gals. Kulminācija bija parāde, kas notika svētdien. Par lielu izbrīnu ārzemju novērotājiem tajā piedalījās 300 padomju tanku. Goda viesu vidū bija redzams arī ASV un Lielbritānijas militārais atašejs. Pēc parādes teiktajā runā valsts prezidents Gotvalds paziņoja, ka par „jauno miera ēru Čechoslovakija pateicīga vienīgi padomju savienībai". Pirmdien Škodas fabrikas Krievijai dāvināja vienu lokomotīvi „aiz tās pašas pateicības" par Pilzenes atbrīvošanu, lai gan vāciešus no turienes padzina nevis krievi, bet amerikāņu 8. armija ģenerāļa Patona vadībā. Lai nemazinātu „pateicības jūtas pret Padomju savienību", čechu iestādes aizliedza amerikāņiem nolikt vainagu pie kritušo karavīru pieminekļa Pilzenē.

Rietumeiropas prese, komentēdama informāciju par atbrīvošanas svinībām Prāgā, pārliecināta, ka daudzie prominentie komūnistu vadoņi neieradās tur vienīgi tāpēc, lai noskatītos parādi. Sagaidāms, ka Čechoslovakijas galvaspilsētā notiks svarīgas militāras apspriedes. Šo apstākli vēl vairāk apstiprina tas, ka padomju delegācijas vidū atrodas arī bijušais Padomju savienības sūtnis Prāgā, tagadējais ārlietu viceministrs Zorins. Pēc 1947. gada viņš devās uz Maskavu, bet tad atkal atgriezās 1948. gada februāŗa beigās un vadīja valsts apvērsumu Čechoslovakijā.

No svinību atreferējumiem kļuvis arī zināms, ka čechu valdība nomainījusi savu ģenerālštāba priekšnieku ģenerāli Dragču. Radiofona spīkers, nolasot padomju delegācijas sagaidītāju vārdus Prāgas aerodromā, par ģenerālštāba priekšnieku minēja ģenerāli Prohazku. Jaunais štāba priekšnieks ilgus gadus nodzīvojis Padomju savienībā un ieguvis padomju pavalstniecību.

DAŽOS VĀRDOS

6 poļu konsulāta darbinieki Frankfurtē pirmdien atstājuši savus posteņus un lūguši ASV augstajai komisijai patvēruma tiesības.

Visas komūnistu sanāksmes ar 1. maiju aizliegtas Zāras apgabalā. Policija apcietinājusi turienes komūnistu partijas ģenerālsekretāru Nikolaju un piecus citus biedrus.

Grieķijas ministru prezidentu otrdien apmeklēja Jugoslavijas lietvedis Atēnās Čechovičs. Domā, ka viņš pārrunāja par diplomātisko attiekmju atjaunošanu abu valstu starpā.

Ceļojumā pa ASV uz astoņām dienām svētdien devās prezidents Trūmens. Viņš paredzējis teikt vairākas runas amerikāņu tautai.

400.000 Argentīnas strādnieku pag. nedēļā sāka streiku. Vispirms darbus pārtrauca 20.000 ostas strādnieku un 250.000 pārtikas rūpniecībā nodarbināto. Tagad viņiem pievienojušies arī 100.000 gaļas rūpniecības strādnieku.

12 cilvēki sadeguši kādā autobusā, kas braucis par Riodežaneiro pārplūdušajām ielām. Autobuss aizdedzies, eksplodējot benzīna tankam. 21 braucējs smagi ievainots.

Par aizliegtu apgabalu izsludināta Kanadas arktika. Neviens preses korespondents turpmāk vairs nedrīkstēs apmeklēt territoriju uz ziemeļiem no Čerčila cietokšņa un Hudzonas līča. Šis aizliegums izsludināts pēc Kanadas un ASV aizsardzības iestāžu apspriedēm.

Uzticību pārbaudīs arī tiem amerikāņu ierēdņiem, kas darbojas ārzemēs. Sestdien šādu lēmumu pieņēmusi senāta ārlietu komisija. Divi senātori jau tuvākā nākotnē ieradīsies Frankfurtē, lai pārbaudītu ASV augstās komisijas ierēdņus vai tie nesadarbojas ar komūnistiem.

Padomju raidītāju Berlīnē sestdien atstājis deju orķestris ar diriģentu Kudricki. Krievi aizlieguši orķestrim spēlēt amerikāņu un angļu dejas. No programmas svītroti visi priekšnesumi, kam bijis nosaukums Pasaciņa, Ceļš uz dzimteni, Sapņi, Vecais labais laiks vai Zvaigznes. To vietā orķestrim lika spēlēt „progresīvas dziesmas", piemēram, Mazā mīļā tautas policiste vai Mazā jaunkundze no FDJ.

Amerikāņu aviācijas bazes Japānā ir sagatavotas jebkādai varbūtībai, — paziņojis ģen. Mekarturs, atbildot uz padomju ģenerāļa Derevjanko protestu pret japāņu flotes un gaisa bažu „atdzīvināšanu".

125. pašnāvības lēciens pag. ceturtdien noticis no pasaules augstākā tilta Sanfrancisko. Kāda 60 g. v. sieviete nolēkusi no t. s. Zelta vārtu tilta, kas ir 225 pēdas augsts.

3 dienas streikojuši Venēcijas gondoljēri, lai protestētu pret motorlaivu konkurenci Streiks bijis sekmīgs, un tagad motorlaivām pilsētas valde aizliegusi braukāt pa Venēcijas kanāļiem un lagūnām.

Bērns nodedzinājis 32 namus un 68 šķūņus kādā japāņu ciemā Kiušu salā. Ugunsgrēka pirmsākums bijis — parastā rotaļāšanās ar sērkociņiem.

Divas pēdējās Hitlera fotografijas tikko parādījušās atklātībā Londonā. Fotografijās Hitlers redzams kopā ar adjutantu pie savas patvertnes Berlīnē pēdējās kaŗa dienās. Abu foto uzņēmumu negātīvi nejauši uzieti kādā Berlīnes firmā, kur bija nokļuvuši kaŗa juku laikā un visus šos gadus nogulējuši neievēroti.

3000 vācu kaŗa gūstekņu kopš dažiem mēnešiem izdoti sarkanajai Ķīnai, — ziņo Hamburgas laikraksti no Šanghajas. Ķīnas komūnisti nodarbinot vāciešus jaunuzbūves darbos. Agrāk šī vācu gūstekņu grupa turēta dažādās nometnēs Sibirijā. Viņiem noliegts sarakstīties ar piederīgajiem dzimtenē.

300 politiskie bēgļi katru dienu tagad ierodas Rietumberlīnē. Apmēram ceturtā daļa ir tautas policistu, kas pārbēg no Austrumvācijas ar ieročiem un formas tērpos.

Katoļu baznīcas vienošanās ar Polijas valdību

Vatikāns (E). — Vatikāna raidītājs ziņo, ka Sv. Krēsla rīcībā tagad ir pilnīgais vienošanās teksts, kas parakstīts poļu katoļu bīskapu un valdības starpā. Bīskapi deklarējuši, ka reliģiskos jautājumos par autoritāti viņi arī uz priekšu uzskatīs vienīgi pāvestu. Laicīgās varas plāksnē turpretim katoļu baznīcas vadītāji solās respektēt Polijas likumus. Par poļu rietumu robežām tekstā nekas nav minēts. Kāds pāvesta pārstāvis deklarējis, ka Vatikāns šo vienošanos nekādā gadījumā neuzskata par konkordātu. Par to varot izšķirties vienīgi Sv. Krēsls. Paziņojuma beigās spīkers piebilda, ka pēc vienošanās teksta saņemšanas Krakovas archibīskaps kardinālis Sapieha pagarinājis savu uzturēšanos Vatikānā uz nenoteiktu laiku.

Sašutums rietumu...

(Turpinājums no 1. lpp.)

ciāldemokratu partijas priekšsēdis Dr. Šumachers deklarējis, ka TASSa paziņojums ir gluži „neaptveŗams". Līdzīgi izteicies Berlīnes lielvecākais Reiters Ķelnes archibīskaps kardinālis Frings un citas vācu vadītājas personības. Arī britu ārlietu ministrijas pārstāvis izteicis izbrīnu par padomju paziņojumu. Amerikāņu augstais komisārs Mekklojs paskaidrojis: „Es neticu padomju paziņojumā minētajiem skaitļiem, bet domāju, ka ar šo paziņojumu plīvurs pār vācu gūstekņu likteni Krievijā kļuvis tikai vēl necaurredzamāks. Ir necilvēcīgi atstāt šo cilvēku piederīgos pilnīgā neziņā par viņu likteni. Pasaules brīvās tautas jūt līdzi šīs brutālās politikas upuŗiem."

Šveices laikraksts Neue Zurcher Zeitung šai jautājumā norāda, ka tūliņ pēc Vācijas kapitulācijas pēc TASSa aģentūras ziņām krievu rokās atradušies 3,5 miljoni vāciešu. 1947. g. martā Molotovs ārlietu ministru konferencē turpretim ziņojis, ka Padomju savienība 1.003.000 gūstekņus jau atlaidusi, un ka Padomju savienībā atrodoties vairs tikai 890.000 vāciešu. Abi šie konstatējumi ir smagā pretrunā viens otram. Interesanti tomēr, ka tagadējā TASSa paziņojumā minētie skaitļi precīzi atbilst Molotova paziņotajiem. Tas tad nu nozīmētu, — piebilst Šveices laikraksts, — ka no visiem 1947. g. minētajiem 890.000 gūstekņiem pagājušajos 3 gados nav miris neviens vienīgs vīrs. Jau tādēļ vien ir skaidrs, ka šie skaitļi nevar atbilst patiesībai.

Pēc BBC un RIAS raidītāju informācijas Londonā sagaida, ka visi 3 rietumu sabiedrotie iesniegs Padomju savienībai asu protestu vācu kaŗa gūstekņu jautājumā. Protesta nota ar neapgāžamiem skaitliskiem materiāliem pierādīšot padomju paziņojuma nepatiesību. Lielbritānijas galvaspilsētas politiskajās aprindās neslēpti runā par TASSa paziņojuma „cinismu un necilvēcību".

Ģen. Klejs ierosina dibināt vācu armiju

Ņujorka (ls). — Bij. ASV militārais gubernātors Vācijā ģen. L. Klejs svētdien kādā intervijā NYHT ierosinājis izveidot vācu kājnieku vienības kas būtu „līdzvērtīga un nozīmīga" Rietumeiropas aizsardzības spēku sastāvdaļa. Klejs uzsvēra, ka viņš runā kā privāta persona. „Rietumvācija", turpināja ģenerālis, „var ļoti labi piedalīties Eiropas aizsardzībā arī bez tādu militāru līdzekļu saņemšanas, ko tā varētu izlietot agresīviem nolūkiem."

Klejs tālāk paskaidroja, ka vācu armija sastāvētu vienīgi no kājnieku vienībām, kas būtu pakļautas Rietumeiropas militāro spēku virspavēlniekam. Tanku un lidmašīnu jaunajai vācu armijai nebūtu. Runādams par Rietumeiropas valstu un Vācijas sadarbības nepieciešamību, ģenerālis norādīja, ka Francijai un Beneluksa valstīm kopā ar Vāciju vajadzētu ierobežoties ar zemes armiju. Par gaisa un jūras spēkiem jāgādā ASV un Lielbritānijai.

„Būtu skaidra līdzekļu izšķērdēšana", turpināja Klejs, „ja katra Rietumeiropas ūnija rūpētos par savu armiju, floti un gaisa spēkiem." Vienīgā pareizā iespēja ir speciālizētā aizsardzība. Katrs cits aizsardzības organizācijas veids nekad nevarēs stāties pretī padomju skaitliskam pārspēkam. Turpretim kontinentālā armija angļu un amerikāņu flotes un gaisa spēku atbalstā veidos aizsardzības bloku ar „milzīgu spēku".

Vētras, plūdi un dzelzceļu katastrofas

Ņujorka (F). — AP ziņo, ka vairākus štatus Savienoto valstu Vidējos rietumos piemeklējušas orkanveidīgas vētras, kas vietām sasniegušas 140 km ātrumu stundā. Neskaitāmiem namiem norauti jumti, izgāzti koki ar visām saknēm un bojāti simtiem tūkstošu logu. Kanzasas un Nebraskas štatā uzsnidzis 20 cm biezs sniegs. Līdz šim reģistrēti 7 nāves upuŗi. Tūkstošiem cilvēku palikuši bez pajumtes.

Monitobas provincē Kanadā Red Riveras upe lietus gāžu dēļ sasniegusi visaugstāko līmeni, kāds atzīmēts kopš 88 gadiem. Morrisas pilsētas iedzīvotāji evakuēti ar lidmašīnām. Lielas briesmas draud arī Vinipegas pilsētai, kuŗai 300.000 iedzīvotāju. Sestdien Red Rivera pārrāva vairākus dambjus St. Bonifaces un Vinipegas tuvumā. Valdība devusi rīkojumu kaŗaspēkam darīt visu, lai pasargātu pārējos dambjus. Vinipegas galvenais architekts preses pārstāvjiem paskaidrojis, ka stāvoklis šobrīd ir pilnīgi nekontrolējams Pašreiz galvenais uzdevums ir nevis nodrošināties pret plūdiem, bet glābt cilvēkus. Līdz šim no pilsētas evakuēti jau 4000 iedzīvotāju.

AP ziņo no Kalkutas, ka svētdienas rītā apmēram 150 km no Putnas pilsētas Indijā notikusi viena no smagākajām dzelzceļa katastrofām, kas prasījusi 66 cilvēku dzīvības. 70 pasažieŗu smagi ievainoti. Smagā katastrofa notika, noskrejot no sliedēm lokomotīvei un vairākiem vagoniem. Tai pašā vietā dzelzceļa nelaime notika arī priekš 6 mēnešiem. Toreiz tai par iemeslu bija sabotāža

75 šāviņi minūtē un lidojošās „krāsns caurules"

Stokholma (D). — BBC ziņo, ka Zviedrijas aizsardzības ministrija konstruējusi jauna veida 12,2 cm liela kalibra zenītlielgabalu, kas minūtē spēj raidīt 75 šāviņus. Šī jaunā ieroča sniedzamība ir 13.000 m. Šāviņos iebūvēts īpašs automatisks radara deglis, kas liek granātai eksplodēt noteiktā augstumā.

Par jauniem ieročiem ziņo arī ASV aizsardzības ministrija. Amerikāņu flote pašreiz izmēģina ar radio palīdzību vadāmas mazas lidmašīnas, kas nosauktas par „lidojošām krāsns caurulēm". Šim lidķermenim apakšā iebūvēts speciāls dzinējs, kas izskatās pēc krāsns caurules. Jauno ieroci gaisā paceļ lidmašīna. Sasniedzot noteiktu augstumu, to atbrīvo un tālāk vada ar radio. Bez tam amerikāņu aviācijas rīcībā ir arī speciāla fotokamera, ar ko var izdarīt uzņēmumus no liela augstuma un no tādām lidmašīnām, kuŗu ātrums ir ļoti liels. Izmēģinājumā foto kamera iemontēta kādā turboiznīcinātājā, kas lidoja ar 800 km ātrumu stundā. No 20 m augstuma fotografētas spēļu kārtis. Uzņēmums bijis tik skaidrs, ka ASV aviācijas ministrija ar jauno aparātu pilnam apmierināta

Uzkrāt pārtiku un rūpniecības izejvielas kaŗa gadījumam uzaicinājusi iedzīvotājus Šveices valdība. Oficiālā formulējumā tas nosaukts par piesardzības soli „neparedzētiem notikumiem".

VIENS NO DIVI SIMTI

Amerikāņu laikraksti ziņo, ka ASV aizsardzības ministrija Atlantika pakta ietvaros izšķīrusies nodot Lielbritānijai 200 lidojošo cietokšņu B-29. Angļi šai sakarībā sākuši paplašināt savus lidlaukus un izbūvēt skrejceļus. Supercietokšņus novietos britu salas rietumu daļā. Lidlaukus, kas atrodas Vidusanglijā, turpmāk izmantos amerikāņu aviācija. ASV pionieŗi tos jau sākuši pārbūvēt un paplašināt. Šai sakarībā Lielbritānijas aviācijas ministrs paskaidroja, ka amerikāņu gaisa spēki Anglijā paliks tik ilgi, cik tas būs nepieciešams, lai reālizētu kopīgos aizsardzības mērķus. Mūsu uzņēmumā redzamo supercietoksni Lielbritānija saņēmusi jau pirms dažām nedēļām, kad no ASV sāka pienākt pirmie ieroču sūtījumi.

Baltijas jūras lidmašīnas incidents nebūt nav aizmirsts

ASV iesniedz jaunu, ļoti asu notu krieviem

Vašingtona (jl). — Pagājušās nedēļas piektdienā Savienoto valstu valdība iesniedza jaunu notu Padomju savienībai sakarā ar lidmašīnas incidentu Baltijas telpā. Nota ieturēta ļoti asā tonī, un pēc rietumvalstu preses domām tā var ievadīt diplomātisko attieksmju pārtraukšanu starp Vašingtonu un Maskavu. ASV šai notā apvaino padomju valdību apzinātos melos un starptautisko saistību ignorēšanā. Savienotās valstis brīdina krievus, ka tās atzīst visu šo jautājumu kompleksu par ārkārtīgi nopietnu. Notu padomju valdībai iesniedza ASV vēstnieks Maskavā Allans Kirks, un tās tekstu publicēja Sav. valstu ārlietu ministrija.

Nota ir atbilde uz padomju valdības 21. aprīļa deklarāciju, kuŗā bija noraidīti iepriekšējie ASV konstatējumi starpgadījuma lietā. Atzīmēts, ka padomju valdība „turpina runāt par B-29 tipa amerikāņu lidmašīnu, kas it kā aizskārusi padomju territoriju, par spīti noskaidrotajam faktam, ka vienīgā amerikāņu militārā mašīna Baltijas telpā 8. aprīlī bija kāds Privateer tipa flotes lidaparāts."

Tālāk notā starp citu uzsvērts: „PSRS valdības atbilde uz ASV valdības 18. aprīļa notu skaidri liecina, ka PSRS vēl arvien mēģina balstīties uz maldīgiem faktiem, un ka tā nav izdarījusi rūpīgu izmeklēšanu, ko ierosināja Savienoto valstu valdība, un kas dotu iespēju šos maldus korriģēt. Ievērojot šos apstākļus, Savienoto valstu valdībai nav citas alternātīvas, kā vien secināt, ka PSRS ne tikai nav ievērojusi, bet arī nav domājusi ievērot saistības, kuŗas starptautiskie likumi un tiesību prakse uzliek visām nācijām.

Ir skaidrs, ka šī likumu, paražu un pasaules sabiedriskās domas neievērošana rada tālāku šķērsli harmonisku attieksmju izveidošanai tautu un valstu starpā, un ka tā nekādā ziņā nav savienojama ar padomju valdības pastāvīgi izteiktajiem miera gribas apliecinājumiem. Ir absolūti neiespējami atrisināt šo problēmu, kamēr padomju valdība atsakās pamatot savu argumentāciju uz notikuma patiesajiem faktiem. Katrā ziņā padomju valdībai jāuzņemas atbildība tiklab par tās gaisa spēku rīcību, kā arī par veidu, kādā tā pret šo incidentu visu laiku izturējusies. Savienoto valstu valdībai jābrīdina PSRS valdība, ka ASV ļoti nopietni raugās uz padomju izturēšanos pret jautājumiem, kam var būt tik smagas konsekvences."

Kāds zviedru laikraksts pag. nedēļas beigās ziņoja par jauniem lidmašīnu daļu atradumiem Baltijas jūrā. Netālu no Latvijas piekrastes zviedru zvejnieki uzgājuši vairākas lidmašīnu daļas, kas bijušas apdegušas.

Pēc Newsweek ziņām ASV aizsardzības ministrijas ierēdņi pārliecināti, ka Privateer lidmašīnas maršrutu pāri Baltijas jūrai krieviem jau iepriekš paziņojuši spiegi, kas esot iekļuvuši Savienoto valstu aviācijas bazē Vīsbādenē. Žurnāls piezīmē, ka starpgadījums radījis jaunu internacionālu problēmu, jo nav skaidrs, cik liela piekrastes josla atzīstama par territoriāliem ūdeņiem, it īpaši ievērojot šodienas moderno radara un tālšāvēju ieroču techniku. Padomju savienība uzskata, ka vecajai 3 jūdžu robežai tagad vairs nav nekādas praktiskas nozīmes. Sakarā ar to, ka amerikāņu lidojumi Baltijas telpā „radot miera apdraudējumu", Padomju savienība, pēc dažām ziņām jau uzaicinājusi Somiju „jaunas kopīgas aizsardzības" sarunām.

Grotevols un Ulbrichts steidzami aizsaukts uz Maskavu

Berlīne (E). — BBC ziņo, ka pagājušo piektdien uz Maskavu steidzami aizsaukts Austrumvācijas ministru prezidents Grotevols un viņa vietnieks Ulbrichts. Šo ziņu apstiprina arī Die Neue Zeitung un citi vācu laikraksti. Pagājušo piektdien no Maskavas Berlīnē speciālā lidmašīnā esot ieradies kāds kurjērs, kas atvedis slepenu pavēli abiem vācu komūnistu valstsvīriem nekavējoties doties uz Padomju savienības galvaspilsētu, lai „noskaidrotu vācu problēmas". Šo informāciju saprotamu iemeslu dēļ atsauc SED politbirojs, paskaidrodams, ka katrs Grotevolu un Ulbrichtu varēšot redzēt atbrīvošanas dienas svinībās Berlīnē. Vācu prese ironiski piebilst, ka tas tiešām varētu tā arī būt, jo lidojums no Maskavas uz Berlīni nemaz neprasa tik daudz laika un abi komūnisti var atgriezties īstā brīdī.

Informētas aprindas Berlīnē izsakās, ka Maskavā eventuāli spriedīs par Vācijas reparācijām. Šais apspriedēs piedalīsies arī Austrumvācijas valsts prezidents Pīks, kas pārtraucis savu atvaļinājumu Krimā un arī ieradies padomju galvaspilsētā. Bez tam Grotevolu Maskavā laikam sagaidīšot stingrs rājiens, jo viņš atļāvies izteikties pret TASSa paziņojumu par vācu gūstekņu atbrīvošanu. Darba kārtībā būšot arī pārrunas par Austrumvācijas kabineta maiņu. Berlīnē nevienam nav noslēpums, ka Grotevola un Ulbrichta starpā jau ilgu laiku valda lielas nesaskaņas. Lai tās novērstu, Maskava nolēmusi ministru prezidenta postenī iecelt Ulbrichtu, nododot viņa vadībā arī iekšlietu ministriju. Grotevolam dibināšot speciālu ministriju „vēl neatbrīvotajiem rietumu apgabaliem".

Svarīgo konferenču...

(Turpinājums no 1. lpp.).

saimnieciskos jautājumos. Tāpat panākta vienošanās okupācijas statūta grozīšanas jautājumā, kas praktiski līdzinās pagaidu miera līguma parakstīšanai ar Vāciju. Visi šie jautājumi, protams, vēl jāpārrunā Londonā ar ārlietu ministru Bevinu. Vācijas intereses arī Londonā aizstāvēs augstais komisārs Džons Mekklojs.

Neraugoties uz piekāpību iekšpolitiskos un saimnieciskos jautājumos, Šūmans tomēr pieprasījis Vācijas kontroles turpināšanu un par visām lietām novērst vācu apbruņošanu vai jebkāda veida militāru vienību veidošanos.

Francijas nostāju Vācijas iekļaušanas jautājumā rietumu blokā skaidros vārdos deklarēja valsts prezidents Oriols savā runā svētdien, ar ko tas atklāja lielo diplomātisko nedēļu. Viņa paskaidrojumi, ka Vācijai nedrīkst būt ne savas armijas, ne ieroču, un ka tai jāpakļaujas joprojām sabiedroto militārai kontrolei, galvenokārt bija domāti ārlietu ministram Ečesonam un Vašingtonas diplomātiem. Runa, kas bija saskaņota ar valdības šefa Bido un ārlietu ministra Šūmana viedokļiem, jāuzskata par diplomātisku aktu, kuŗa robežas jāievēro Francijas ārlietu ministram Londonas apspriedēs.

„Klusu ciešot", mēs esam gatavi aizmirst tās pārestības, ko divos kaŗos mums nodarīja vācieši," sacīja prezidents. „Mēs tomēr nevēlamies radīt tādu stāvokli, ka Vācija atkal kļūst par stipru militāru faktoru un apbruņojas." Runas beigās Oriols deklarēja, ka Francijai nav iebildumu ja Vācija ieņem Eiropas tautu vidū to vietu, kas tai pienākas.